ALŽIRSKE BAJKE

BISERI
31

ALŽIRSKE NARODNE BAJKE

Prevod i izbor:
Mirko Cvetkov
Ilustracije:
Ratko Ruvarac
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1964

PRVI PLAČ I PEGE NA MESECU

Tada je lutalo po zemlji jedno dete, siroče bez oca i majke. Siroče je žalosno lutalo i niko se o njemu nije starao, niti ga je kogod zapitao zašto je tako žalosno. Dete je bilo vrlo žalosno, ali nije moglo moglo plakati. Jer tada na svetu još nije bilo plača.

Kad je Mesec video kako siroče žalosno luta po zemlji, sažali se. I kad se spustila noć, siđe s neba. Mesec leže pred siroče na zemlju i reče:

Plači, siroče! Ali neka ti suze ne teku na zemlju, hraniteljku ljudi, da je ne uprljaju. Pusti ih neka teku na mene. Ja ću ih odneti sa sobom na nebo.

Siroče proplače. To je bio prvi plač na svetu. Prve suze pale su pa Mesec. Mesec reče siročetu:

Dajem ti milostivo dar da te svi ljudi vole.

Kad se siroče isplakalo Mesec se opet pođe na nebo. Ali je siroče od toga dana bilo srećno, jer su ga ljudi voleli i rado mu davali ono što ga je moglo razvedriti i obradovati.

A u tamnim pegama na Mesecu vide se sve do današnjeg dana suze prvog siročeta i prve suze sveta.

PODELA BOŽJIH DAROVA

U početku su svi ljudi verovali jedan drugom. Opšte uzajamno poverenje vladalo je svuda. Za varanje se nije znalo. Ali je jednog dana s tim bilo svršeno. To se dogodilo ovako:

Bog htede nešto poslati ljudima. Pozove k sebi jednu devojku. Jer žene su tada bile mnogo pametnije no ljudi, i Bog je smatrao da se na devojku može osloniti više nego na čoveka. Bog dade devojci dve vreće novca i dve vreće buva, Bog reče devojci:

— Idi u Kabiliju! Obadve vreće novca podaj Kabilima. Jednu vreću buva baci Arapima, a drugu Evropljanima.

Devojka uzme dve vreće novca i dve vreće buva i pođe na put.

Devojka dođe Kabilima i sruči na njih jednu vreću buva. Zatim ode Arapima i sruči na njih drugu vreću buva. Ali im ostavi i jednu vreću novca. Onda devojka ode Evropljanima, ostavi im drugu vreću novca i vrati se Bogu.

Devojka dođe Bogu i reče:

— Izvršila sam tvoju zapovest.

Bog upita:

— Jesi li je tačno izvršila?

Devojka reče:

— Jesam, tačno sam je izvršila.

Bog reče:

— No, de da čujem kako si podelila darove.

Devojka reče:

— Jednu vreću buva sručila sam na Kabile, a jednu na Arape. Jednu vreću novca dala sam Arapima, a jednu Evropljanima.

Bog reče:

— Šta uradi, devojko? Onda su Kabili dobili samo vreću buva!

Devojka reče:

— Jeste, Kabili su dobili samo vreću buva.

Tako je i ostalo. Kabili imaju samo buve; Arapi imaju buva, ali uz to imaju i novca. Evropljani pak imaju samo novac, a nemaju buva.

ČOBANČE, ČORBA I ŠTAP

Neko čobanče čuvalo gospodareve ovce. Jednoga dana prikrade se stadu šakal, ščepa jednu ovcu i odvuče je u čestu. Čobanče se uplaši i reče u sebi:

— Pred veče ću oterati stado kući. Gospodar će videti da mu nema jedne ovce. Gospodar će me tući. — Čobanče dođe kući sa strahom u srpu.

Majka mu donese čorbu da večera. Ali od straha čobanče ne htede pojesti čorbu. Majka reče štapu:

— Udri ga kad neće da pojede čorbu!

Ali štap ne htede tući čobanče. Na to majka reče vatri:

— Sažeži štap kad neće da mi istuče sina!

Ali vatra ne htede sažeći štap. Tada majka reče vodi:

— Ugasi vatru, jer neće da sažeže štap!

Ali voda ne htede ugasiti vatru. Onda majka reče volu:

— Popij vodu, jer neće da ugasi vatru!

Ali vo ne htede popiti vodu. Na to majka reče nožu:

— Zakolji vola, jer neće da popije vodu!

Ali nož ne htede zaklati vola. Tada majka reče kovaču:

— Razmrskaj nož na nakovnju, jer neće da zakolje vola!

Ali kovač ne htede razmrskati nož. Na to majki reče konopcu:

— Obesi kovača, jer neće da razmrska nož!

Ali konopac ne htede obesiti kovača. Tada mdJki reče mišu:

Izgrizi konopac, jer neće da obesi kovača!

Ali miš ne htede izgristi konopac. Onda majka reče mački:

Uhvati i pojedi miša, jer neće da izgrize konopac!

Mačka reče:

Dabogme da ću to učiniti. Samo mi brzo pokaži gde je miš, pa ću ga smesta uhvatiti i pojesti.

Kad je miš čuo kako mačka hoće da ga pojede reče:

—Spreman sam da izgrizem konopac.

Kad je konopac čuo kako miš hoće da ga izgrize, reče:

—Spreman sam da obesim kovača.

Kad je kovač čuo kako konopac hoće da ga obesi, reče:

— Spreman sam da razmrskam nož.

Kad je nož čuo kako kovač hoće da ga razmrska, reče:

— Spreman sam da zakoljem vola.

Kad je vo čuo kako nož hoće da ga zakolje, reče:

— Spreman sam da popijem vodu.

Kad je voda čula kako vo hoće da je popije, reče:

— Spremna sam da ugasim vatru.

Kad je vatra čula kako voda hoće da je ugasi reče:

— Spremna sam da sažežem štap.

Kad je štap čuo kako vatra hoće da ga sažeže reče:

— Spreman sam da ti istučem sina.

Kad je čobanče čulo kako štap hoće da ga istuče, pojede brzo čorbu.

VEŠTICA I MUVA

Imala jedna veštica koze. Timarila ih je dobro, muzla redovno i prodavala skorup. Ali dolete jedna muva koja s dana u dan stade veštici krasti skorup. Veštica je zbog toga bila tako besna da jednog dana uhvati muvu i već je, kako veštice obično čine, htede ubiti i prožderati. Ali muva toliko moljaše da joj poštedi život pa se veštica naposletku smiluje i samo joj iščupa krila.

Vreme je prolazilo i tako jednom osvane dan ujaka kad sve muve odlaze svojim ujacima u goste, na proslavu. Samo muva kojoj je veštica iščupala krila nije otišla, jer nije mogla leteti. Muva dođe veštici i zamoli je:

Daj mi moja krila da uzmognem odleteti na proslavu ujaka.

Veštica reče:

— Daj ti meni moje mleko, pa ćeš tada dobiti krila.

Muva ode kozi i reče:

— Daj mi, molim te, mleka da tako dobijem moja krila, inače neću moći otići na proslavu ujaka.

Koza reče:

— Donesi mi sveža lišća, pa ću ti onda dati mleka.

Muva ode šibu i reče:

— Daj mi, molim te, lišća da od koze dobijem mleka, a od veštice krila, inače neću moći otići na proslavu ujaka.

Šib reče:

— Donesi mi sveže vode, pa ću ti onda dati od mojeg lišća.

Muva ode na izvor i reče:

— Daj mi, molim te, sveže vode da od šiba dobijem lišća, od koze mleka, a od veštice krila; inače neću moći odleteti na proslavu ujaka.

Izvor reče:

— Pozovi zidare da mi ozidaju česmu, pa ću ti onda dati vode.

Muva ode zidarima i reče:

— Molim vas, zidari, ozidajte izvoru česmu da od njega dobijem vode, od šiba lišća, od koze mleka, a od veštice krila. Inače neću moći odleteti na proslavu ujaka.

Zidari rekoše:

— Pozovi jednu pevačicu da nam peva, pa ćemo onda ozidati izvoru česmu.

Muva ode pevačici i reče:

— Molim te pevaj zidarima da ozidaju izvoru česmu, pa da od izvora dobijem vode. od šiba lišća, od koze mleka, a od veštice krila. Inače neću moći odleteti na proslavu ujaka.

Pevačica reče:

— Dobavi mi psa da me čuva, a onda ću pevati zidarima dok budu zidali česmu.

Muva ode psu i reče:

— Molim te pođi sa mnom pevačici, a onda idi s njom i čuvaj je da peva zidarima dok zidaju izvoru česmu, te da od izvora dobijem vode, od šiba lišća, od koze mleka, a od veštice moja krila. Inače neću moći odleteti na proslavu ujaka.

Pas reče:

— Pođi napred, a ja ću za tobom i čuvaću pevačicu.

Pas ode s muvom do pevačice. Pod zaštitom ona ode pevačica zidarima. Zidari ozidaju izvoru česmu. Česma da vode za šib. Šib da lišća za kozu. Koza da muvi mleka. Muva odnese mleko veštici. Veštica namesti muvi krila. Muva odleti na proslavu ujaka, i to je bila dugotrajna i vrlo lepa proslava.

BROJ MAGARACA

Neki čovek imao sedam magaraca. Jednoga dana htede ih prodati. Pre nego što je pošao na trt, okupi ih sve, prebroji i reče zadovoljno:

— Ima ih sedam.

Potom osamari jednog magarca, usedne na njih, terajući druge pred sobom, pođe na trg.

Kad je prispeo na trg i pre nego što je sjahao, čovek reče:

— Prebrojaću ih još jedared da vidim jesu li još tu svih sedam. I onda ih sa samara uzme brojati. Brojao je magarce koji su stojali oko njega. Brojao je:

— Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest.

Čovek reče:

— Pogrešio sam. Prebrojaću ih još jedared. — I uzme opet brojati:

— Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest.

Čovek se uplaši i reče:

— Biće da sam opet pogrešio. Prebrojaću ih još jednom.

Čovek je ponovo brojao magarce koji su stojali oko njega, brojao i brojao. Ali oko sebe mogao je uvek videti samo šest magaraca. Čovek reče:

— Moram se vratiti kući da ih žena prebroji.

Čovek se okrete i dojaše kući. Šest magaraca bilo je pred njim. Došavši uveče kući, nikne ženi:

— Ženo, iziđi!

Žena iziđe. Čovek reče:

— Ženo, prebroj mi brzo magarce. Ja. mogu da nabrojim samo šest magaraca. Jutros kad sam ih prebrojavao, još ih je bilo sedam, a nit sam kojeg uz put izgubio, nit prodao.

Žena se nasmeja i reče:

— Ti si u zabludi. Oko tebe stoji šest magaraca, ti sediš na sedmom magarcu, a na tom sedmom magarcu sedi osmi. Ti, dakle, nisi ni jednog izgubio nego uz njih još jednog čak dobio. No hajde sad sjaši i dođi da večeraš.

ŠAKALOVE TRI ŽELjE

Jednoga dana oda se šakal molitvi i bacivši se ničice na zemlju, reče:

— Molim te, Bože, da se u tri uzastopna dana dogode tri različita događaja: pcvog dana takav da se razveselim i slatko smejem, drugog dana takav da se sit najedem ukusnih jela, a trećeg dana takav da se rasplačem.

Njegovu molitvu čuje mala ptica abums’gan i reče u sebi:

— Zbog te tri želje nije se šakal morao obraćati Bogu. Mogu mu i ja pomoći da mu se sve tri ispune.

Mala ptica doleti šakalu i zapita ga:

— Hoćeš li da se danas provedeš vrlo veselo i doživiš nešto zbog čega ćeš se slatko smejati?

Šakal reče:

— To je upravo ono što želim.

Mala ptica reče:

— Onda pođi sa mnom!

Mala ptica poleti napred, a šakal potrči za njom. Mala ptica odleti do mesta gde su dva brata zajedno obrađivala polje. Jedan brat je rukovao plugom i orao, drugi je išao za njim i budakom razbijao grudve.

Mala ptica sleti na orača i počne ga kljucati po glavi. Orač koji je obadvema rukama držao plug htede je oterati tresući glavom, ali se ona ne dade stresti. Onda orač vikne bratu koji je išao za njim i razbijao grudve:

— De, oteraj mi s glave ovu pticu ili je ubij.

Brat mu priđe s leđa i svom snagom zamahne budak da pogodi pticu. Mala ptica odleti, a udarac pogodi orača, i to tako Jako da se srušio mrtav.

Tada se šakal stane smejati.

Kad mu se mala ptica vratila, šakal reče:

— Učinila si mi veselim današnji dan. Slatko sam se smejao.

Idućeg dana doleti mala ptica šakalu i reče:

— Da li bi danas hteo pojesti nešto osobito dobro?

Šakal reče:

— E, to je ono što najviše želim.

Mala ptica reče:

— Onda, hajde sa mnom!

Mala ptica i šakal odu do glavnog puta. Putem su išli čovek i žena. Žena je nosila na glavi kotaricu punu mesa i kolača. Čovek je išao napred i nosio na rukama malo dete.

Mala ptica sleti nasred puta skakućući pred čovekom. Dete se nasmeši i pruži ruku za njom. Čovek reče sinčiću:

— Ti bi, dabogme, hteo da se malo poigraš sa pticom. Čekni časkom, videću da li ću je moći uhvatiti.

Čovek spusti dete ukraj puta s namerom da uhvati malu pticu. Mala ptica skakutala je pred njim čas s jedne čas sa druge strane. Čovek pokuša da je uhvati. Ali kad god mu je bila na dohvatu ruke, odskakutala je na drugu stranu. Čovek vikne ženi:

— Ostavi kotaricu pa da zajedno hvatamo za naše dete ovu malu pticu.

Žena skine s glave kotaricu i zajedno s mužem da se u hvatanje male ptice, ona s jedne, a on s druge strane. Mala ptica skakutala je stalno pomalo napred. Dete je sedelo na jednoj strani puta, a kotarica stajala na drugoj strani. Roditelji detinji išli su za pticom sve se više udaljujući od deteta i kotarice.

Šakal se privuče kotarici i proždere sve što je bilo u njoj.

Kad je sve proždirao, uspravi se siti i presiti šakal na sve četiri.

Videvši da je šakal ustao, ostavi se mala ptica varakanja čoveka i žene i odleti šakalu. Šakal joj reče:

— Danas si mi dala mnogo dobra jela.

Trećeg dana izjutra opet doleti šakalu mala ptica i reče:

— Hoćeš li i danas sa mnom ili možda nisi voljan?

Šakal reče:

— Ti si vesela ptica i uvek rado idem za tobom.

Mala ptica reče:

— Danas ću ti pokazati jednu smokvu.

Mala ptica poleti pred šakalom. Mala ptica sedne na granu i reče:

— Pogledaj! Tamo dole leži jedna smokva.

Šakal potrči ka smokvi. Ali je ta smokva bila mamac postavljene zamke i šakalova noga nađe se u tren oka u gvožđu.

Šakal je urlao od jutra do mraka. Mala ptica je slušala kako urla; na kraju je rekla:

— Trebalo bi da se raduješ. Retko se dešava da se kome ispune tri želje. Tebi su, pak, u tri uzastopna dana ispunjene sve tri. Zato ne plači nego se raduj!

RADNA ŽENA

Jedan vrlo bogat i ugledan čovek imao je sina, momka za ženidbu. Otac izabere devojku iz jedne isto tako ugledne i bogate porodice i predloži sinu da se njom oženi. Sin reče:

— Pokušaću s njom.

Sin se oženi devojkom. Kad su bili u ložnici, reče mladoženja nevesti:

— Šta misliš da radimo kad novcu moga oca bude došao kraj?

Nevesta se nasmeja i reče:

— Za sad imamo novca dosta i dovoljno. A o tome šta ćemo raditi kad potrošimo ovo što ti otac ima, mislićemo posle. — Sutradan pošalje mladi čovek mladu ženu njenom ocu s porukom:

— Tvoja kći nije za mene.

Otac mladog čoveka začudi se ovoj odlučnoj izjavi i posle nekog vremena oženi sina mladom devojkom iz jedne druge imućne i ugledne porodice. Mladi čovek postavi i njoj isto pitanje kao i prvoj svojoj nevesti:

— Šta misliš da radimo kad novcu moga oca Sude došao kraj?

Mlada žena odgovori isto tako kao i prva:

— Za sad imamo novca dosta i dovoljno. A o tome šta ćemo raditi kad potrošimo ovo što ti otac ima, mislićemo posle. — Sutradan učini mladi čovek i s ovom drugom mladom ženom onako isto kao što je učinio s prvom: vrati je njenom ocu s porukom:

— Tvoja kći nije za mene.

Otac mladog čoveka se veoma zabrine zbog ovog drugog razvoda koji nije mogao da razume. Oženi sina trećom, pa četvrtom, pa petom, šestom, pa sedmom devojkom, koje su sve bile iz imućnih i uglednih porodica, a sin učini sa svima isto što je učinio s prvom i drugom: prvog dana posle venčanja vrati ih njihovim očevima, svaku s porukom:

— Tvoja kći nije za mene.

Kad se to ponovilo već sedmi put, otac mladog čoveka veoma se naljuti i reče sinu zaklinjući se da će postupiti onako kako mu kaže:

— Idući put oženiću te prvom devojkom s kojom se budem sreo na ulici, pa makar poticala iz najbednije porodice.

Otac održi reč i zakletvu. Čim je sutradan ustao, pođe od kuće i sretne se s ćerkom jednog kožarskog radnika(1). Pozove je, ode s njom njenom ocu, porazgovara s njim, isprosi mu kćer za sina i oženi ga njom još toga dana.

Kao ranije, i sada je prvo pitanje mladoženje nevesti glasilo:

— Šta misliš da činimo kad novcu moga oca bude došao kraj?

Mlada žena reče:

— Onda ćemo raditi. Nećemo čak ni čekati taj kraj, nego ćemo početi raditi za vremena, što ranije to bolje.

Ovom odgovoru svoje osme neveste mladi čovek se veoma obraduje i odmah je zavoli.

Otac mladog čoveka očekivao je sutradan da se i s osmom njegovom snahom dogodi ono isto što se zbilo s ranijih sedam: da je sin vrati njenom ocu ali se nije tako zbilo. Mladi čovek zadrži svoju novu mladu ukazujući joj na očevidan način najveću pažnju.

Ovakvu sinovu postupku otac se isprva samo začudi. Posle se naljuti i reče:

— Ti si mlade žene iz otmenih porodica vratio njihovim očevima. Nadam se da ovu ženu iz niske porodice nećeš dugo zadržati u mojoj kući.

Sin reče:

— Ja ću, oče, zadržati ovu mladu ženu, jer je jako volim.

Na te sinove reči otac se još više naljuti i reče:

— Onda se zajedno s tvojom ženom čisti iz moje kuće i s mojeg imanja!

I otac otera iz kuće sina i njegovu mladu ženu.

Mladi čovek i njegova mlada žena odu iz očeve kuće i iz sela koje se nalazilo na jednom brežuljku. Siđu sa brežuljka u ravnicu i onda pođu kroz jednu šumu. Malo pre toga neki čobanin bio je proterao onuda stado ovaca. Svuda gde se stado provlačilo kroz šiprag ostajao je za ovcama vuneni trag: na trnju i niskom granju visila je vuna počupana s njihovih runa. Dok je mladi čovek sa ženom prolazio šumom, ona je s trnja i s granja skidala vunu, i tako nakupila poveći svežanj.

Prošavši šumu, dođu do imanja jednog seljaka koga pre toga nikada nisu videli, isto tako kao ni on njih. Mladi čovek zapita domaćina da li bi ga na svojem imanju mogao zaposliti, i ovaj ga odmah uzme za žeteoca.

Dok je mladi čovek radio i zarađivao u polju, njegova mlada žena oprela je kod kuće vunu i utkala je u ogrtač koji je sama izradila. Kad je ogrtač bio dovršen, proda ga muž za lepe pare jednom čoveku kome se s ukusom izrađen ogrtač mnogo svideo. Isti taj čovek naruči odmah da mu na način sličan načinu na koji je rađen ogrtač izrade još nekoje stvari, a mladog čoveka pozove da se pod povoljnim uslovima primi službe na njegovu imanju.

Mladi čovek i njegova žena radili su i ubrzo se po vrednoći i vrsnoći svojeg rada pročuli u svoj okolini. Zarađivali su stalno sve više; posle nekoliko godina postali su imućni ljudi i stekli vlastito lepo imanje.

Utom se dogodi da u onom kraju umre jedan ahari.(2) Bilo je mnogo tamošnjih ljudi koji su želeli da zauzmu upražnjeno mesto aharija, ali pošto se nisu mogli složiti oko izbora nekog od meštana, sporazumeju se naposletku da za novog aharija izaberu mladog čoveka, došljaka, koji se sa svojom mladom ženom nastanio u njihovu kraju. Tako je mladi čovek stekao još veći ugled i uticaj.

S ocem mladog čoveka, kad je oterao iz kuće sina i vrednu snahu, pošlo je sve sunovrat: od novca što ga je imao trošio je iz dana u dan sve više dok mu ga nije sasvim nestalo. Izgubio je prvo svu porodičnu ušteđevinu, posle toga jednu njivu za drugom, a naposletku kuću i svu preostalu imovinu. Morao je kao prosjak otići iz sela i živeti prosjačeći od kuće do kuće i od naselja do naselja.

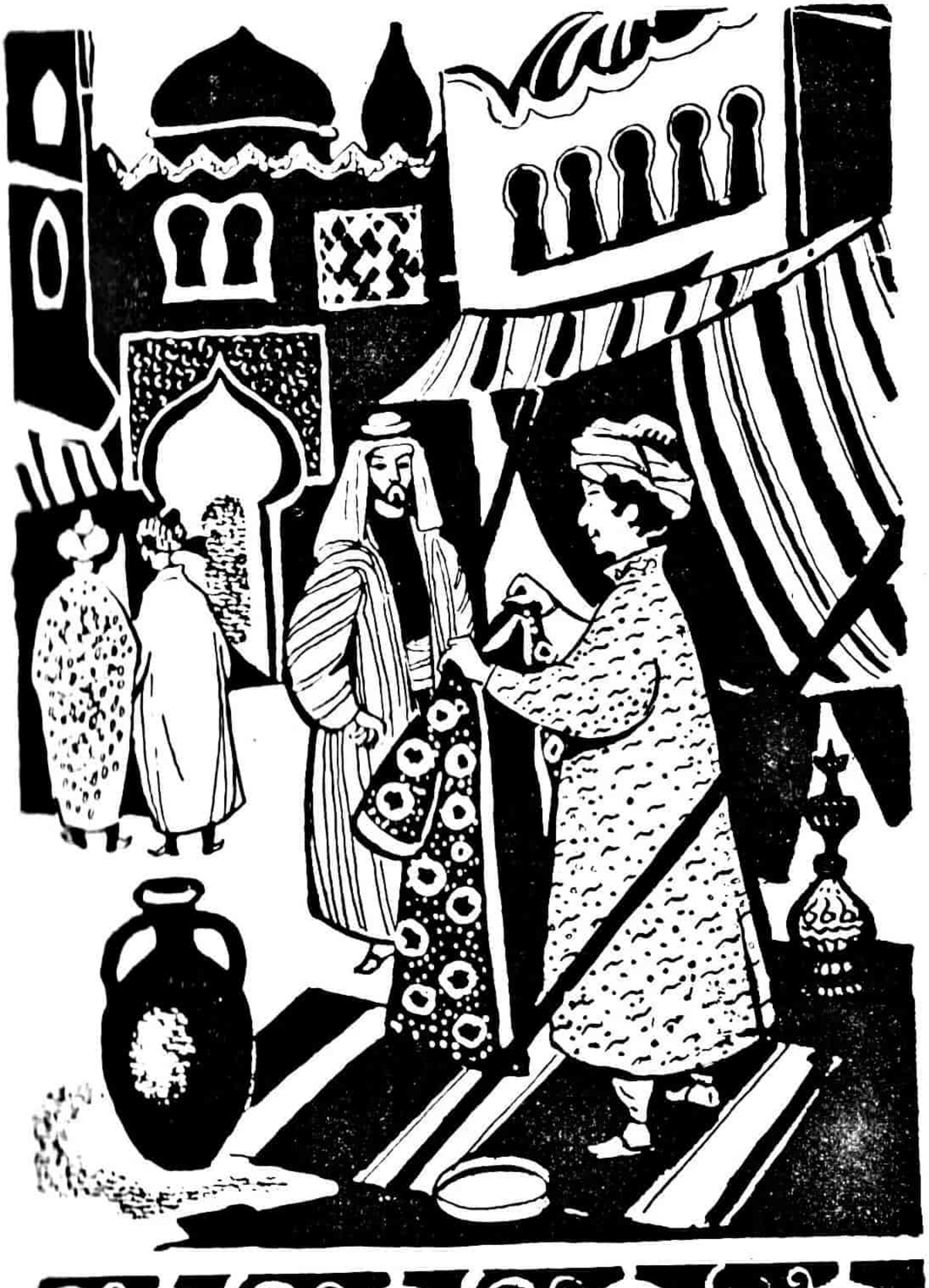

Tako prosjačeći dospe jednog dana i u mesto gde mu je sin bio ahari i dođe u njegovu kuću i sobu moleći milostinju. Sin mu se u tom času nalazio u sobi. Otac ga nije poznao, ali je sin poznao odmah ko je čovek koji stoji pred njim kao prosjak. Sin pozove ženu i reče joj da za prosjaka spremi dobar ručak. Ona tako učini, i otac ruča. Potom zahvali na ručku i htede otići. Sin reče:

— Ostani da malo porazgovaramo. Kaži mi, starče, da li znaš ko ti je spremio ovaj današnji ručak?

Otac reče:

— Pa valjda tvoja žena.

Sin reče:

— Jest, ona ga je spremila. A da li ti poznaješ moju ženu?

Otac reče:

— Video sam je malopre kad si je pozvao da mi spremi ručak, ali je ne poznajem.

Sin reče:

— Onda ću ti reći da je to ona osma žena kojom si ti u ljutnji oženio sina kad je svojih prvih sedam žena vratio njihovim očevima. Da je tvoj sin zadržao koju od onih sedam žena, tvoje imanje bilo bi upropašćeno ne tek nedavno nego mnogo, mnogo ranije. Ali pošto je tvoj sin zadržao ženu koja ume raditi, stekao je novo imanje na kojem ti sada možeš ugodno provesti poslednje godine svojeg života. Jer ja sam tvoj sin.

ČAROBNI GRAŠAK

Jedan čovek koji je imao jedinca sina bio je sprva vrlo bogat. Tada je važio kao najbogatiji čovek u svojem kraju. Onda mu je imanje najednom propalo, te je ostao bez ičega. Toliko je osiromašio da je jednog dana morao prodati sina kao roba. Prodao ga je jednom trgovcu. Tako mu sin kao rob dospe na lađu i bude prevezen preko mora. Kupi ga neki vrlo imućan gospodar koji je po vrednosti svojih njiva, velikom blagu i po lepoti svoje kuće bio čuven nadaleko.

Kao rob morao je mladić obrgađivati gospodareva polja i njive. Kopajući budakom, nađe jednog dana među grudvama zemlje sitno zrno graška. Ništa drugo nije bilo pored toga malog zrna, a njega je gospodar bio izgubio kad je obilazio svoje imanje. Mladić podigne grašak, prinese ga ustima i htede ga izgristi i pojesti. Ali grašak krikne, progovori i reče:

— Stani malo! Nemoj me pojesti! Ako me ne budeš pojeo; učiniću ti veliko dobro.

Mladić se nasmeje i reče:

— Šta to ti, sitno zrno graška, možeš učiniti? Kakvo li to dobro hoćeš da mi daš?

Grašak reče:

— Traži od mene šta hoćeš; dok god budem bio u tebe, možeš od mene tražiti što god budeš hteo.

Mladić reče:

— Kad je tako, onda učini da se nađem u kući moga gospodara i da se kuća sa mnom, a bez njega, odmah premesti na drugu stranu mora.

Grašak reče:

— Neka bude tako!

U istom času mladić nije više bio u polju nego usred gospodareve kuće. A kad je otvorio vrata da iziđe iz kuće, vide da se nalazi preko puta roditeljskog doma u zavičaju. Mladić je bio srećan i presrećan. Skloni zrno graška u jedan stari kovčeg, ode među meštane, pozdravi se s prijateljima, izazove svojim vanrednim blagostanjem divljenje sviju, nađe jednu lepu devojku i oženi se njom. Potom požive neko vreme u zavičaju veoma srećno i zadovoljno.

Onog dana kad je mladić našao zrno graška i naredio grašku da ga s kućom premesti u otadžbinu preko mora, gospodar kuće i graška išao je po svojim poljima i njivama i neprestano govorio u sebi:

— Izgubio sam danas grašak. Gde li sam ga to izgubio? Moram ga naći.

Pošto ga je dugo uzalud tražio, vrati se kući žalostan zbog gubitka. Ali kad je došao do mesta gde mu je ranije stajala kuća, a od nje nigde ni traga. Tada gospodar reče u sebi:

— Kad moje kuće nema ovde gde je bila, onda je sigurno da je rob kojeg sam kupio, a koji je dovezen iz zemlje preko mora, našao grašak i izrekao želju da bude s kućom prenesen u staru postojbinu. Tako znam gde da potražim grašak. Ja ću ga već naći.

Gospodar odmah promeni odelo i obuče se kao trgovac. Napuni torbu češljevima kao robom, baci je na leđa, ode na lađu i preveze se preko mora. Do kuće koja je sada pripadala mladom čoveku u pravo u vreme kad on nije bio kod kuće nego samo njegova mlada, lepa žena.

Trgovac češljeva odluči odmah da otme i mladu, lepu ženu. Izvadi iz torbe najlepše češljeve što ih je imao i ponudi joj da kupi češalj koji joj se bude najviše svideo. Žena je bila ushićena lepotom češljeva, izabere jedan od najlepših i zapita za cenu. Trgovac reče:

— Ne prodajem češljeve za novac. U mojoj zemlji ne služi se svet novcem. Mi sve što kupujemo i prodajemo, kupujemo i prodajemo za grašak. Daj mi za češalj nekoliko zrna graška i biću zadovoljan.

Žena stade malo razmišljati, a onda reče:

— Pod tim uslovom nije mi, na žalost, mogućno da kupim češalj, jer mi u kući nemamo graška.

Trgovac reče:

— Nije važna količina. I jedno jedino sićušno zrno graška, koje možda leži bačeno i zaboravljeno u kakvu kovčegu ili u kojem kutku kuće — bilo bi mi dovoljno.

Mlada žena reče:

— Da, jedno sitno zrno graška videla sam u muževu starom kovčetu. Ako ti je to dovoljno, mogu ti njime platiti za češalj.

Trgovac reče:

— Onda ga samo odmah nađi i donesi mi ga.

Žena ode i izvadi grašak iz muževa kovčega. Donese ga trgovcu i reče:

— Je li ti dovoljno ovo sitno zrno?

Trgovac se maši graška i reče:

— Jeste, dovoljno mi je to zrno. To je upravo onaj grašak koji tražim. Sad ga neću više izgubiti.

Trgovac stavi zrno u usta i pod jezik i zaželi da s kućom i ženom bude prenesen preko mora u svoju zemlju. Čim je to poželeo, već se s kućom mladom, lepom ženom stvorio na starom mestu. Mlada žena bila je vrlo nesrećna.

Mlada žena bila je još nesrećnija kad je prerušeni u trgovca čovek odložio trgovačko odelo, pojavio se kao bogati gospodar i zatražio od nje da mu bude žena, pošto svoga muža ni inače neće nikad više videti. Gospodar joj reče:

— Tvoj pređašnji muž je običan lopov koji je ukrao ovu kuću sa svim blagom u njoj. Pravi vlasnik kuće sam ja, u čije se ruke sve ovo samo vratilo.

Mlada žena mu na to odvrati:

— Nemoj se samo mnogo hvaliti da si pošten čovek. Ti si ukrao mene i odvojivši me od muža koga bih volela i kad bi bio puki siromah, počinio si razbojničko delo. A kao što si mene ukrao, biće da si tako jednom ranije ukrao ovu kuću sa svim blagom u njoj i graškom što ga držiš pod jezikom. Ti, prema tome, nisi bolji od moga muža nego gori. Radi s tvojim graškom i tvojim blagom šta hoćeš. A ja ti neću postati žena makar me zbog toga iz osvete ubio.

Gospodar je mučio mladu ženu iz dana u dan tražeći stalno od nje da ga uzme za muža. Ali je ona bila nepokolebljiva u svojoj rešenosti da ostane odana čoveku za kojeg je pošla iz ljubavi. Tada se gospodar uzalud trudio da stekne vlast nad njom,

Onoga dana kad je mlada žena kupila od trgovca češalj i isplatila ga zrnom graška, vratio se mladi čovek do mesta gde se dotad nalazila kuća u kojoj je sa ženom prebivao. Ali kuće na tome mestu nije više bilo. Niko mu nije umeo odgovoriti na pitanje da li je video njegovu ženu, ali su mu zato svi rekli da su videli trgovca češljeva. Mladi čovek reče u sebi:

— Očevidno je da je gospodar s one strane mora našao put dovde, dokopao se graška i pomoću njega preneo kuću na drugu stranu mora ugrabivši i moju mladu ženu. Kako da je otmem iz njegovih ruku?

Kad je trgovac češljeva pomoću čarobnog graška preneo kuću i mladu ženu u svoju zemlju, nisu se nalazili kod kuće golub, mačka i pas, koji su inače bili živo blago ove kuće. Golub je bio odleteo u polje na pojede zrnevlje, mačka se privukla susednom imanju da tamo ulovi kojeg pacova, a pas je pratio mladog čoveka koga je kao novog gospodara veoma zavoleo, kao što su ga zavolele i ostale životinje.

Dok je mladi čovek sedeo žalostan na pustu mestu gde mu je ranije bila kuća, sleti mu na rame golub, dođe mačka i stane se češati o njegove noge, priđe mu pas, lizne mu ruku i legne preda nj. Mladi čovek pomiluje goluba, mačku i psa. Onda ustane, ode na žalo da baci pogled na drugu obalu mora, mada se ona nije mogla dogledati, jer je bila vrlo daleko.

Sedeći pa morskoj obali, mislio je mladi čovek na svoju mladu, lepu ženu koja se nalazila S druge strane mora. I ne mogavši smisliti kako da pređe preko mora i dođe do nje, zaplače se. Golub, mačka i pas gledali su kako plače, pa su se i sami rastužili. Životinje su jedno vreme ćutale i žmirkale okrećući se jedna drugoj kao da se sporazumevaju, a onda golub reče:

— Slušaj, mladi gospodaru, da ti nešto predložim. Ja ću preleteti more da vidim kako je tvojoj ženi i doznam na koji bih ti način mogao pomoći la opet budeš s njom.

Mladi čovek je bio srećan kad je čuo šta mu kaže golub. Pas i mačka saglasiše se s golubovim predlogom.

Tako golub odleti. Preleteo je more i doleteo do kuće u kojoj je mlada žena plakala što je nasilno rastavljena od muža i što je sadašnji gospodar kuće iz dana u dan kinji svojim zahtevom, da ga uzme za muža.

Gospodar je bio u kući, a mlada žena u dvorištu. Golub sleti mladoj ženi na rame i reče:

— Nemoj plakati! Ja sam doleteo s one strane mora gde tvoj muž sedi na obali pa takođe plače što te je izgubio. Ali ti nemoj više plakati. Doći će pas i mačka da uzmu grašak, a onda ćeš se ti vratiti s kućom svome mužu. Kaži mi samo gde je sadašnji gospodar sakrio ono čarobno zrno 1raška.

Mlada žena reče:

— Biće vrlo teško dokopati se graška. Kad mu je mojom ludošću ponovo dospelo u ruke čarobno zrno, on ga je odmah metnuo u usta i čvrsto ga otada drži pod jezikom.

Golub reče:

— Samo ti nemoj više plakati. Pas, mačka i ja dovoljno smo pametni da se već dokopamo graška. — Onda golub odleti.

Golub preleti more i vrativši se ispriča mladom čoveku, psu i mački sve što je video i doznao. Mačka reče:

— Kad bih bila na drugoj strani mora, ja bih već znala kako da dobavim čarobno zrno graška.

Pas reče:

— To je vrlo prosto. Popećeš mi se na leđa, ja ću preplivati more i bićemo tamo.

Golub reče mladom čoveku:

— Nemoj više plakati. Mi ćemo ti pomoći da opet budeš sa ženom i da ti se vrati ono što si ranije imao.

Mačka se popne psu na leđa. Pas prepliva more. Kad su bili na drugoj strani, skoči mačka na

zemlju i odmah otrči u kuću prekomorskog gospodara da ispita kakvo je stanje u njoj.

Mačka vide da u kući ima mnogo pacova, jer su se veoma razmnožili otkako nje nije bilo u kući. I kad je pao mrak i prekomorski gospodar otišao u sobu da spava, otpoče mačka da lovi pacove. Mačka ulovi jednog pacova, a onda ulovi drugog. Prekolje ih i ostavi da leže, umesto da ih, po svojoj pređašnjoj navici, pojede. Pacovi se užasnuše. Mačka ulovi još dva pacova, prekolje ih i ostavi ih da leže.

Tada jedan stari pacov priđe mački i reče:

— Ranije ti je za dnevni obrok bilo dovoljno najviše dva pacova. Njih bi ulovila, ubila i pojela, a onda bi nas ostale ostavljala na miru. Zašto danas ubijaš pacova za pacovom i uterueš nam svima strah u kosti? Šta tražiš od nas?

Mačka reče:

— Smesta ću prestati da vas koljem ako mi donesete zrno graška što ga sadašnji gospodar ove kuće drži u ustima pod jezikom.

Stari pacov reče:

— Je li to zaista sve što tražiš od nas?

Mačka reče:

— Za danas to je sve.

Stari pacov skokne od radosti i reče:

— Dobićeš ga ubrzo.

Stari pacov otrča. Stari pacov porazgovara o tome s drugim pacovima. Onda jedan vrlo lukav mali pacov otrči brzo do mesta gde je stajao ljut biber. Mali lukavi pacov uvuče u biber sav svoj dugački rep i dobro ga obiberi. Zatim vrlo oprezno — da mu uz put što manje praška od bibera spadne s repa — otrči u sobu gde je gospodar kuće spavao. Mali, lukavi pacov ugura obibereni rep gospodaru u nozdrvu.

Čim mu je biber zagolicao nos, gospodar kuće dobi užasan nastup kijanja. Mali lukavi pacov skloni se brzo u stranu i stade pažljivo motriti. Gospodar kuće kijao je neprestano. Pri tom je zabacivao glavu unazad i otvarao usta. Tako mu, kad je najjače frknuo, ispade iz usta zrno čarobnog graška. Mali lukavi pacov jurne za njim. nađe ga i dotrči mački. Mačka uzme grašak i odnese ga psu koji je čekao na obali.

Pas reče:

— Imaš li grašak?

Mačka reče:

— Dabogme da ga imam. Evo ga.

Pas reče:

— Daj ga meni. Njega ću uzeti u usta, a tebe na leđa. Preplivaću more i tako ćemo se vratiti našem mladom gospodaru.

Mačka da grašak psu koji zinu i uze grašak pod jezik. A kad mu je mačka skočila na leđa, zapliva ka drugoj obali. Ali kad je već bio doplivao do pred samu obalu, ugleda u vodi sliku svoje njuške; misleći da je to drugi pas, zine na njega i grašak mu ispadne iz usta upravo u času kad je hteo da ispliva na obalu.

Grašak padne u vodu. Jedna riba koja je plivala kraj obale, potekne, ulovi grašak, proguta ga i otpliva. Mačka je to videla. Mačka skoči na obalu i poče hvatati ribu za ribom. Svaku bi zakačila noktima, izbacila na suvo, rasklala i pogledala da li joj se u utrobi nalazi čarobni grašak.

Ribe uhvati veliki strah od mačke. Doplivaju joj sasvim blizu i zapitaju:

— Draga mačko, kažide nam šta tražiš? Mi ćemo ti to što tražiš sigurno doneti, a da nas ne moraš sve pobiti i pregledati nam drob.

Mačka reče:

— Jedna od vas progutala je grašak koji je psu ispao iz usta.

Najveća riba reče:

— Brzo ćemo pronaći grašak.

Najveća riba pozva sve ribe na okup. Kad su sve ribe doplivale i okupile se oko nje, najveća riba reče:

— Izgubilo se jedno zrno graška i neka od vas ga je progutala. Taj grašak moramo vratiti, inače će nas mačka sve potamaniti. Neka se javi ona koja je progutala grašak.

Ribe pitahu jedna drugu, ali ni jedna ne reče da je ona ta koja ga je progutala. Naposletku reče jedna mala riba:

— Ima još jedna riba koja nije ovde na okupu. Ona je nagluva i biće da nije čula poziv. Da li da je dovedem?

Najveća riba reče:

— Svakako, svakako. Poteci brzo i dovedi nagluvu ribu.

Mala riba dovede nagluvu ribu. Najveća riba upita nagluvu ribu:

— Jesi li, možda, ti progutala sitno zrno graška?

Nagluva riba reče:

— Jesam. Ja sam malopre progutala jedno zrno graška. Imam ga u utrobi.

Najveća riba reče:

— Onda ga brzo daj ovamo, inače će nas mačka sve potamaniti.

Nagluva riba reče:

— Daću ga vrlo rado. — I nagluva riba ispljuva grašak.

Mačka uzme grašak, odnese ga i preda mladom čoveku. Mladi čovek uzme grašak. Mladi čovek reče:

— No, čarobno, malo zrno graška, evo te opet u mojim rukama. Sad brzo prenesi moju mladu, lepu ženu s kućom na staro mesto. Rđavog pak čoveka koji je silom hteo naterati moju ženu da ga uzme za muža drži tamo čvrsto da ne uzmogne opet doći na ovu obalu.

Odmah posle te njegove želje i zapovesti mlada, lepa žena bude s kućom prenesena na drugu obalu. Mladi čovek pohita k njoj i bio je vrlo srećan. Gospodar s one strane mora, koji je hteo primorati mladu ženu da bude njegova, ispadne iz kuće kad je grašak počeo dejstvovati, padne na stenje i umre.

KAKO SE PUST MLADIĆ SMIRIO

Imao jedan čovek pusta sina koji je činio svima svakojake neprilike. Otac već više nije znao šta da radi s njim. Potuži se na svoju muku jednoj staroj ženi. Starica reče:

— Nemoj da se zbog toga mnogo jediš. Poznajem tu vrstu mladih ljudi. Takvi treba da prođu jednom kroz tegobnu školu negde u tuđini pa da se odviknu od bebukanja i smire se. Ja ću ga već navesti. na takav put.

Prelazeći jednog dana preko ulice, naiđe starica na sina onog čoveka. Pusti mladić se hotimice tako bio isprečio pred nju da starica nije mogla preći na drugu stranu ulice. Starica mu reče:

— Što ti tako dižeš nos i pečiš se kao da si neka osobita sila, a još nisi osvojio za ženu lepoticu Harcu! E, kad bi nju dobio za ženu, imao bi rašta da se ponosiš.

Na te staričine reči mladić potekne odmah kući i reče ocu:

— Spremi mi, oče, poputninu. Idem u tuđinu.

Otac je bio vrlo zadovoljan. Spremi sinu sve što je trebalo za put, a pre nego što se mladić otisnuo od kuće, pozove ga još jednom na stranu i reče mu:

— Ti ideš u drugu zemlju. Neka ti je prva i glavna briga da svugde činiš drugima dobro i da ni na male ne gledaš s visine i ne prezireš ih. — Sin obeća ocu da će imati na umu njegov savet i krene na put.

Posle nekog vremena prođe mladić pokraj jednog mravinjaka. Mravi su već odavno bili ostali bez hrane, te svi nadreše k njemu i moljahu ga:

— Pobrini se za nas i dobavi nam štogod hrane.

Mladić ode u obližnje mesto i kupi vreću ječma. Mravi pojedu ječam i zahvale mu najlepše na pomoći. Rastajući se s njim, najstariji mrav iščupa jednu svoju nogu, pruži mu je i reče:

— Ako ti ikad bude ustrebala naša pomoć, ti samo baci ovu nogu u vatru. Mi ćemo odmah doći i pomoći ćemo ti.

Mladić se nasmeja i reče:

— Šta bi se to moralo dogoditi da mi ustreba vaša pomoć? — Ipak stavi mravlju nogu u džep i pođe danje.

Posle nekog vremena naiđe mladić na divlju svinju koja mu se rokćući i plačući požali:

— Nemamo šta da jedemo, nemamo baš ništa, i deca nam skapavaju od gladi.

Mladić se sažali na divlju svinju i kupi za nju vreću kukuruza. Tim je mogla nasititi i svoju prasad i sebe, i bila je vrlo zadovoljna. Na rastanku da divlja svinja mladiću jednu svoju čekinju i reče:

— Ako ti kadgod ustreba pomoć divljih svinja, spali ovu čekinju i mi ćemo se odmah naći kraj tebe. — Mladić se nasmeje, metne čekinju u džep, pojaše konja i pođe dalje.

Neko vreme posle toga naiđe mladić na pčele koje mu se plačući požale kako nemaju šta da jedu i kako im preti propast od gladi. On se sažali na njih, kupi ćup meda i da im ga. Tako su se pčele mogle nasititi i one mu na pomoći najlepše zahvale. Na rastanku dadu pčele mladiću jednu svoju žaoku i kažu mu:

— Ako ti kadgod zatreba naša pomoć, ti samo baci ovu žaoku u vatru. — Mladić se nasmeje, zahvali im, metne žaoku uz mravlju nogu i čekinju divlje svinje i pođe dalje.

Malo posle naiđe mladić na jednog orla. Orao mu se jako požali na svoju nevolju i zamoli ga za pomoć rekavši:

— Možeš li mi dati dobar savet kako da nahranim svoje orliće? Nemam ništa da im bacim u kljun i oni mi propadaju od gladi.

Mladić na to kupi mesa u obližnjem selu, donese ga i da orlu. Orao ščepa meso, odnese ga orlićima, vrati se mladiću, da mu jedno svoje pero i reče:

— Ako ti kadgod ustreba naša pomoć, ti samo baci ovo pero u vatru. — Mladić mu zahvali, metne pero pored mravlje noge, čekinje divlje svinje i pčelinje žaoke i pođe dalje.

Posle nekog vremena dođe mladić do mesta gde je rasla trska. Neko je ugurao đavola u jednu trsku i zatvorio ga tako da se nije mogao izvući iz nje. Prolazeći onuda, čuje mladić kako đavo kuka i viče mu moleći ga:

— Pomozi mi da se izvučem iz trske!

Mladić reče u sebi:

— Zašto da mu ne pomognem? Đavo mi nije učinio ništa rđavo. — I tako pomogne đavolu da se izvuče iz trske.

Đavo je bio srećan i presrećan što ga je mladić spasao nevolje. Otkine nokat s jednog prsta, da ga mladiću i reče mu:

— Ako ti kadgod ustreba moja pomoć, ti samo baci ovaj nokat u vatru i ja ću ti odmah doći. — Mladić mu zahvali, metne đavolji nokat uz mravlju nogu, čekinju divlje svinje, pčelinju žaoku i orlovo pero, i pođe dalje put sela u kojem je prebivala porodica lepotice Harce.

Mladić stiže u to selo. Idućeg dana ode Harcinu ocu i reče mu:

— Daj mi svoju kćer Harcu za ženu!

Harcin otac reče:

— Rado ću ti dati za ženu svoju kćer Harcu ako uzmogneš svršiti nekoje poslove. Budeš li ih obavio na moje zadovoljstvo, imaćeš moju kćer Harcu. A ako ih ne budeš obavio, glavu ću ti odseći.

Mladić reče:

— Pristajem. Pokaži koji mi posao valja obaviti.

Harcin otac reče:

— Eno ti tamo koš pun pšenice i ječma. Sva su zrna izmešana. Do sutra izjutra moraš mi odvojiti pšenicu od ječma.

Mladić vide da je koš pun. Sedne u koš. Počne plakati, jer mu nije bilo mogućno izvršiti određeni zadatak. Kad se spustila noć, padnu mu na pamet mravi. Izvadi brzo iz džepa mravlju nogu i baci je u vatru. Odmah sa svih strana počnu vrveti mravi. Mladić im kaže kakav mu je zadatak odredio Harcin otac. Mravi na to rekoše:

— To je sitnica. — I oni uzeše praviti red u košu: pre nego što je svanulo, pšenična zrna bila su zgomilana na jednu, a ječmena na drugu stranu i sav je posao bio priveden kraju. Mladić zahvali mravima na pomoći u nevolji i mravi odu.

Ujutro dođe Harcin otac da vidi stanje u košu. Mladić reče:

— Svršio sam posao što si mi ga odredio i sad mi daj svoju kćer.

Harcin otac reče:

— Vidim da si ga svršio. Ali do udavače ne dolazi se u nas tako brzo. Hoću najpre da mi do sutra ujutro prekopaš svu zemlju oko drveća u ovoj šumi. — Harcin otac ostavi mladića u šumi i ode.

Mladić razmišljaše neko vreme, a onda naloži vatru, baci u oganj čekinju divlje svinje i čekaše. Nije bilo zadugo kad dotrča divlja svinja. Mladić joj ispriča kakav mu je zadatak odredio Harcin otac. Divlja svinja zagrokće. Na to sa svih strana dotrčaše divlje svinje i počeše riti zemlju. Pre nego što je svanulo, sva zemlja u šumi bila je prekopana.

Ujutru dođe Harcin otac u šumu, vide da je određeni posao obavljen i reče:

— Postavljam ti treći zadatak i tražim da mi polovinu sela do sutra izjutra prekriješ kao sneg belom prostirkom, a drugu polovinu ostaviš čistu, bez bele prostirke. Budeš li i taj posao obavio, dobićeš moju kćer ako je uzmogneš naći.

Kad je Harcin otac otišao, priđe mladić k vatri, izvadi orlovo pero i baci ga na žeravicu. Orao doleti i mladić mu kaže u kakvu ga je nevolju doveo Harcin otac svojom zapovešću. Orao odleti i kad je pala noć, vrati se mladiću s mnogo ptica. Ptice uzmu čupkati svoja bela pera i prekrivati njima polovinu sela. Kad je svanulo, činilo se kao da je polovina sela zavejana snegom tako je bila bela, dok je druga polovina sela ostala nezastrta.

Ujutro priznade Harcin otac da je zadatak izvršen na njegovo zadovoljstvo i reče:

— Dajem ti sada moju kćer ako do sutra ujutro budeš pronašao gde je ona. Znaš da u zgradama na ovom mojem imanju ima mnogo soba, pa ako negde nađeš moju kćer, daću ti je.

Mladić ode u svoju sobu, izvadi đavolji nokat i baci ga u vatru. Đavo dođe. Mladić ga zapita:

— Možeš li mi tačno reći gde je Harca sakrivena?

Đavo reče:

— Dabogme da mogu. Otac Harcin dao je da se u dvorištu iskopa velika jama. Jama je ozgo sužena i pokrivena asurom, asura zemljom, a u zemlju ukopan kamen, tako da se ne može pomisliti da se ispod kamena nalazi jama. Harca je u toj jami.

Mladić zahvali đavolu. Mladić ode Harcinu ocu i reče mu:

— Daj mi jednu motiku. — Harcin otac da mladiću motiku.

Mladić ode u dvorište, raskopa zemlju, otkopa kamen, podigne asuru i reče:

— Ovde u ovoj jami nalazi se tvoja kći Harca.

Harcin otac reče:

— Zaista je tu i ti si je našao. Sutra ujutro privešću ti svoju kćer Harcu. Ona će biti u društvu drugih žena s mojeg imanja i kao u drugih i u nje će lice biti pokriveno velom. Sve će biti jednako obučene i imaće jednake velove. Budeš li odmah pogodio koja je među njima Harca, dobićeš je za ženu. A ako ne pogodiš, biće ti glava odsečena.

Mladić ode u svoju sobu i stane razmišljati. Imao je još samo pčelinju žaoku. Baci je u oganj. Pčela doleti i zapita ga:

— Šta želiš?

Mladić joj saopšti šta mu je izjavio Harcin otac. Pčela reče:

— To je vrlo prosto. Kad žene sutra ujutru budu izišle preda te, pazi na to koju među njima pratimo mi pčele. To će biti Harca. — I pčela odleti.

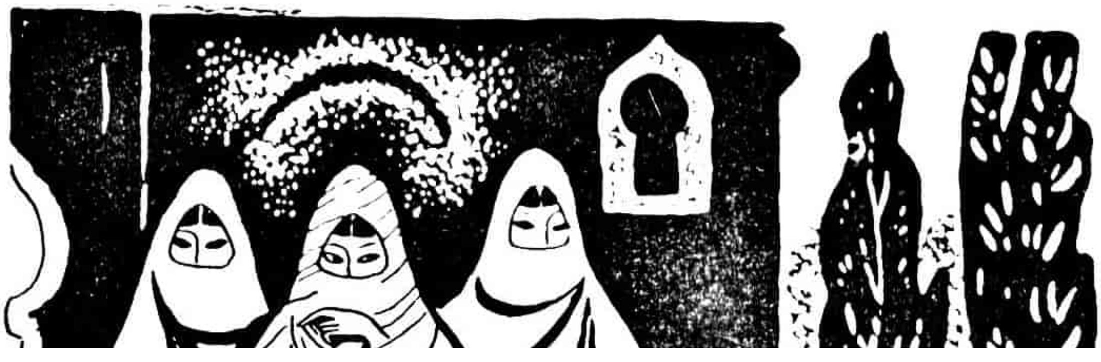

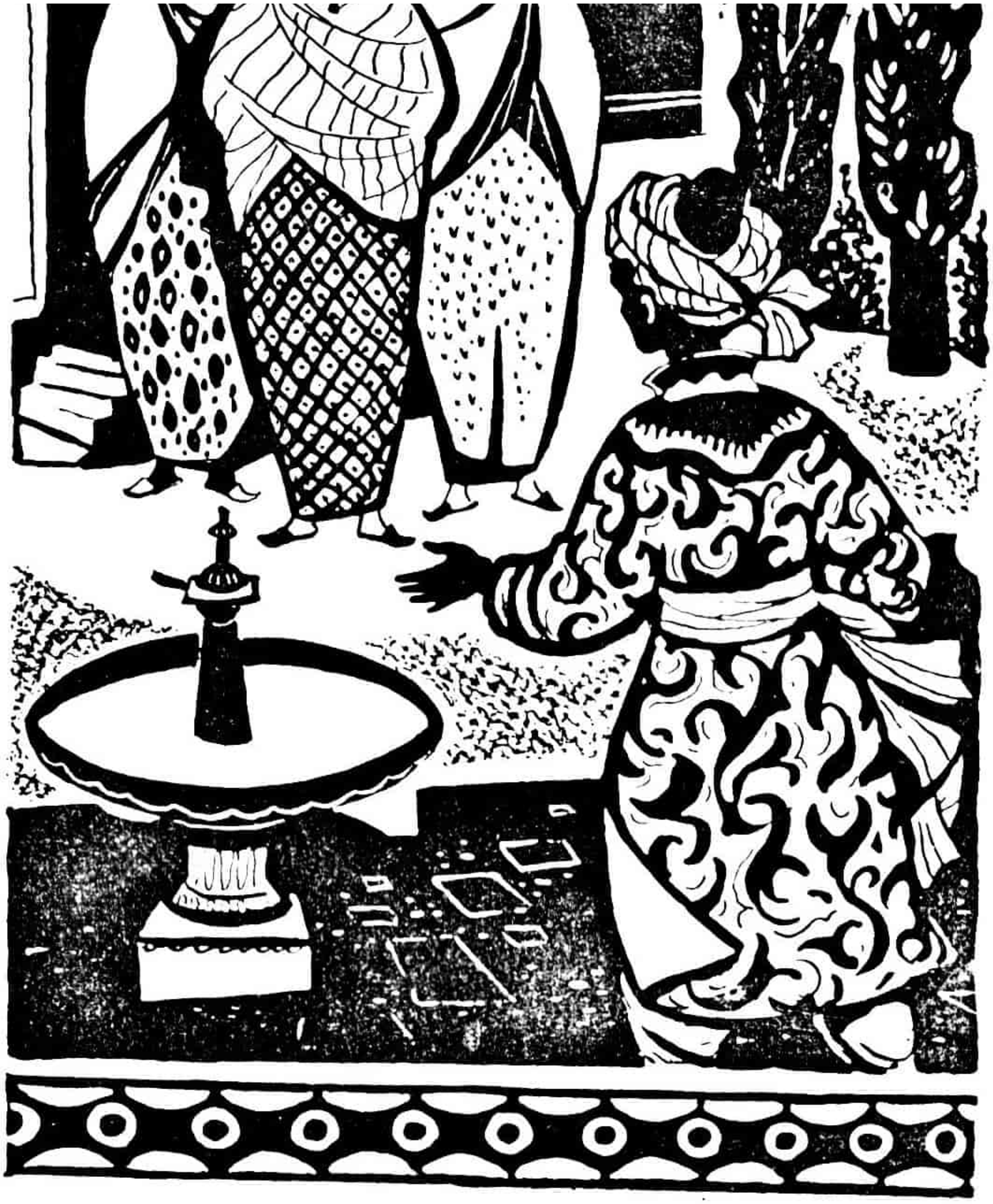

Ujutro povede Harcin otac sve žene sa svog imanja do kuće u kojoj je mladić noćio. Mladić ih dočeka pred kućom. Sve su žene bile jednako odevene i sve su imale jednake velove. Među njima nalazila se u sredini devojka oko čije su glave obletale hiljadu pčela; pčelinja krila treperila su na suncu tako da se devojčina glava činila sva obasjana svetlošću.

Mladić joj priđe i reče ocu:

— Ova ovde je tvoja kći Harca.

Otac Harcin reče:

— Pogodio si. Zaista je to ona.

Onda se mladić oženi lepoticom Harcom. Posle svadbovanja vrati se s njom u selo svoga oca. Otad nije više bio pust čovek.

MUDRICA

Jedan agelit(3), čuven kao oštar i nasilan čovek, pozove jednog dana na okup sve ljude u mestu i reče im:

— Zahtevam da mi do podne sutrašnjeg dana neko od vas za pet bakrenih novčića kupi seni, inače ću vam svima poodsecati glave.

Ljudi se veoma uplaše. Kažu jedan drugom:

— Kako se može kupiti sen? — Ljudi se raziđu.

Vrativši se kući, jedan starac reče ćerki:

— Spremi mi još jedanput dobar ručak, jer sutra će agelit narediti da nam se svima poodsecaju glave.

Devojka, njegova kći, reče:

— Oho! Tako brzo to ne ide! A zašto je strogi agelit izdao tu zapovest?

Stari otac reče:

— Ili će mu neko od nas sutra do podne kupiti za pet bakrenih novčića seni, ili će nam svima poodsecati glave. Tako glasi njegova izjava.

Devojka se nasmeši i reče:

— Pa to je vrlo prosto. Idi, dobri moj oče, najpre do njega i kaži mu neka ti da pet bakrenih novčića da mu, po njegovoj zapovesti, uzmogneš kupiti za njih seni. A onda ćemo videti šta ćemo i kako ćemo dalje.

Otac ode i primi od agelita pet bakrenih novčića. Da ih kćeri, a ona ode na trg i kupi za njih jedan šešir. Sutradan pred podne odnese otac agelitu šešir i preda mu ga s rečima:

— Evo ti za pet bakrenih novčića seni.

Agelit reče:

— To si dobro uradio(4).

Jednog drugog dana okupi agelit meštane i reče im:

— Ili će mi neko od vas sutra do podne kupiti par nazovi-mazgi koje me mogu nositi, ili ću vam svima poodsecati glave.

Ljudi se kao i prošli put snevesele i raziđu potišteni, a stari ode kćeri. Ispriča joj šta agelit sada zahteva. Ona se opet nasmeši i kaže ocu neka samo pođe agelitu i traži od njega deset bakrenih novčića da na trgu kupi za njih par nazovi-mazgi koje će ga moći nositi.

Kad se otac vratio od agelita s deset bakrenih novčića, kći ih uzme, ode na trg i kupi za njih par nanula. Idućeg dana preda starac agelitu nanule. Agelit reče da je s tim zadovoljan.

Neko vreme kasnije okupi agelit opet meštane i reče im:

— Ima jedno drvo, na njemu dvanaest grana, na svakoj grani trideset listova, a na svakom listu plod sa pet semenki. Sutra do podne kazaćete mi koje je to drvo ili ću dati da vam se svima odseku glave.

Ljudi saslušaju agelitovu zapovest. Razilazeći se, kažu starcu:

— Oslanjamo se na tebe da ćeš do sutra već smisliti kakvo je to drvo o kojem govori agelit.

Stari ode kući i kaže kćeri šta je opet sad izmislio agelit da zastraši ljude u selu. Kći reče:

— Ali, dragi oče, šta agelit ovim misli, to svako može pogoditi. Drvo je godina, dvanaest njegovih grana jesu dvanaest meseca godine, po trideset listova na svakoj grani jesu trideset dana u mesecu, a plodovi na svakom listu sa po pet semenki jesu pet dnevnih molitava Alahu.

Stari reče:

— Pravo kažeš, kćeri moja.

Sutradan saopšti starac agelitu taj odgovor i agelit reče:

— Pravo kažeš, starče!

Posle nekoliko dana okupi agelit meštane ponovo i reče im:

— Sutra je pazarni dan. Ako na trgu ne budem video da je barem jedan od vas došao ni go, ni obučen, narediću da vam se svima poodsecaju glave.

Odlazeći, ljudi kažu starcu:

— Ti ćeš sutra svakako urediti ovu stvar. Mi nećemo ni doći na trg. Bolje nam je da ostanemo kod kuće. — Potom se raziđu.

Stari ode kćeri i odmah joj saopšti kakvu im je zapovest izdao agelit za idući, pazarni dan. Kći reče:

— Ni to nije teško. Svuci odeću i samo opaši kožu oko stegna da pokriješ golotinju, te ne budeš ni go, ni odeven. Tako pođi na trg, gde inače neće nikog biti; bojeći se da se pojave pred agelitom u odelima, svi će ljudi ostati kod kuće. Na trgu ćeš se s gospodarem naći sam samcat, te nećeš biti u prilici da se pred drugima stidiš.

Stari nađe da je kćerin predlog dobro smišljen, opaše sutradan kožu oko stegna i tako ode na trg. Na trgu u tom trenutku zaista nije bilo upravo nikog, jer su se svi ljudi bojali agelitove zlovolje ako se budu našli pred njim obučeni.

Posle malo vremena pojavi se na trgu agelit. Agelit vide da je od svih ljudi u mestu došao samo ovaj starac i posmatraše ga onakva kakav je bio, ni go, ni odeven. Agelit reče:

— Ti si, starče, opet učinio ono što sam zahtevao. Ti si tako i sad bio čovek koji je razumeo moje želje i misli, mada, sudeći po drugim slučajevima, znam da nisi pametniji od ostalih ljudi u mestu. Mora biti da imaš nekog ko ti je u ovim poslednjim prilikama pomogao dobrim savetima. Kaži mi ko je to bio.

Stari reče:

— To je bila jedna mlada devojka, moja kći. Ona mi je savetima pomogla da ispunim tvoje zahteve.

Agelit reče:

— Tako! To je dakle tvoja kći! Kad ti je kći još devojka, onda ću je uzeti za ženu.

Stari reče:

— Bojim se da moja kći neće biti prava žena za tebe, jer ona nije ni lepa, ni jaka; mršava je, sitna i uopšte neugledna.

Agelit reče:

— To mi je svejedno. Uzeću ti kćer za ženu; kaži joj to.

Idućeg dana pošalje agelit devojci darove koji su se, kako je bio običaj, sastojali od tkanina za haljine. Pošto je bio bogat, agelit joj od svake vrste tkanina nabavi po dva komada različitih boja, uvije ih u platno, sveže i da svojim robovima-crncima da joj odnesu. Uz put crnci

ukradu polovinu od svega, ali na platnu u koje su tkanine bile uvijene ostane iznutra i nekoliko vlakanaca od ukradenih komada, po boji drukčijih nego ostali.

Devojka otvori zavežljaje, sravni vlakanca sa primljenim komadima tkanina, te ona koja su otpala s ukradenih komada tkanina i bila drukčijih boja pokupi, smota u klupče i reče:

— Ovo malo klupko vlakanaca predajte mome budućem mužu i kažite mu od reči do reči moju poruku: „Tkanine su se na nebu smanjile na ovoliko.“

Robovi se vrate agelitu. Agelit ih zapita: — Šta mi je poručila moja buduća žena?

Robovi rekoše:

— Bojimo se, gospodaru, da si za ženu izabrao suludo stvorenje. Tvoja buduća žena dala nam je ovo klupče vlakanaca i kazala nam da ti ga predamo s ovom njezinom porukom: „Tkanine su se na nebu smanjile na ovoliko."

Agelit odmah razumede šta je time devojka htela reći. Naredi da se izvrši pretres u sobama robova. Tamo se nađu ukradene stvari.

Agelit upita robove:

— Mislite li i sada da se ženim suludom devojkom? — Agelit naredi da se robovi najstrože kazne.

Agelit se oženi devojkom. Već prvog dana bračnog života s njom reče. joj:

— Ti si pametna. Ako budem kadgod doneo pogrešnu presudu, nemoj mi to reći da ne bih u svojim sudovima postao nesiguran. O tome razgovaraj sa mnom samo onda kad te budem pitao, inače ću te odmah vratiti tvome ocu. — Neko vreme agelit je s mladom ženom proveo u srećnu braku.

Jednoga dana imao je agelit da reši spor dvojice parničara. Jašući jedan mazgu, drugi magaricu za kojom je kaskalo njeno pule, dva čoveka srela su se jedne noći, zastala i neko vreme razgovarala, a onda se rastala i otišla jedan na jednu, drugi na drugu stranu. Desilo se tako da pule u mraku izgubi put i umesto za majkom pođe kaskajući za mazgom. Došavši kući, gospodar mazge primi u staju i pule i uzme ga timariti kao da je njegovo. Posle malo vremena pule se potpuno navikne na novog gospodara, novu staju i na mazgu kraj koje se stalno nalazilo i za kojom je, kud god je pošla, išlo ili pored nje kaskalo.

Dugo a uzalud tražio je vlasnik magarice pule, dok jednog dana nije čuo da se njegovo malo magare nalazi u staji vlasnika mazge. On tada ode agelitu i podnese mu tužbu protiv vlasnika mazge. Ovaj pak dođe agelitu s darom i izjavi da pule koje se nalazi u njegovoj staji potiče od njegove mazge.(5)

Agelit naredi da se dovedu magarica, mazga i pule, a kad su dovedeni, njegovi ljudi povedu pred njim magaripu na jednu, a mazgu na drugu stranu da vide hoće li pule poći za magaricom ili za mazgom. Pule, koje se isprva nalazilo između magarice i mazge, ostade trenutak tamo gde je dotle stajalo, a onda — pošto se naviklo na mazgu — potrča za njom, a ne za svojom majkom — magaricom, od koje se već bilo otuđilo.

Agelit reče:

— Kao što svi vidite, i samo pule trči sa mazgom dajući joj time prevagu majke. Pule, dakle, ostaje uz mazgu. Rešavam da vlasnik magarice ne može vite s pravom tražiti pule. — Ljudi se raziđu.

Vlasnik magarice kome je ovom presudom oduzeto njegovo malo magare zastane pred agelitovom kućom, nasloni se na zid i zaplače.Mlada agelitova žena stajala je na prozoru i gledala. Ona je pratila ceo tok rasprave i videla da je u ovom slučaju povređeno pravo. Sažali se na vlasnika magarice, dovikne mu s prozora da joj priđe i reče mu:

— Poslušaj moj savet, vrati se agelitu i ispričaj mi ovu pripovetku: „Na obali reke u mojoj dolini jedan seljak posejao pšenicu koja je divno rasla obrazujući jedno jedino polje puno prekrasna klasja sve do navrh brežuljka. Seljak se upravo spremao za žetvu kad jedne noći isplivaju iz reke sve ribe, popasu i požderu svu pšenicu, tako da seljaku ne ostade šta da žanje.“ Ispričaj tu pripovetku agelitu. Kad ti on bude rekao kako je to laž, jer ribe ne mogu izići iz vode i doći na suvo, ti mu kaži da ribe to mogu isto tako kao što mazga može opuliti pule.

Vlasnik magarice se vrati agelitu i ispriča mu pripovetku o pšenici i ribama. Agelit reče:

— Lažeš! Ribe ne mogu doći na zemlju.

Vlasnik magarice reče:

— Ribe mogu isto tako izići iz vode i popasti pšenicu na njivi kao što mazga može doneti pule na svet.

Kad je agelit to čuo, reče:

— Slušaj, ti! Tu pripovetku o ribama i pšenici nisi sam izmislio. Tako pametan ti nisi. Kaži mi smesta od koga si je čuo.

Vlasnik magarice reče:

— Nju mi je ispričala jedna mlada žena, koja je ovde pred kapijom gledala kroz prozor.

Agelit reče:

— To sam i mislio.

Agelit ode ženi i reče jo1:

— Pripovetka o ribama i pšenici bila je vrlo lepa. Ali ja sam te unapred spomenuo kako mi nikad ne smeš ništa reći ko koja moja presuda bude bila nepravilna. Ti si mi ipak to rekla, i to ustima jednog osuđenog parničara, i tako nisi izvršila moju zapovest. Spakuj, dakle, sutra rano sve što ti je u kući drago i ponesi to sa sobom u kuću tvoga oca, u kojoj ćeš ostati.

Mlada žena reče:

— Slušam, i ovaj put postupiću tačno po tvojoj zapovesti.

Uveče spremi mlada žena još jednu večeru za muža. Spremi agelitu kolače što ih je osobito voleo, ali saspe u testo opojna, inače neškodljiva greška, i onda ih ispeče. Agelit pojede kolače i ubrzo potom zaspi. Čim je videla da joj je muž utonuo u dubok san, mlada žena ga podigne i položi u povelik kovčeg koji odmah i zaključa. Kad je svanulo, naredi robovima da težak kovčeg prenesu u kuću njena oca. S njima pođe tamo i ona. I kad su robovi, izvršivši njezinu zapovest, otišli, ona otvori kovčeg, izvadi iz njega usnulog agelita i položi ga na udobnu postelju.

Mlada žena sedne kraj postelje čekajući da se agelit, njen muž, probudi. Agelit je još dugo spavao, a onda se probudio i začuđeno stao gledati oko sebe. Videvši kraj sebe svoju mladu ženu, reče joj:

— Gde sam to ja? Nije li ovo kuća tvoga oca?

Mlada žena reče:

— Jeste, mužu moj. Ti se sad nalaziš u kući moga oca, i to je nešto što se razume samo po sebi.

Agelit reče:

— Kako da se to razume samo po sebi?

Mlada žena odgovori:

— Ja sam ti juče obećala da ću postupim tačno po tvojoj zapovesti.

Agelit reče:

— Kakva je bila ta zapovest?

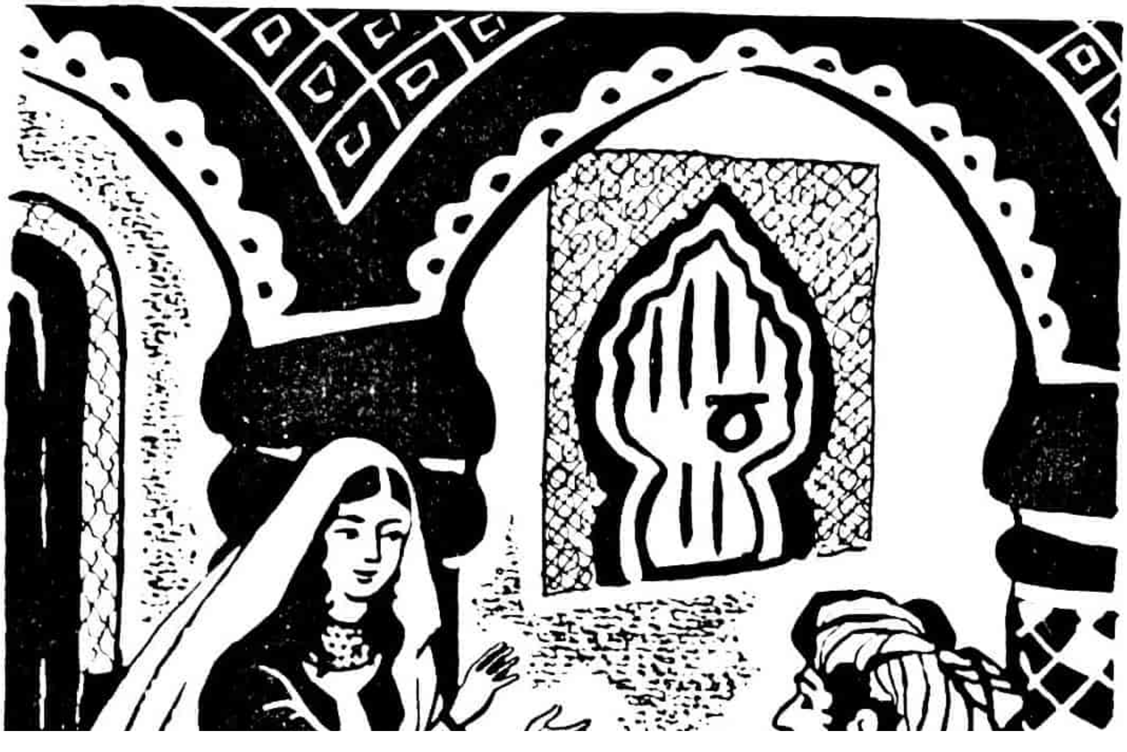

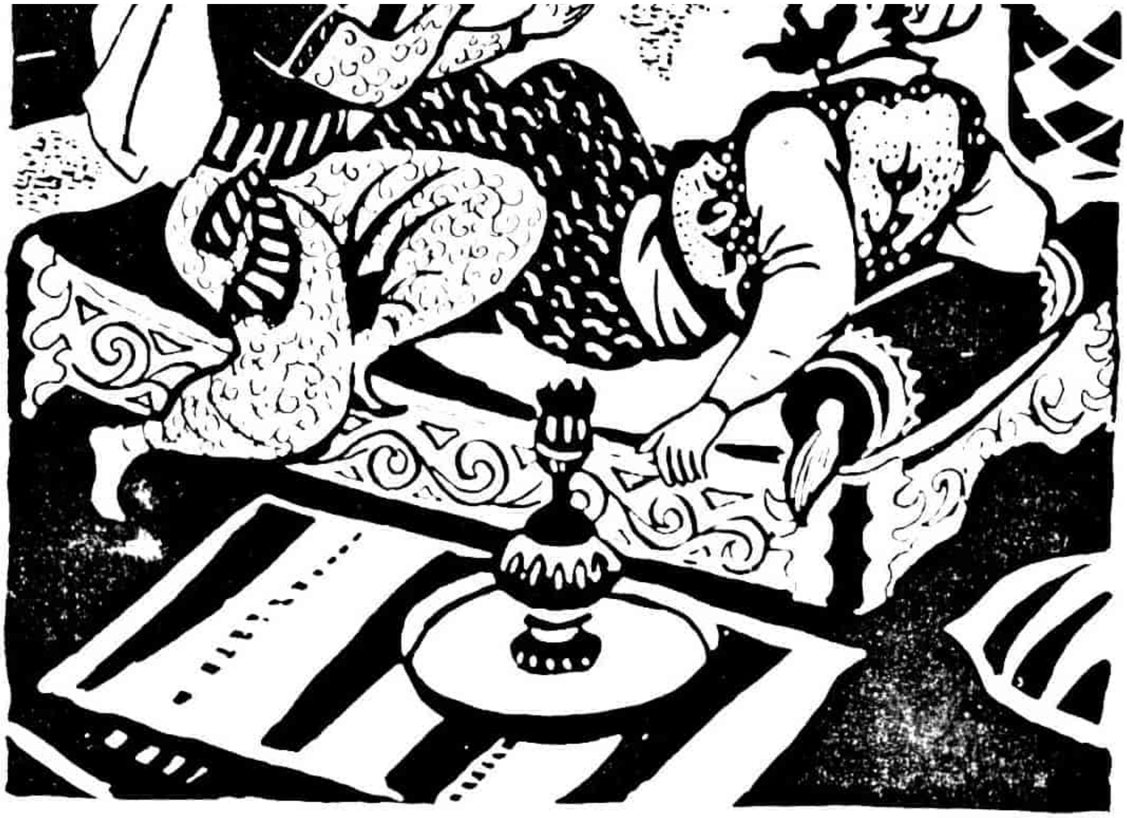

Mlada žena reče:

— Ti si mi juče zapovedio: „Spakuj sutra rano sve što ti je u kući drago i ponesi to sa sobom u kuću tvoga oca u kojoj ćeš ostati“. — Pošto si mi ti od svega što imaš u kući najdraži, spakovala sam pre svega tebe i dala da te u onom kovčegu prenesu ovamo.

Agelit razmišljaše neko vreme, a onda reče:

— Ti prevazilaziš pameću i mene. Postaraćemo se da se vlasniku magarice vrati njegovo pule, a ako pri izricanju presude budem ubuduće kad pogrešio, ti mi to reci.

KROJAČ I NjEGOVA ŽENA

Jedan čovek iz dobre porodice imao je tri kćeri. Najstarija se udala za bogata trgovca uljem. Srednja se udala za bogata žitarskog trgovca. Otac zapita treću kćer:

— Za koga misliš da se udaš? Mnogi su te u mene prosili; izaberi sama koga želiš za muža.

Najmlađa kći reče:

— Hoću da se udam za krojača koji stanuje tamo gore na brežuljku, i ni za koga drugog.

Otac se neprijatno iznenadi i reče:

— Krojač je kukavac sinji, golja bez ičega; on ni sam nema šta da jede. Nemoj da nam sramotiš porodicu.

Najmlađa kći reče:

— Hoću za njega i ni za koga drugog.,

Otac reče:

— Za takvu udaju ne možeš imati moj pristanak.

Devojka ode na brežuljak i zapita krojača:

— Hoćeš li da me uzmeš za ženu?

Krojač reče:

— Draga devojko, pomisli na to kako ja živim. Nemam šta da jedem i nemam šta da pijem, osim vode. Mene to ne čini nesrećnim, jer sam na oskudicu oguglao. A kako bi tebi bilo i kako bi se ti mogla naviknuti na takvu bedu u kakvu bi dospela kad bi pošla za mene? Ne, ne mogu te uzeti za ženu mada te jako volim.

Devojka reče:

— Kad me tako voliš, onda ću ostati kod tebe kao tvoja žena. Što ti možeš izdržati, izdržaću i ja.

Najmlađa se uda za krojača protiv volje svoje porodice. Otac i sestre nisu je više hteli ni pogledati. Najmlađa je živela u bednoj krojačevoj staji i nit je imala šta dobro da obuče, nit koji dobar zalogaj da pojede. Nije imala ni češlja, ni ulja da namaže i uredi kosu. Kosa joj je bila podivljala. Mlada žena ogleda se jednom na vodi i uplaši se videvši svoju sliku u vodenu ogledalu. Pomisli u sebi:

— Kad tako rđavo izgledam, muž me neće više voleti. Poći ću najstarijoj sestri i zamoliću je za malo ulja da namažem kosu.

Najmlađa ode najstarijoj sestri koja je bila udata za trgovca uljem i zamoli je:

— Daj mi malo ulja da za muža uredim kosu.

Najstarija sestra reče:

— Tvoj otac i mi sestre opomenuli smo te u svoje vreme da ne uzmeš za muža golju. Nisi nas htela poslušati i udala si se za njega. Sad snosi posledice. Pomozi sama sebi kako znaš. Ja ti neću pomoći. — I bogata sestra ne dade joj ništa. Najmlađa vrati se žalosna svome mužu, krojaču.

Posle nekog vremena najmlađa oseti takvu glad da je mislila kako gladovanje neće više moći izdržati. Ona reče u sebi:

— Moja druga sestra udala se za bogata žitarskog trgovca, koji ima žita u izobilju. Otići ću do nje i zamoliću je da mi za muža i za mene da malo žita. Ona mi neće odbiti molbu.

Najmlađa ode drugoj sestri. Kaže joj šta želi. Žena bogata žitarskog trgovca reče:

— Sad vidiš i sama do čega je došlo. Starija sestra i ja udale smo se tako da kao žene imućnih ljudi živimo dobro i ugodno, bez briga i nevolja. Nas dve nismo mislile na to da li ljude koje dobijamo za muževe volimo ili ne volimo. Ti si pak pošla za čoveka kojeg si volela, ne pitajući da li će ti posle biti rđavo ili dobro. Sad nemaš šta da jedeš. Sve opomene nas dveju tvojih sestara koje smo ti to unapred govorile ti si prečula, i sad moraš sama nositi teret koji si takvom udajom uprtila na leđa. Htela si da živiš od ljubavi odričući se hleba. Sad se hrani ljubavlju i ne traži hleb od nas.

I onda druga sestra zatvori pred njom vrata i ostavi je da stoji napolju.

Najmlađa se vrati svome krojaču i sedne u jedan kutak gde je krojač nije mogao videti. Ali ona nije plakala zato što je bila gladna nego je plakala zato što su joj sestre tako bez ljubavi za nju. Na glad je zaboravila. Od toga dana nije više mislila na glad nego se samo starala oko toga da joj mužu bude dobro.

Krojač vide kako mu se žena satire krijući pred njim svoje jade. I pošto ju je jako voleo, bilo mu je jasno šta je najvećma tišti. Tada jednog dana reče u sebi:

— Vidim vrlo dobro koliko me žena voli i kako je u stanju da iz ljubavi za mene podnosi bedu i glad. Ali vidim i to da se iz ljubavi za mene rastavlja od svoje porodice i da tu rastavu vrlo teško podnosi. Pošto porodica moje žene ne razume njenu ovoliku ljubav prema meni, ona nju neće ljubazno primiti sve dotle dok me kao muža ne ostavi. Ona me tako voli da me dobrovoljno neće ostaviti. Ali pošto neću da ona i dalje podnosi veliki bol zbog rastave od svoje porodice i da na kraju zbog toga još i propadne. ja ću se sam uništiti. Kad mene ne bude među živima, moja će žena biti opet slobodna i njena će je porodica opet primiti. Toga radi poći ću u šumu i predaću se anzi1) da me proždere.

Jednoga dana po podne spremi se krojač da ode, i kad je mislio da žena neće primetiti da odlazi nekud dalje, iziđe polako iz svog bednog stana i uputi se ka šumi. Ali žena ipak opazi kako joj muž smera nešto naročito, jeo se s početka svaki čas obazirao ispitujući zabrinutim očima da li ko gleda za njim. Starajući se da je ne vidi i držeći se stalno na jednakom odstojanju od njega, ona pođe za njim i tako dođe u šumu a da je on ne primeti.

Kad je krojač već bio podobro zašao u šumu, osvrte se u jednom trenutku i smotri ženu gde ide za njim. Stane, sačeka je i reče joj:

— Zašto si pošla za mnom?

Žena reče:

— Zato što te odveć volim da bih te pustila da sam tako lutaš po šumi.

Krojač reče:

— Molim te vrati se i idi kući. Ne znam šta ću danas još doživeti i biće mi lakše ako budem bio sam.

Mlada žena reče:

— Tu ti molbu ne mogu ispuniti. Što ti budeš doživeo, hoću i ja da doživim.

Tada krojač uvide kako ne može naterati ženu da se vrati kući. Tako pođe dalje. Žena je išla za njim.

Krojač i njegova žena dugo su išli i otišli daleko u šumu. Krojač vide da se nalazi u predelu gde je prebivala anza(6). Krojač reče ženi:

— Ovde ćemo leći da spavamo.

Žena leže. Leže kraj nje i on. Žena mu je bila umorna i odmah je zaspala. Kad vide da mu je žena utonula u san, krojač ustade, sede na jedan kamen i čekaše.

Krojač je poduže čekao kad opazi u daljini kako anza prolazi šumom. Skoči i potrči joj u susret. Priđe anzi sasvim blizu i reče:

— Anza, zašto oklevaš? Čekam već odavno da dođeš i da me proždereš. Jedino toga radi došao sam ovamo. Ali imam jednu molbu. Tamo dalje leži moja mlada žena i spava. Preklinjem te da joj nikakvo zlo ne učiniš nego da je, kad mene budeš prožderala, odvedeš kući pod svojom brižljivom zaštitom.

Anza reče:

— Krojaču, zatvori oči! Posle ih opet otvori. Želja će ti biti ispunjena.

Krojač reče u sebi:

— Tako je, dakle, sve uređeno. — Zatvori oči očekujući užas. Čekao je, ali se ništa ne dogodi. Otvori oči. Tada ugleda svud oko sebe mnogo stoke. Anze je pak nestalo. Krojač potrča ženi i probudi je. Krojač reče ženi:

— Pogledaj samo oko sebe: svu ovu stoku dobili smo od anze na poklon.

Žena ustane. Pogleda svud oko sebe i reče mužu:

— Sad više ne moreš živeti u bedi. Hajde da stoku brzo poteramo kući.

Krojač i njegova žena oteraju stoku kući. Prodadu je i postanu bogati ljudi. Krojač podigne lepu kuću. To je bila najlepša kuća u onom kraju.

Trgovac uljem i žitarski trgovac nisu imali sreće. Jednoga dana izgube sve što su imali i tako propadnu da nisu mogli izdržavati svoje žene. Obe žene postanu prosjakinje koje su išle od kuće do kuće i prosile. Jednoga dana dođu obe do krojačeve kuće, zakucaju na vrata i zamole malo jela. Najmlađa sestra pogleda kroz prozor i pozna ih. Iziđe, pozove ih u kuću, uvede ih u jednu lepu sobu i reče im:

— Ostanite ovde! Moj muž i ja brinućemo se ubuduće za vas. O onom što je bilo među nama nećemo više govoriti.

GOLUBICA DEVOJKA IZ SELA VUAK-VUAK

Jedan lovac lovio je uvek samo na svojem lovištu. S početka je tamo bilo mnogo divljači, ali s vremenom sve manje i manje. Kad na njemu nije više imao šta da lovi, jer je svu divljač već bio polovio, pođe jednog jutra da traži novo lovište.

Otišavši daleko u divljinu, dođe jednoga dana do kuće u kojoj su prebivale dve devojke. Zamoli ih da ga prime. Ispriča im kako traži novo lovište, jer na starom nema više šta da se lovi. Devojke mu rekoše:

— Primamo te vrlo rado. Ostani i stanuj kod nas. Budi nam brat, a mi ćemo ti biti sestre. Ako ti je s voljom, nauči nas loviti. — Lovac na to pristane.

Lovac ostane da stanuje kod sestara. Obdan Je odlazio s njima u lov, lovio je i učio ih loviti. Jednoga dana ode jedna sestra sama u lov i vrati se kući s dobrom lovinom. Drugog dana ode u lov druga sestra, te se i ona vrati kući s dobrom lovinom. Trećeg dana odu u lov obe sestre, a lovac ostane kod kuće sam.

Lovac je sedeo kraj kuće i gledao vrelo što se nalazilo pored kuće iza šipražja.

Odjednom dolete dve golubice, slete kraj vrela, svuku pernate haljine i stvore se dve krasne devojke. Jedna je bila tako lepa da lovac nije mogao skinuti oka s nje. Devojke se stadoše kupati. Lovac ih je gledao. Lovac im se prikrade kroz šipražje. Htede ugrabiti onu lepšu. Ali kad je već bio došao do nje, devojka se okrete, spazi ga i zviznu. Lovac se na taj zvižduk smesta pretvori u kamen. Onda devojke uzmu svoje pernate haljine, obuku ih i odlete kao golubice.

Kratko vreme posle toga vrate se sestre iz lova s bogatom lovinom. Začude se videvši da je kuća zatvorena i stanu zvati brata. Zvale su ga i tražile, ali uzalud. Sestre rekoše:

— Mora biti da se nešto dogodilo. Sakrićemo se sutra u šipražje da vidimo šta je to bilo. — Idućeg dana sakriju se sestre u šipražje. Nisu dugo čekale kad opet doleteše one dve golubice da se kupaju.

Dve golubice slete kraj vrela, svuku pernate haljine i stvore se dve krasne devojke. Jedna od njih je ipak prevazilazila lepotom onu drugu. Dve golubice devojke počeše se kupati. Jedna od sestara privuče se polako pernatoj haljini one lepe golubice devojke, uzme je i odnese u šiprag.

Posle nekog vremena iziđu devojke iz vode i pođu da se obuku. Jedna uzme svoje perje, obuče ga i kao golubica odmah odleti. Ona lepša stade se osvrtati tražeći svoje. Tražila ga je i tražila i naposletku reče plačući:

— Ko mi uze moju pernatu haljinu?

Jedna sestra reče tiho drugoj:

— Možeš se spokojno pojaviti pred njom. Te golubice devojke mogu nešto učiniti samo ljudima, a ženama ne mogu ništa.

Tako sestra koja je uzela pernatu haljinu i sakrila je iziđe pred devojku i reče:

— Ja sam ti uzela pernatu haljinu. Vrati mi najpre moga brata, a onda ćemo razgovarati o tvojem perju.

Na to lepa devojka položi ruku na kamen u koji je dan ranije pretvorila mladog lovca, i on stajaše pred njima kao čovek.

Golubica devojka reče:

— Vrati mi sada moju pernatu haljinu.

Sestre videše kako lovac stoji još uvek ukočeno kao da je kamen i bulji u lepu golubicu devojku. Sestre rekoše devojci:

— Vidiš kako te gleda naš brat. Molimo te da mu budeš žena i kao naša sestra ostaneš kod nas.

Golubica devojka reče:

— Devojke u mojem selu nikad se ne udaju. Muško čeljade ne može među njima opstati. Čovek koji bi došao u naše selo i bio primećen, bio bi prožderan. Kako onda da vam ispunim želju?

Sestre rekoše:

— Na to je lako odgovoriti: ostani kod nas i onda nećeš izložiti muža takvoj opasnosti. — Naposletku pristane golubica devojka da se uda za lovca.

Lovac se oženi golubicom devojkom. Ali je brižljivo sakrio njeno perje, jer je mlada žena s vremena na vreme jako žudela za selom svojih sestara. Mlada žena postane majkom i daruje lovcu sina. Posle toga smiri se i više nije tako često tražila svoju pernatu haljinu.

Kad je njegovu malom sinu već bilo nekoliko meseca, zaželi lovac da vidi svoju majku i reče sestrama:

— Čuvajte mi, sestre, ženu i malog sina. Jako sam se uželeo majke i idem na nekoliko dana kući da je obiđem.

Lovac pođe na put kući. Zatekne majku u najboljem zdravlju i reče:

— Oženio sam se, majko! Imam vrlo lepu mladu ženu i malog sina.

Majka mu reče prekorno:

— Šta, ti si oženjen i imaš sina, a dolaziš mi sam, bez žene i deteta? Vrati se brzo po njih, pokaži mi ih da se radujemo tvojoj sreći. A onda ih ostavi neko vreme neka budu kod mene, jer bih htela da se bolje upoznam sa ženom svoga sina, svojom snahom.

Tako se lovac vrati po ženu i sina. Krišom ponese sa sobom i ženino perje, jer ga je ona jednom zamolila da ga uvek drži negde blizu nje, da joj bude pri ruci ako bi je kadgod zadesila kakva nevolja. Lovac dovede majci ženu i sina. Krišom preda majci ženino perje i reče:

— Sakri dobro ovu pernatu haljinu i neka moja žena nikad ne zna gde si je sakrila. Inače drži mi ženu stalno u kući i oko kuće i ne daj joj nikad da izlazi na ulicu. Jer ona je tako lepa da će sigurno doći do nesreće ako je budu videli drugi ljudi. — Majka mu to obeća. Lovac se oprosti s njom i ode sestrama u šumu i u lov.

Idućeg dana majka je već zaboravila šta joj je sin naredio. Ujutru reče mladoj ženi, svojoj snahi:

— Hajdemo zajedno u polje da radimo.

Mlada žena uzme grabulje i pođe sa svekrvom kroz mesto. Svi ljudi u mestu zastadoše zadivljeni lepotom mlade žene. Niko ko ju je pogledao nije mogao skinuti oka s nje. Berberin koji je na ulici brijao jednom čoveku glavu toliko se zablenuo u nju da je iz neopreznosti odsekao svojoj mušteriji uho, a da to nije ni primetio, a ni taj nije osetio da mu je uho odsečeno, toliko se bio zaneo diveći se lepoti mlade žene. Na kraju mesta sretnu se s aminom. I taj se zagledao u nju, zastao, gledao za njom i gledao sve dok mu se u polju nije izgubila s vida, a onda rekao u sebi:

— Ova lepa žena mora biti moja!

Posle poljskog rada stara i mlada žena vrate su uveče kući. Tek što su prešle kućni prag, kad amin banu u kuću i reče staroj ženi:

— Ili ćeš mi dati ženu svoga sina ili ću te ubiti.

Stara žena reče:

— Kako bih ja ženu svoga sina mogla dati tebi?

Amin reče:

— Kažem ti još jedanput: hoću da se tom tvojom mladom snahom oženim, pa ili ćeš mi je dati ili ću te ubiti.

Stara žena nije od straha znala šta da mu kaže. Stara žena je ćutala. Videvši je da ćuti, mlada žena, njena snaha, prizove svekrvu i reče joj:

— Ovo ne sme imati rđav kraj. Neću da te amin ubije. Da do toga ne bi došlo, daj mi moj zlatni nakit i perje. Kad to budem imala u rukama, možeš reći aminu neka me uzme.

Zaplašena stara žena pohita i donese mladoj ženi njezino perje i zlatni nakit. Mlada žena reče aminu:

— Pričekaj napolju koji trenutak. Videćeš me ubrzo kako izlazim. — Amin iziđe napolje.

Mlada žena uzme sina na ruku. Obesi o vrat zlatnu nisku. Obuče pernatu haljinu i kao golubica izlete s detetom kroz prozor. Golubica sleti na najbliži krov i odande dovikne svekrvi:

— Počuj, majko moga muža! Kaži mom čoveku kad se bude vratio i pitao za mene, kaži mu kad se bude osetio nesrećnim videvši da me nema: „Tvoja žena je u selu Vuak-Vuak. Možeš poći u to selo po nju.“ I onda golubica s detetom odleti.

Posle malo vremena dođe lovac majci. Uđe u kuću i zapita za ženu. Vide odmah po majčinu licu da mu je žena otišla. Lovac reče:

— Zar ti, majko, nisam rekao kako je ne smeš pustiti da iziđe na ulicu, jer je lepa i prelepa? Zar ti, majko, nisam rekao kako moraš brižljivo sakriti njezino perje i držati ga tako da ga ona ne vidi?

Majka reče:

— A zar sam ja, sine, znala da si se ti oženio golubicom? Ja nisam znala da je ona golubica. Mislila sam da je žena kao i druge žene. Tvoja ti je golubica poručila da je — ako ne budeš imao snage da preboliš njezin nestanak — možeš ponovo naći u selu Vuak-Vuak. I nemoj koriti svoju staru majku zbog ludosti što si je počinio, jer ja još nikad nisam čula da se koji razuman čovek oženio golubicom iz mesta što se zove Vuak-Vuak.

Lovac se spremi i pođe odmah na put da traži selo svoje žene golubice. Lovac ode vrlo daleko raspitujući se svuda o selu Vuak-Vuak, ali ne nađe nigde nikog ko bi mu znao šta reći o tom selu.

Jednoga dana kad je opet tako putovao, naiđe na dva mladića koji su se oko nečeg prepirali. Lovac im priđe i reče:

— Šta je uzrok vašem sporu? Mogu li vam pomoći da ga rešite?

Jedan od njih reče:

— Naš spor je u ovom: Imamo ovde jednu kapu. Ko tu kapu metne na glavu, postane nevidljiv. Može proći kroz selo Vuak-Vuak, koje se nalazi eno tamo pozadi, a da ga niko ne vidi. A imamo ovde i ova dva štapa. Kad ko jednim od tih štapova udari po drugom, iskoči odmah iz zemlje četa ratnika koji savlađuju svakog neprijatelja ako pred njima ne ustukne. Mi se sporimo oko poseda ove dve stvari. Kaži nam: da li jedan od nas dvojice treba da dobije obadve ove stvari i ko treba da ih dobije, ili pak ko od nas dvojice treba da dobije jednu stvar, a ko drugu. Bićemo ti zahvalni ako naš spor budeš rešio tako da jedan od nas ne prođe pri tom bolje nego drugi.

Onaj drugi reče:

— Tako je! Mi bismo hteli da podelom ovih stvari nijedan od nas ne prođe bolje.

Lovac reče:

— Ako je do toga da podelom ovih stvari jedan od vas ne prođe bolje no drugi, onda vam mogu pomoći. Ostavite te stvari ovde na zemlju i idite do na vrh onog brežuljka. Kad budete bili tamo, okrenite se i potrčite ovamo. Onda ćemo videti ko će od vas dvojice pre stići.

Dvojica mladića se s tim slože. Pođu pravce k bregu. Ali čim su malo odmakli, metne lovac kapu na glavu, uzme oba štapa u ruke i krupnim koracima uputi se kraju u kojem se, po navodu mladića, nalazilo selo Vuak-Vuak.

Lovac stigne u selo Vuak-Vuak. Tamo se sretao samo sa ženama. Pošto je imao na glavi kapu, ni jedna ga žiteljka nije videla. Lovac prođe kroz selo Vuak-Vuak. Naposletku uđe u jednu kolibu. U kolibi je bila njegova žena s detetom. Lovac sedne na pod kraj žene i skine kapu. Žena ga poznade i uplaši se. Žena reče:

— Mužu moj, ako te moje sestre budu videle, ubiće te i poješće te. Jer moje sestre neće da imaju u selu čoveka. Beži stoga odmah onako kako si došao.

Lovac ostade sedeći. Lovac reče:

— Prešao sam daleki put da te nađem i neću se vratiti bez tebe i deteta. Ako ti je pravo, pođimo odavde zajedno sutra zorom. A ako nećeš, ja ću radije ostati ovde da me tvoje sestre ubiju i pojedu. Sam, bez tebe i deteta, neću otići.

Kad je njegova golubica žena to čula, reče:

— Onda ćemo sutra zorom poći odavde zajedno s našim detetom.

Lovac sa ženom i detetom krene sutradan na put pre nego što su se žiteljke sela razbudile i poustajale. Jedna se, međutim, probudila i osetivši miris čoveka stala vikati.

— Sestre! Sestre! Osećam miris čoveka. Požurite da ga ubijemo i proždremo.

Sve žiteljke sela Vuak-Vuak poskaču na noge i sve poteknu iz kuća. Sve iziđu na ulicu i dadu se u poteru za lovcem. Njegova mlada žena se rasplače govoreći:

— Mužu moj, sad će te moje sestre ubiti i pojesti.

Lovac reče:

— Neće, nemaj brige!

Sa ženom i detetom lovac je spokojno išao ulicom. Žiteljke sela Vuak-Vuak već su pristizale. Tada se lovac maši štapova i udari jednim po drugom. U istom trenutku iskoči iz zemlje cela četa ratnika i ustremi se na njih. Žiteljke sela Vuak-Vuak morale su se boriti s njima i nisu mimo njih mogle dospeti do lovca i njegove žene.

Lovac se sa ženom i detetom vrati u šumu k sestrama i tamo ostane.

SVIRALA VESELOG MEHEMDA

Jedan čovek imao tri sina. Najstariji i srednji bili su vredni mladići, koji su svako jutro odlazili u polje i tamo radili do mraka, dok je Mehemd, najmlađi, koga su svi zvali veseli Mehemd, bio lenj. Mehemd je bio tako lenj da nikad ne bi otišao s braćom u polje na rad. Ostao bi kod kuće, zapalio dugačku lulu i pušio svoj kif(7). Ceo dan proveo bi u pušenju.

Jednoga dana dva starija brata tako se ozlojede zbog lenjosti i nehaja najmlađeg da odu ocu i kažu mu:

— Ili će veseli Mehemd, najmlađi od nas trojice, raditi odsad svaki dan kao mi i s nama, ili ćemo ga mi, tvoji stariji sinovi, koji smo uvek bili vredni, izbaciti iz kuće.

Otac se uplaši. Dvojica starijih odu na rad u polje. Otac pozove k sebi najmlađeg i saošpti mu izjavu dvojice starijih. Veseli Mehemd reče:

— Pokušaću, oče, da radim.

Idućeg dana ode najmlađi sa starijima u polje trudeći se da radi onako kako su oni radili. Veseli Mehemd te to pokušao. Ali posle malo vremena baci se Mehemd u travu i zaplače. Braća rekoše.

— Ne slini, nego radi!

Na to Mehemd skoči i otrči kući, ode ocu i reče:

— Pokušao sam, oče, ali ja ne mogu da radim kao moja braća. Kad bih silom tako radio, ja bih ubrzo umro. Ne znam zašto ne mogu da radim isto tako kao oni, ali znam da bih ubrzo umro kad bih morao tako raditi. Zbog toga ću otići od kuće. Neću više da budem ovde na sablazan. Ostaj, oče, u zdravlju!

Otac pokuša da odvrati najmlađeg sina od tog nauma. Otac ga zamoli da proba još jedanput s radom. Mehemd reče:

— Kad bih to još jedanput pokušao, bio bih isto tako nesrećan kao danas. Ne bih mogao raditi, i braća bi me naposletku ipak oterala od kuće. Zbog toga idem danas svojevoljno. Ostaj mi, oče, u zdravlju!

Otac reče:

— Onda barem uzmi malo novca za put.

Mehemd reče:

— Hvala ti, oče. Nisam dosad ništa zaradio, pa neću ništa da oduzimam od zarade svoje braće. — I veseli Mehemd ode.

Veseli Mehemd pređe još istog dana u oblast jednog drugog plemena i sretne se s dvojicom mladića koji su pošli u istom pravcu. Mladići mu rekoše:

— Nas dvojica nemamo neki naročit cilj pa možemo putovati zajedno s tobom, ako ti je to pravo.

Mehemd im odgovori:

— A ja nemam nikakav cilj, mogu ići s vama kamo god hoćete. — Tako sva trojica pođu dalje zajedno.

Kad je došlo vreme ručku, posedaše. Dvojica stranih mladića rekoše:

— Hoćemo da ručamo.

Mehemd reče:

— Pa ručajte. — On izvadi lulu, sedne malo u stranu i zadimi. Strani mladići rekoše jedan drugom:

— Ovaj Mehemd kanda nema šta da ruča. Da podelimo s njim što imamo.

I oni ga pozovu da ruča s njima. On primi poziv i ruča s njima. Potom krenu dalje.

Posle nekog vremena dođu njih trojica do jedne reke. Na obali je stajao čovek čiji je posao bio da čamcem prevozi putnike. Dva strana mladića izvade iz džepa novac i sednu u čamac da ih vozar preveze. Rekoše Mehemdu:

— Zar nećeš s nama dalje?

Veseli Mehemd reče:

— Dabogme da hoću s vama. Naći ćemo se na drugoj strani reke. Ja ću je preplivati.

Strani mladići rekoše jedan drugom:

— Ovaj Mehemd kanda nema ni novca. Podelićemo s njim što imamo. — I oni kažu vozaru da pričeka, plate prevoz za njega, veseli Mehemd uđe u čamac i onda se njih trojica pcevezu.

Kad su bili na drugoj strani reke, pođu dalje. Išli su još neko vreme, a onda dva strana mladića rekoše:

— Ovde ćemo raditi.

Veseli Mehemd reče:

— Onda mi ostajte zdravi! Ja idem dalje, jer ne mogu raditi poljske radove.

Strani mladići rekoše:

— Makar i ne mogao raditi poljske radove, ostani ipak s nama. Nas dvojica radićemo u polju i dovoljno ćemo zaraditi, a ti možeš kod kuće kuvati i držati kuću u redu.

Veseli Mehemd reče:

— S tim sam saglasan i te ću se dužnosti rado primiti. Bojim se samo da ću pri tom više potrošiti nego što vi budete zaradili. Ipak ću pokušati.

Tako su dva strana mladića odlazila svaki dan na rad i zarađivala lep novac. Veseli Mehemd ostajao je kod kuće brinuo se za domazluk, kuvao i pušio. Ali je i trošio, i potrošio je više od polovine zarade dvojice stranih mladića. Oni, međutim, nisu to primetili. Veseli Mehemd reče jednom u sebi:

— Ova dva mladića ne teraju me od sebe kao moja braća. Ja ih stoga neću potkradati nego ću i sam uraditi štogod da imaju više no što sad imaju. Rad sam znati kakvim će plodom uroditi moj prvi rad.

Idućeg dana ode veseli Mehemd s udicom na reku da peca. Baci udicu daleko u vodu i počne je polako privlačiti. Kad ju je izvukao, na njoj — ništa. Ni jedna riba nije zagrizla meku. Baci udicu drugi put, privuče je polako i izvuče. Opet ništa; ni sad nijedna riba nije zagrizla meku. Baci udicu treći put i počne je polako privlačiti. Sad je kanap

bio malo zategnut. Mehemd privuče udicu bliže i oprezno je izvuče iz vode. Na udici visila je jedna mala riba. Veseli Mehemd reče:

— Lov mi nije mnogo bogat. Ali to je prvo što sam u svom životu zaradio. — Uzme malu ribu, okači je za ogrtač na ramenu i pođe s njom kući dvojice stranih mladića.

Uz put se skretne s njim jedan Jevrejin. Jevrejin vide ribu. Jevrejin oslovi Mehemda i reče:

— Da ti kupim tu ribu. Šta tražiš za nju?

Veseli Mehemd reče:

— Otkako sam živ nisam još nikad upecao ovako dragocenu ribu, i zbog toga ti je ne mogu dati jeftino.

Mehemd je tim rečima hteo da kaže kako je ta riba zbog toga tako dragocena za njega što je ona prva tekovina njegova prvog rada u njegovu celom životu. Na drugo šta nije mislio. Jevrejin pak reče:

— Da je ovo vrlo dragocena riba to znam, i tako bednu malu ribu ja uopšte ne bih ni kupio da u vezi s njom nije nešto sasvim naročito. Ja ti zbog toga nudim za nju dvadeset i pet dukata.

Misleći da se Jevrejin šegači s njim, veseli Mehemd se naljuti i reče:

— Ti mi se podsmevaš. Kaži pravu cenu.

Misleći da Mehemd možda zna šta ta izvanredna riba uistini vredi, Jevrejin reče:

— Onda ti nudim za nju sve što imam pri sebi. — I to rekavši, izvadi ćemer, izbroja Mehemdu pedeset dukata, koliko je svega bilo u ćemeru, pruži mu ih i reče:

— Dajem ti, eto vidiš, sve što imam.

Mehemd vide da je to prava zbilja. Da Jevrejinu ribu i metne u džep pedeset dukata.

Veseli Mehemd pohita kući. Upravo tada dođoše kući i dva strana mladića. Mladići zapitaše Mehemda:

— No, kako si danas proveo vreme?

Mehemd reče:

— Kako sam danas proveo vreme? Kao nikad dosad: radio sam i prvi put u svojem životu nešto zaradio. Hajde pogodite koliko sam

zaradio?

Dva strana mladića nisu to mogla pogoditi, dok se veseli Mehemd nije mašio džepa i izbrojao im pedeset dukata. Potom im ispriča kako je došao do tog bogatstva, a onda podeli dukate.

Jedno vreme živeo je veseli Mehemd od Jevrejinovih pedeset dukata, častio sebe i dvojipu stranih mladića mnogim dobrim stvarima, tako da je njegovo bogatstvo splasnulo na svega dva dukata. Kad je do toga došlo, lati se veseli Mehemd jednog jutra opet udice i ode na reku da po drugi put — radi.

I sad veseli Mehemd baci dvaput pecaljku u vodu a da ništa ne upeca. Onda je baci treći put i kao prvog dana svojeg rada upeca i sad jednu malu ribu. Pođe opet s malom ribom u grad i opet se sretne s Jevrejinom. Jevrejin zastane, pogleda malu Mehemdovu ribu i reče:

— Kupiću ti tu ribu kao i prvi put za pedeset dukata.

Veseli Mehemd reče u sebi:

— Mora biti da je s ovom ribom u vezi nešto naročito, jer još nikad nije niko čuo da ovaj Jevrejin plaća za jednu stvar više nego što ona vredi. — A glasno reče:

— Dragi Jevrejine, hvala ti na ljubaznoj ponudi, ali ću danas zadržati ribu za sebe. Kad idući put budem upecao kakvu ribu, moći ćemo. opet trgovati.

Veseli Mehemd se pozdravi s Jevrejinom i pođe dalje. Posle nekog vremena reče sam sebi:

— Riba je, doduše, mala, ali je vrlo teška.. De da vidim šta je u njoj. — Tako raskala ribu i nađe u njoj dve kese, jednu nabijenu zlatnim, a drugu srebrnim novcem.

Mehemd pohita kući. Stiže tamo upravo u vreme kad su i dva strana mladića dolazila kući. Veseli Mehemd reče:

— Danas sam po drugi put radio. Hajde pogodite šta sam danas zaradio.

Dva strana mladića nisu mogla pogoditi šta je tog dana Mehemd zaradio. Veseli Mehemd pokaza im dve kese, jednu punu dukata i drugu punu srebrnika. Dva strana mladića rekoše:

— Kako si danas došao do toga?

Mehemd im ispriča. Dva strana mladića rekoše:

— Mehemde, ti lažeš! Ti si taj novac ukrao kod kneza.

Na to im veseli Mehemd pokaza kako su kese ležale u ribi i oni se uveriše da govori istinu.

Veseli Mehemd kupi jedno poljsko imanje u blizini. Odvede tamo dvojicu stranih mladića i reče im:

— Vi ste se u svoje vreme brinuli za mene. Sad hoću ja da se pobrinem za vas. Kupio sam ovo poljsko dobro. Uzmite ga i obrađujte. Ostavljam vam i svoje zlato da možete razviti posao. A ja ću još malo da putujem po svetu. — I to rekavši, oprosti se s prijateljima, uzme lulu, udicu i k tome pedeset dukata i ode.

Mehemd ode najpre u grad, kupi opojna praška i da jednoj staroj ženi da zamesi prašak u testo i testo ispeče kao hleb. Uzme hleb i metne ga u džep. Onda ode na reku da peca. Bacivši treći put udicu u vodu, upeca i sad jednu ribu. Pođe s ribom natrag i uz put se opet sretne s Jevrejinom. Jevrejin osmotri ribu i reče:

— Ovu ti ribu neću kupiti. Nego hajde sa mnom na ručak.

Mehemd reče:

— Hvala ti, ručaćemo odmah ovde, jer mi danas još valja putovati. Daj mi svoj hleb, a ti uzmi moj. — Jevrejin na to pristane.

Jevrejin pojede Mehemdov hleb i, omamljen opojnim praškom u hlebu, ubrzo utone u dubok san. Mehemd mu pretrese džep i nađe u njemu malu, izvanredno lepu sviralu. Veseli Mehemd reče u sebi:

— To je, dakle, bilo u mojoj prvoj ribi! Mooa biti da je ta mala svirala nešto sasvim neobično. Otkupiću je od Jevrejina. — I veseli Mehemd stavi sviralu u svoj, a svojih pedesetak dukata u Jevrejinov džep. Ostavi Jevrejina da odspava i pođe dalje.

Putujući duže vremena sa sviralom u džepu dođe veseli Mehemd do bunara koji je pripadao jednom knezu. Knez je postavio kraj vode stražara sa zadatkom da nikom ne dopusti napiti se vode iz njegova bunara. Veseli Mehemd priđe stražaru i reče:

— Povuci koji dim iz moje lule. Kif je vrlo dobar. A meni dopusti da se za to vreme malo osvežim vodom, odmorim i nešto odsviram. —

Stražar mu to odobri, pruži ruku za lulom i stade pušiti.

Veseli Mehemd sedne kraj bunara, izvadi sviralu i počne svirati. Slušajući njegove zvuke, oseti da su oni sasvim drukčiji nego zvuci s koje bilo druge svirale. Ptice koje su do toga časa cvrkutale na drveću prestadoše cvrkutati čim je Mehemd zasvirao na njoj. Muve prestaše da zuje i stajahu mirno. Iz vode ribe pomoliše glave. Stražar prestade pušiti, a u gradu slušaše ovu svirku kneževa kći.

Kneževa kći dođe veselom Mehemdu i stade ga moliti:

— Odsviraj mi na toj svirali još štogod.

Veseli Mehemd reče:

— Ne, neću.

Kneževa kći reče:

— Ti si mi svojom svirkom priredio veliku radost. Hoću da ti na tome zahvalim. Molim te da ručaš kod mene.

Veseli Mehemd reče:

— Rado ću poći da ručam kod tebe, ali na svojoj svirali ne mogu sada još jednom svirati.

Mladić pođe s kneževom kćerju. Kneževa kći usluži ga mnogim dobrim jelima. Mladić je jeo. U poslednje jelo uspe kneževa kći prašak sna. Veseli Mehemd pojede i to jelo. Ubrzo ga obrva san. Čim vide da je zaspao. kneževa kći mu poiđe i pretrese džepove. Nađe sviralu i brzo je hitne kroz prozor tako da je pala dole u travuljinu među otpatke. Onda kneževa kći iziđe iz sobe.

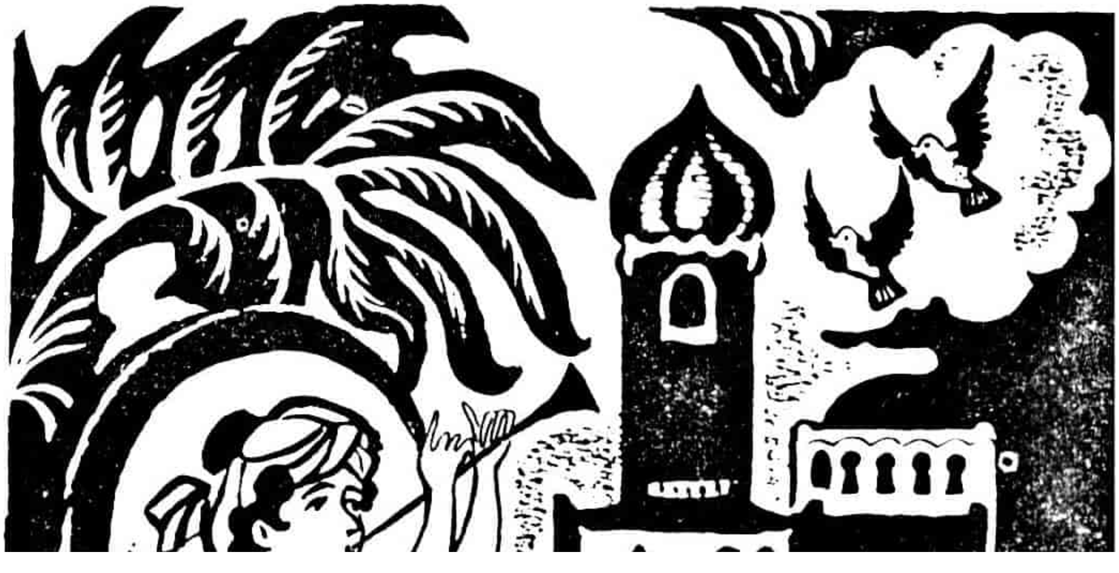

Posle poduža sna probudi se veseli Mehemd. Seti se da je ručao s kneževom kćerju, a posle ručka zaspao. Maši se prvo džepa u kojem je držao sviralu i odmah se uveri u to da mu je svirala uzeta. Ustade i iziđe iz sobe. Prvog roba na kojeg je naišao zapita gde je kneževa kći. Rob reče:

— Kakva ti posla imaš s kneževom kćerju da se o njoj raspituješ? — Rob prizove druge robove. Robovi ščepaju veselog Mehemda i izbace ga iz dvora.

Veseli Mehemd siđe u grad. U gradu ne nađe nikog ko bi mu dao šta da jede. Onda ode u šumu i počne seći i prodavati drva. Postane drvoseča. A kad u gradu posle nekog vremena ne bi više prođe za njegovu robu, ode u drugi grad i održavaše se u životu na isti način, kao drvoseča.

Čim je veseli Mehemd bio izbačen iz kneževa dvora, kneževa kći siđe u dvorište gde u korovu, izraslu među bačenim otpacima, potraži i nađe Mehemdovu sviralu. Vrati se s njom u svoju sobu i poče svirati. To je tako lepo zvučalo da su svi robovi prekinuli rad i slušali, mazge u staji podigle glave, mačke na krovovima zastale, a otac devojčin, knez, došao u njenu sobu i stao moliti kćer:

— Pokloni mi tu sviralu! Moram imati tu sviralu.

Devojka reče:

— Meni je ta svirala osobito draga i ne mogu ti je dati. Došla sam do nje tako teško da je moram zadržati za sebe. Knez reče:

— Moram imati tu sviralu.

Kći reče:

— Neću ti je dati. Knez i njegova kći se prepirahu.

Idućeg dana kneževa kći je opet svirala. Knez se ljutio još većma no dan ranije, jer mu kći nije htela dati sviralu i bila je u tome isto tako uporna kao i prethodnog dana. Kći je svakog dana svirala, i knez se svakog dana sve više ljutio na nju.

Jednoga dana knez dobije takav nastup srdžbe da pozove nekoliko slugu i naredi im da mu kćer odvedu u šumu i ubiju. Reče im:

— Usednite na konje, odvedite mi kćer u šumu i ubijte je! Kao dokaz o izvršenju ove moje zapovesti donesite mi njen mali prst.

Ljudi odvedu kneževu kćer u šumu i kažu joj:

— Tvoj nam je otac naredio da te ubijemo i mi moramo izvršiti njegovu naredbu. — Ljudi povade noževe da kneževu kćer izbodu. Ona se, međutim, maši svirale i zasvira. Ljudi se smesta smiriše i ne usuđivahu se ni da joj priđu. Kneževa kći prestade svirati i reče:

— Odsecite mi mali prst! — Ljudi joj odseku mali prst. Kneževa kći reče:

— Vratite se ovog časa mome ocu, predajte mu prst i kažite mu da ste me ubili. Ako mi se smesta ne zakunete da ćete tako učiniti, zasviraću još jedanput, a zatim vam narediti da se uzajamno poubijate. Vi znate da ćete onda tako i učiniti.

Ljude obuze veliki strah. Oni joj se odmah zakunu da će knezu javiti sve onako kako im ona naređuje, a zatim odjure iz šume što su brže mogli.

Ostavši sama u šumi, kneževa kći se popne na jedno drvo i sakrije među granje. Posle malo vremena pojavi se u šumi nekakav konjanik. Kad je konjanik bio sasvim blizu drveta na kojem je kneževa kći sedela, ona izvadi iz džepa sviralu i zasvira. Čim je čuo te zvuke, konjanik zaustavi konja. Kneževa kći prestane svirati. Konjanik pogleda gore na drvo. Konjanik reče:

— Ko je to tamo gore?

Kneževa kći reče:

— Gore je jedna usamljena devojka.

Konjanik reče:

— Hoćeš li da iziđeš iz šume sa mnom?

Devojka reče:

— Poći ću s tobom ako se složiš s tim da zamenimo odela i da ti ideš peške kao devojka, a ja na konju kao čovek.

Konjanik reče:

— Slažem se s tim.

Kneževa kći siđe s drveta. Svuče haljinu i obuče konjanikovo odelo. Kneževa kći uzme sviralu i reče:

— Sad pusti da uzjašem konja, a ti pođi za mnom pešice. — Konjanik pristade.

Kneževa kći uzjaše konja i pođe polako da bi konjanik mogao koračati za njom uzastopce. Tako su išli neko vreme. Onda kneževa kći odjednom obode konja, konj poskoči i pođe trkom. Konjanik poviče:

— He-hej! Stani!

Devojka mu dovikne:

— Šta ću kad sam već uzjahala? — I ona je jezdila tako da je konjanik nije mogao stići.

Pred veče dođe preobučena devojka do jedne usamljene kuće u šumi. U kući je prebivala samo jedna stara žena. To je bila opaka žena koja već godinama nije izrekla nijedne druge reči osim reči grdnje. Ona je bila tako zla da se niko ne usuđivaše ni da joj priđe kući.

Preobučena devojka zaustavi konja kraj kuće opake stare žene. Uzme sviralu i zasvira. Tada u celoj šumi ućutaše sve ptice, potok prestade žuboriti, lišće prestade šumiti, a stara opaka žena prisloni uho na jednu pukotinu kućnih vrata. Preobučena devojka prestade svirati. Stara žena iziđe pred nju. Stara zla žena nasmeši se i reče:

— Dobri čoveče, mogu li ti učiniti kakvu uslugu?

Preobučena devojka reče:

— Daj mi brzo da nešto pojedem, a onda mi pokaži put do najbližeg grada.

Stara zla žena pohita u kuću što je brže mogla. Donese najbolja jela što ih jo imala. Zapita je da li joj je još štogod potrebno, a zatim pođe pred njom da joj pokaže put koji je od šume vodio ka najbližem gradu. Na kraju šume ova stara žena — koja je od poe mnogo godina izgovarala svagda samo reči grdnje — zahvali joj sada najlepšim rečima na svirki i usodnr je zamoli da opet jednom navrati do nje. Stara žena reče:

— U obližnjem gradu prebiva jedan zli knez koji je sve svoje sinove pobio, tako je opak. Čuvaj ga se!

Preobučena devojka pohita u grad. Dojaše do kneževa dvora, maši se svirale i zasvira. Istoga časa umuknuše svi ljudi u gradu i smiriše se životinje. Zidovi se nagnuše da slušaju. Vetar prestade da ćarlija. A opaki knez dobi nastup plača i zarida.

Devojka — tobožnji mladić — prestade svirati. Tada knez priđe prozoru i viknu preko trga da svi ljudi čuju:

— Ovaj čovek dole pred dvorom neka meni bude sin, a vama knez. Ja sad znam da sam bio veoma rđav. Hodi brzo gore, dobri čoveče, da te još uzmognem postaviti na svoje mesto. Ja sam pred izdisajem, jer sam postao svestan da sam rđav i ne zaslužujem da dalje živim.

Kad su ljudi to čuli, svi su se veoma obradovali. Mnogi su otišli gore u dvor i slušali kako rđavi knez, ispružen na postelji, moli preobučena čoveka da bude bolji vladar nego što je «0

sam bio. Nekoji su ostali tamo sve dok stari knez nije izdahnuo. Ljudi se složiše u tome da preobučena devojka, smatrana za mladića kojeg je pokojni knez u poslednjem času svojeg života usinio, postane knez grada u kojem su živeli, jer niko od njih nije ni slutio da ova devojka nije bila čovek nego devojka i kći jednog drugog kneza.

Kneževa kći živela je nekoliko godina kao knez, a za sve to vreme niko od stanovnika u gradu nije primetio da njihov knez nije muško nego žensko lice.

U istom gradu živeo je veseli Mehemd. Da bi zaslužio svagdašnji hleb, Mehemd je svaki dan morao odlaziti u šumu da seče drva, na leđima ih donosi u grad i tamo proda. A onda je bivalo čak i to da su mu ljudi za drva što ih je nasekao i doneo plaćali neispravnim novcem, tako da je često još i gladovao. Jednoga dana neki imućan čovek ostao mu je dužan celu svotu novca za isporučena drva, a kad je Mehemd zatražio od njega da mu isplati dug, taj ne samo da mu nije isplatio dužnu svotu novca nego je još i naredio svojim slugama da ga istuku i izbace iz kuće. Veseli Mehemd reče tada u sebi:

— Ne ostaje mi ništa drugo nego da protiv bogataša podnesem tužbu mladome knezu o kome se govori da je vrlo pravičan čovek. I Mehemd ode u dvor gde je kneževa kći onog drugog grada živela pod vidom muškog lica i bila knez.

Kad je kao tužilac i parničar izišao pred kneza, Mehemd nije poznao ko se krije u toj ličnosti pred kojom je stajao. Ali je knez-devojka poznala i s užasom gledala kako je veseli Mehemd opao i oslabio. Saslušavši parničare, ona brzo utvrdi opravdanost tužbe siromašnog drvoseče i dvostruku krivicu tuženog bogataša, i izreče pravednu presudu. Posle rasprave naredi svojim tamo okupaju, obuku, da ga uslužuju svakojakim dobrim jelima i spreme mu dobru postelju. Tako je veseli Mehemd živeo nekoliko dana vrlo dobro. U sebi se pitao:

— Voleo bih znati kako sam dospeo do toga Da budem ovako bogato služen, gošćen i čašćen.

Jedne večeri kad je sunce bilo zašlo, knez-devojka naredi da joj dovedu u sobu veselog Mehemda, a posle da svi drugi iziđu iz sobe.

Kad su ostali sami, reče veseli Mehemd, misleći da se nalazi pred čovekom a ne pred devojkom:

— Kaži mi, molim te, zbog čega si naredio da ja, siromašni drvoseča, živim u ovakvu predovoljstvu u kakvu sam živeo ovih poslednjih dana?

Knez-devojka reče:

— Tako je učinjeno po mojoj naredbi, jer moram narediti da te pogube. A hoću da pre toga još jednom okusiš ono što je inače trebalo da uvek imaš za uživanje.

Veseli Mehemd reče:

— Ti, dakle, hoćeš da me pogubiš?

Prerušena devojka reče:

— Da, hoću.

Veseli Mehemd reče:

— Kojim pravom i na osnovu kakve vlasti hoćeš da me ubiješ?

Prerušena devojka reče:

— Na osnovu uspeha svoje svirale da usred dana svi ljudi i životinje zaćute, kućni zidovi se nagnu da je slušaju, vetar uzdrži ćarlijanje, stari, opaki knez ove zemlje umre od jeda zbog sopstvene opakosti, a na kraju svojeg života učini barem jedno dobro: usini me i postavi za kneza, To mi, eto, daje pravo i vlast da mogu sada narediti da budeš pogubljen.

Veseli Mehemd malo razmisli, a onda reče:

— Čuo sam sve. Priznaću ti pravo i vlast da me pogubiš ako ne budem uspeo da s istom tom tvojom sviralom postignem više nego ti. Dajde mi tu sviralu!

Prerušena devojka izvadi sviralu i pruži je veselom Mehemdu. Čim ju je video, poznade Mehemd svoju sviralu, a u istom trenutku poznade i kneževu kćer.

Ali veseli Mehemd ne reče ništa, nego samo priđe prozoru, metnu sviralu na usta i poče svirati. Tada se u gradu i van grada razbudiše svi ljudi i životinje i srca im počeše glasno kucati. Mesec koji je bio visoko na nebu naže se dole ka zemlji sa celim jatom zvezda. Tada usred noći, sjajući ognjenim sjajem, uzdiže se i silno Sunce da sluša. Tada kao knez odevena devojka pade ničice pred veselog Mehemda i poljubi mu noge.

Veseli Mehemd odloži sviralu. Kao knez odevena devojka podiže glavu i moleći ga reče:

— Veseli Mehemde, uzmi me za ženu, budi ti knez, a odsad svoju sviralu ne daj iz ruku nikad nikom, pa ni meni!

Tako i bude.

KABILKIN SIN

Imao jedan ahnim(8) tri žene. Dve su bile Arabljanke, a jedna Kabilka. Svaka je imala s njim jedno dete, sina, iste dobi. Dok su bili mala deca i dečaci, sva tri sina živela su u međusobnom prijateljstvu i ljubavi ali kad su se zamomčili sinovi Arabljanki počeli su zlostavljati Kabilkina sina. Vređali su ga i omalovažavali. Mladić je zbog toga mnogo patio i bio vrlo nesrećan.

Jednoga dana dođe Kabilkin sin ocu i reče: — Molim te, oče, za odobrenje da odem od kuće i pođem na put.

Ahnim reče:

— Ti si, sine, premlad za putovanje po svetu; ostani kod mene još koje vreme.

Kabilkin sin reče:

— Ako budem morao ostati ovde, umreću jednog dana. — Naposletku pristane otac da ga pusti.

Kad su sinovi dveju Arabljanki čuli kako je otac odobrio Kabilkinu sinu da pođe na put, stanu ga militi da odobri to i njima dvojici. Otac se sprva ustezaše, ali posle odobri i njima da putujući stiču iskustva kakva kod kuće ne bi mogli steći.

Tri ahnimova sina uzmu se spremati za put. Majke ih snabdeju jelom i oni se oproste s majkama. Odu ocu da se i s njim oproste. Otac im reče:

— Evo vam, sinovi, novac za put. Pođite i putujte kud vam je volja. Zabranjujem vam jedino da uz put zanoćite u Zlatnoj i u Srebrnoj šumi. Ne treba da me pitate zašto vam to zabranjujem. Neka to ostane tajna za vas, jer ne verujem da ste toliko snažni da biste mogli živi izići iz Zlatne i Srebrne šume kad biste tamo zanoćili. Zbog toga mi obećajte da nećete učiniti ono što vam zabranjujem da činite. — Tri sina mu to obećaše i otac ih pusti da odu.

Tri mladića odu daleko. Jednoga dana dođu do Zlatne šume. Pre nego što su prošli kroz nju, spusti se noć. Sinovi Arabljanki bojali su se da dalje putuju noću. Oni rekoše:

— Nećemo ići dalje nego ćemo ovde zanoćiti.

Na to Kabilkin sin reče:

— Otac nam je zabranio da u Zlatnoj šumi zanoćimo i mi smo mu obećali da ćemo ga poslušati. Hajdemo dalje dok ne iziđemo iz šume.

Ali sinovi Arabljanki primoraše omalovažavanog brata da ostane s njima tamo gde su stali i da prenoći s njima u Zlatnoj šumi.

Sinovi Arabljanki razapnu šator za njih dvojicu, a sin Kabilkin razapne drugi za sebe. Onda poležu da spavaju. Kad je bilo o ponoći, začuje se strašno rikanje lefse (zmaja) koji je prolazio Zlatnom šumom. Drhteći od straha, sinovi Arabljanki sakriše se u šatoru iza prtljaga. Omalovažavani Kabilkin sin dohvati sablju i iziđe iz šatora. Dođe lefsa. Lefsa nasrne na Kabilkina sina. Kabilkin sin zamahne mačem i odseče lefsi glavu. Lefsa lipše. Kabilkin sin ode opet u šator, legne i zaspi.

Ujutro iziđu sinovi Arabljanki iz šatora. Vide mrtva zmaja. Odu do šatora omalovažavanog brata i kažu:

— Iziđi da vidiš šta smo noćas ubili.

Omalovažavani brat iziđe iz šatora. Vidi zmaja kojeg je ubio i reče:

— Da, vi ste moja jaka braća. Ja sam pod vašom zaštitom. Vi ste mi spasli život. — Onda braća natovare stvari na mazge i krenu dalje.

Drugog dana dođu u Srebrnu šumu. Opet ih uhvati noć pre nego što su iz nje izišli. Sinovi Arabljanki bojali su se i sad da nastave put noću. Oni rekoše:

— Ovde ćemo sjahati i zanoćiti.

Kabilkin sin reče i sad:

— Obećali smo ocu da nećemo zanoćiti u Srebrnoj šumi. Hajdemo dalje!

Ali sinovi Arabljanki primoraše omalovažavanog brata da ostane s njima i prenoći u Srebrnoj šumi.

Sinovi Arabljanki razapnu šator za njih dvojicu, a Kabilkin sin razapne drugi za sebe. Onda poležu da spavaju. Kad je bilo o ponoći, začuje se strašna rika zmaja koji je prolazio šumom. Jer i u ovoj šumi bio je jedan zmaj. Drhteći od straha još više nego prošle noći, sinovi Arabljanki sakriše se iza prtljaga u šatoru. Omalovažavani brat uzme sablju i iziđe iz šatora. Dođe lefsa. Lefsa nasrne na Kabilkina sina. Kabilkin sin zamahne mačem i odseče lefsi glavu. Lefsa lipše. Kabilkin sin se osvrte i zagleda se u daljinu.

Osvrnuvši se, ugleda mladić u daljini nekakvu svetlost. Pođe u pravcu svetlosti. Što joj se više bližio, njezin sjaj bivao je sve jači. Došavši do pred nju, vide da svetlost potiče od jedne devojke. Ona je bila potpuno naga, i njezinu golotinju pokrivala je samo dugačka kosa koja joj je padala niz telo. Devojka je bila tako lepa da se od njezine lepote širio sjaj oko nje.

Videvši mladića, devojka mu da znak da joj priđe i reče:

— Priđi mi! Ti ćeš mi biti muž, jer mi je određeno da pođem za onog ko bude ubio zmaja. A ti si taj. Ti si me oslobodio.

Kabilkin sin reče:

— Rado ću te uzeti za ženu. Ali ostani ovde još ove noći. Doći ću po tebe. Zadrži kao zalogu moju cipelu. — Mladić izuje cipelu i preda je lepoj devojci. Njegova cipela je bila tako mala da je nijedan drugi čovek ne bi mogao obuti.

Onda se Kabilkin sin vrati u šator, legne i ubrzo zaspi.

Kad je minula noć, iziđu sinovi Arabljanki iz šatora. Vide mrtva zmaja. Odu šatoru omalovažavanog brata i kažu:

— Iziđi da vidiš šta smo noćas ubili.

Omalovažavani Kabilkin sin iziđe. Vidi zmaja kojeg je ubio i reče:

— Da, vi ste moja jaka braća. Ja sam pod vašom zaštitom. Vi ste mi spasli život. — Onda braća natovare stvari na mazge i krenu dalje.

Iziđu iz Srebrne šume. Odu još malo dalje, kad omalovažavani Kabilkin sin odjednom reče:

— A — zur! Ja zaboravih jednu cipelu; moraćemo natrag po cipelu.

Dva brata rekoše:

— Valjda se nećeš vraćati u Zmajevu šumu zbog jedne cipele. Hajdemo do prvog bazara pa ćemo ti tamo kupiti jednu novu cipelu.

Omalovažavani Kabilkin sin reče:

— A posle ćete kazati ocu: ,,Naš brat je izgubio uz put jednu cipelu; morali smo mu u bazaru kupiti nove cipele!" Tako ćete reći i sprdaćete se sa mnom. To neću. Radije ću se vratiti. A vi putujte! — I to rekavši, okrete Kabilkin sin konja i vrati se u Srebrnu šumu.

Vrativši se u Srebrnu šumu, potraži mladić mesto gde je ostavio lepu devojku. Nađe je tamo, podigne na konja, uzjaše i sam, i s njom pored sebe iziđe iz Srebrne šume i ode daleko odatle.

Mladić je putovao s lepom devojkom sve do podne kad je nastala velika žega. Dođu do jednog velikog drveta. Tamo mladić sjaše, prihvati lepu devojku, svuče sa sebe gornju odeću, prostre je na zemlju i sedne s lepom devojkom u hlad.

Lepa devojka je imala jedan divan nakit. Pokaže ga mladiću. Kabilkin sin uzme nakit i posmatraše ga.

Jahanje i žega bili su zamorili lepu devojku i ona zaspa pored njega. Mladić posmatraše nakit lepe devojke.

Gore, na drvetu, nalazio se jedan gavran. Gavran smotri nakit. I dok je mladić držao devojčin ukras na dlanu, padne jedan sunčani zrak na nakit, gavran odjednom sleti s drveta, zahvati kljunom nakit u mladićevoj ruci i odleti s njim.

Mladić se zaprepasti što mu je tako iznenada mogao biti odnet iz ruke nakit lepe devojke. Skoči i potrči za gavranom. Gavran odlete do jednog velikog drveta. Mladić potekne tamo. Kad je došao do drveta, odleti gavran dalje. Mladić opet pojuri za njim. Trčao je i išao za gavranom sve dalje i dalje, tako da već više nije znao gde je. Ali je i dalje išao za njim. Tako je dan i noć trčao i išao za gavranom i ukradenim nakitom lepe devojke.

Posle kratka sna lepa devojka se probudi. Uzme se osvrtati oko sebe, ali nigde da ugleda mladića, Kabilkina sina. Potraži svoj nakit, ali ni nakita nigde nije bilo. Lepa devojka reče:

— Mora biti da se dogodila nekakva nesreća. Ali će mladić jednog dana doći. Dok se to ne dogodi, ja ću da nastavim put.

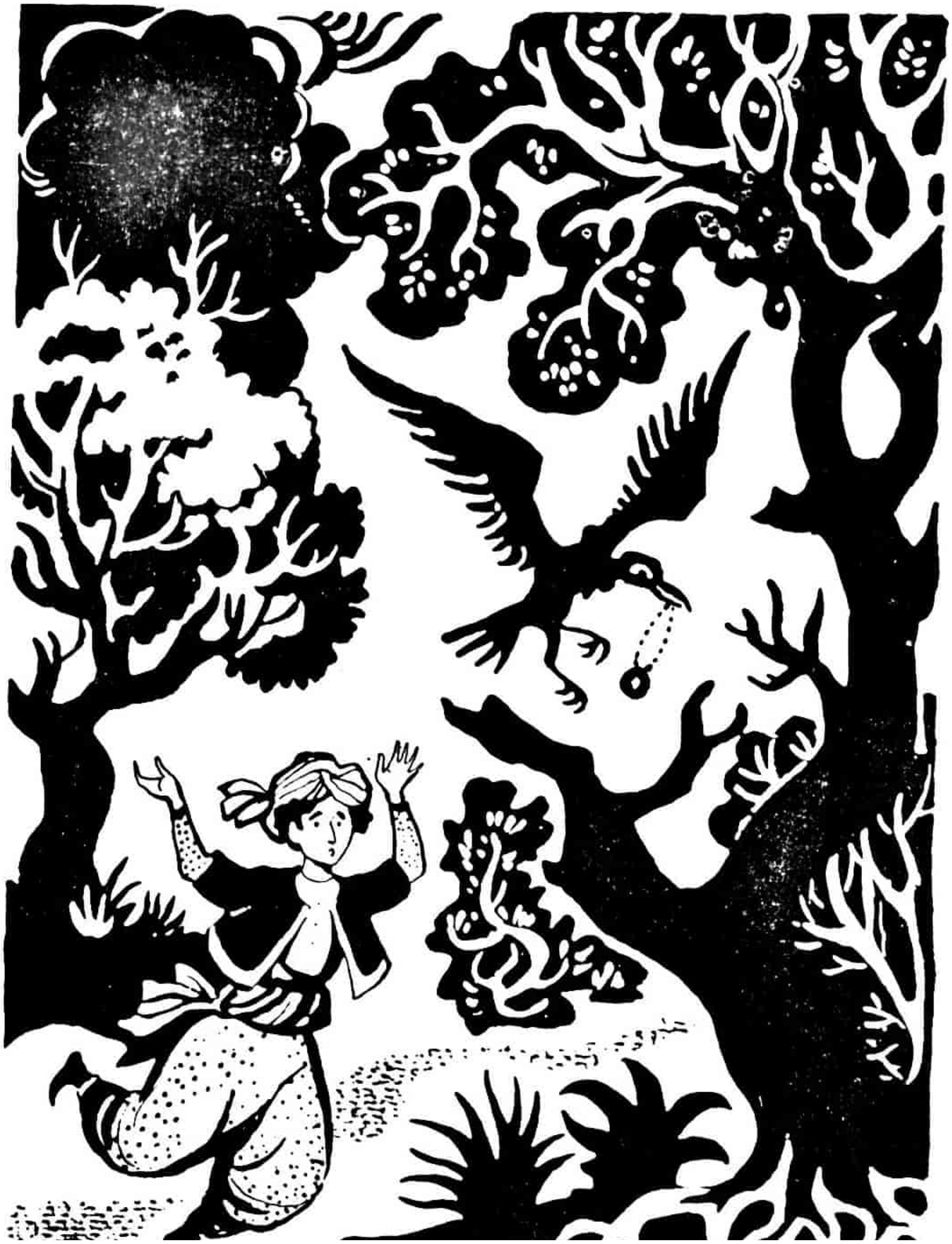

Lepa devojka odseče kosu, obuče gornju odeću što joj je mladić ostavio i na kojoj je ležala. Tako prerušena i obučena u muško odelo uzjaše konja i pođe.

Prešavši poduži put, dođe u mladića prerušena devojka u jedno mesto u koje su se sa svih strana slegli mnogi ljudi. Sav svet u tome mestu bio je uzbuđen. Devojka zapita jednog dečaka:

— Šta se ovde dešava?

Dečak reče:

— Ovde je jedan čovek počinio zločin i sad će sudija da izrekne presudu.

Devojka zapita dalje:

— A kakav je zločin počinio?

Dečak reče:

— Ubio je čoveka koji ga je napao.

Devojka reče dečaku:

— Hoćeš li da mi pokažeš put do sudije?

Dečak reče:

— Hoću, vrlo rado. — I dečak odvede u mladića prerušenu devojku do sudije.

Misleći da ima pred sobom mlada čoveka i diveći se njegovoj lepoti, sudija ustane, priđe prerušenoj devojci i reče:

— Da si mi zdravo! Da si mi zdravo! Dobro mi došao! Šta, strančе, mogu učiniti za tebe?

Prerušena devojka reče:

— Ispričaj mi šta se ovde dogodilo?

Sudija reče:

— Jedan čovek izvršio je zločin. Ubio je čoveka. Sad ću izreći presudu. Presuda će glasiti: Smrtna kazna. I on će biti pogubljen.

Devojka reče:

— Kako je došlo do ubistva?

Sudija reče:

— Ubica se branio. Bio je jači od napadača i ubio ga.

Devojka reče:

— Pokloni mi njegov život.

Sudija reče:

— Ne mogu ti to odbiti. Poklanjam ti njegov život.

Ljudi na ulici čuše šta je sudija rekao. Ljudi počeše klicati. Bili su razdragani i klicali su od radosti. Drugi ljudi prilazili su onima koji su bili najbliži sudnici. Drugi ljudi su pitali:

— Šta se dogodilo?

Oni koji su klicali odgovoriše:

— Pravo se promenilo. Onaj ko ubije u samoodbrani neće odsad biti ubijen. Zavladaće dobrota.

Oni koji su prišli rekoše:

— Ko je izradio da dođe do takve promene?

Oni koji su klicali rekoše:

— To je izradio lepi mladić koji je tek malopre došao u naše mesto.

Sutradan ljudi iz toga mesta i njegove okoline odu sudiji i zamole ga:

— Odredi da lepi mladić koji je juče došao . u naše mesto postane tvoj zamenik i naslednik. — Sudija uvaži želju i volju naroda. Tako devojka kao tobožnji mladić postane sudijin zamenik i naslednik.

Jednoga dana pođe prerušena devojka da se kupa. Kći sudijina stajala je u tom času kraj prozora i gledala. Vide tobožnjeg mladića, sudijina naslednika, i zadivljena njegovom lepotom zaljubi se u njega. Sudijina kći ode majci i reče:

— Majko, videla sam lepotu koja me je zadivila i zapanjila; videla sam mladića kojeg je otac proglasio svojim naslednikom. On je lep kao zvezda. Njega hoću za muža.

Majka reče:

— Smiri se, kćeri!

Ali devojka pade na zemlju i dobi nastup vrućice. Devojka je mucala:

— Majko, moram ga imati za muža.

Majka reče:

— Pa to, kćeri, ne ide samo tako. Ko tog čoveka poznaje? On je kod nas tek od pre nekoliko dana.

Kći reče:

— Hoću da se udam za njega. Moram ga imati za muža. Udaću se za njega!

Devojčina majka ode sudiji i reče:

— Tvoja kći je videla tvog naslednika. Kaže da je tako lep čovek da iz njega zrači svetlost. Ona želi da se uda za njega.

Sudija reče:

— Razgovaraću s mladim čovekom.

Sudija pozove svoga lepog naslednika i zapita ga:

— Hoćeš li da se oženiš mojom kćerju?

Tobožnji mladić odgovori:

— Ja sam tek od pre nekoliko dana u ovom mestu. Kako bi to moglo biti da daš svoju kćer za ženu čoveku koga ovde niko ne poznaje?

Sudija reče:

— Ne govoriš pravo. Ja u tebe imam veliko poveoenje. Dajem ti kćer za ženu ako hoćeš da je uzmeš.

Tobožnji mladić morade pristati na to. Sudija reče majci da mu se kći može udati za lepog mladog čoveka. Majka saopšti njegove reči kćeri. Kći reče:

— Spremićemo svadbu. — Sudijna kći navaljivaše da se što pre obavi svadba.

Svadba se odsvadbuje. Kad je pala noć, devojka— mladoženja odvedena je u ložnicu u kojoj je čekala nevesta, sudijina kći. Čim su vrata za njom zatvorena, prerušena devojka spusti se na ćilim i počne sa klanjanjem i molitvom. Molila se i molila i njezina molitva trajala je do zore, do jutra i do dana. Nevesta, sudijina kći, ležala je u postelji i čekala da joj dođe lepi, mladi čovek. Ali mladoženja ne prekidaše molitvu. Kći sudijina bila je sva u grozničavu uzbuđenju neveste. Prerušena devojka samo se molila i molila.

Kad je prošla noć i kad se sasvim razdanilo, duboko ožalošćena nevesta, sudijina kći, ustane, ode k majci i reče:

— Moj muž je celu noć proveo u molitvi i nije me ni pogledao.

Majka reče:

— Sačekaj iduću noć.

Kad se spustila druga noć, prerušena devojka ode u ložnicu sudijine kćeri i odmah se i te noći počne moliti. Sudijina kći ležala je u postelji i čekala muža. Prerušena devojka klanjala se i nije prestajala s molitvom. Sudijina kći je čekala, a onda odjednom reče:

— Slušaj, mužu moj! Nemoj da se moliš do zore nego dođi i lezi sa mnom.

Tada prerušena devojka briznu u plač i rekne:

— Teško meni, dobra moja! Ja sam samo devojka kao i ti. Ali te molim da očuvaš moju tajnu. — I onda ispriča sudijinoj kćeri sve što se s njom zbivalo i zbilo. Na kraju joj reče:

— Kad moj muž bude došao, mi ćemo mu obe biti žene.

Sudijina kći reče:

— Neka bude tako i biću zadovoljna. — Sutradan ne izusti sudijina kći ni reči od onog što je čula. Majci kaza samo toliko:

— Sad je, majko, sve u redu!

Za to vreme mladić, Kabilkin sin, išao je sve dalje za gavranom koji je s ukradenim nakitom leteo od drveta do drveta. Naposletku izgubi mladić gavrana s vida. Mladić dođe do jednog grada u kojem nije nikog poznavao. Počne se raspitivati da li bi u gradu mogao naći koga da ga zaposli. Mladić nađe jednog Jevrejina koji mu da posao. Obrađivao je njegova polja.

Jednoga dana prekopavao je mladić budakom jednu Jevrejinovu njivu. Kopajući tako, nađe ćup pun zlata. Otkopa ga i sa svim zlatom u njemu odnese vlasniku njive, Jevrejinu, i reče:

— Evo ti ovaj ćup sa svim zlatom u njemu. Našao sam ga na tvojoj njivi.

Jevrejin reče:

— Ja taj ćup zlata neću da uzmem. Bog je to blago dao tebi. Ja sam prošle godine prekopavao tu njivu i na onom mestu gde si ti našao ćup sa zlatom ja nisam ništa našao. To znači da je zlato tek nedavno ostavljeno tamo. Uzmi ga i neka ti ono bude na sreću. — Mladić uzme zlato i ode.

Noseći ćup zlata, ode mladić, Kabilkin sin, daleko. Dođe do jednog grada na moru. Uđe u lađu i ostavi tamo ćup s blagom. Napiše na ćupu svoje ime i reče vlasniku lađe koji se spremao da otplovi:

— Pazi na ovaj moj ćup. Ja ću časkom u grad, ali ću se ubrzo vratiti.

I to rekavši ode, ali se u gradu zadržao i suviše dugo, tako da ga vlasnik lađe nije sačekao. Lađa je otplovila a povratak te lađe nije se mogao očekivati pre nego što prođu dva meseca. Kad se mladić vratio na obalu, lađa je već bila daleko i on morade nastaviti putovanje pešice.

Dok je mladić putovao pešice, lađa s njegovim ćupom zlata pristala je u luci grada u kojoj je kao sudijin zamenik i naslednik živela devojka obučena u muško odelo i od svih osim sudijine kćeri smatrana za muško lice. Kad god bi koja lađa pristala u luku, ona bi, u svojstvu zamenika sudije, odlazila na more da izvrši službeni pregled tovara na lađi.

Vršeći pregled svega što je bilo na lađi, vide devojka ćup na kojem je bilo napisano ime mladića, Kabilkina sina a njena muža. Zapita vlasnika lađe:

— Gde je čovek kome pripada ovaj ćup?

Vlasnik lađe reče:

— Čovek koji je doneo u lađu ovaj ćup otišao je pred sam polazak lađe da svrši nekakav posao i dugo se u gradu zadržao. Krenuli smo ne sačekavši da se vrati.

Na to devojka u ime sudije naredi vlasniku lađe da se odmah vrati u grad iz kojeg je doplovio i doveze sopstvenika ćupa. Vlasnik lađe tako i učini. Vrati se do grada iz čije je luke bio krenuo. Ali mladića koji mu je predao ćup nije mogao pronaći.

Za to vreme mladi Kabilkin sin putovao je pešice. Jednoga dana dođe do grada u kojem je vladao sudija, otac jedinice kćeri. Sudija je imao velik vrt, a u vrtu jedno veliko drvo. Svaki prosilac njegove kćeri dobio je od sudije sekiru sa zadatkom da obori to drvo. Sudija bi svakom rekao:

— Ako ti bude pošlo za rukom da oboriš drvo, dobićeš moju kćer za ženu, a ako ga ne budeš oborio, pogubiću te. — Do tada ni jednom prosiocu nije bilo pošlo za rukom da drvo obori i svi su bili pogubljeni. Jer to je drvo imalo čudesno svojstvo da mu posle svakog četvrtog udara ga sekirom zarastu svi zasečeni delovi.

Mladić dođe u sudijin vrt i osmotri drvo. Vide da se u kruni drveta nalazi gavranovo gnezdo. Gavran je sedeo na grani kraj gnezda. Mladić pozna gavrana. To je bio onaj gavran koji mu je sa dlana ukrao nakit lepe devojke i za kojim je toliko trčao. Mladić reče ljudima:

— Može li se ovo drvo oboriti?

Ljudi rekoše:

— Kad bi ga oborio, sudija bi ti dao kćer za ženu. Zaprosi je u njega. Samo te opominjemo da povedeš računa o jednoj stvari: drvo ima čudesno svojstvo da mu sekirom zasečeno mesto posle svakog četvrtog udarca odmah zaraste i drvo se uspravi kao da ga sekira nije ni dotaknula. A ako ti ne pođe za rukom da drvo oboriš, sudija će te pogubiti.

Mladić, Kabilkin sin, ode sudiji i reče:

— Hoću da oborim drvo u tvojem vrtu.

Sudija mu da sekiru i reče:

— Eto ti sekire. Oboriš li drvo, daću ti kćer za ženu, ne oboriš li ga, pogubiću te.

Mladić reče:

— Oboriću ga posle trećeg udarca sekirom.

Mladić uze sekiru i ode u vrt. Sudija i nje1Ovi ljudi pođu za njim. Sudija je znao da se drvo može oboriti s tri udarca sekirom, ali ne sa deset. Mladić učvrsti sekiru za držalje. Mladić zaseče drvo s tri silovita udarca sekirom. Drvo se zatrese. Tada mladić odbaci sekiru, dohvati drvo obema rukama i slomi deblo na zasečenu mestu. Drvo se stropošta. Gavran odleti. Mladić priskoči gnezdu. Nađe u gnezdu nakit. Mladić uzme nakit.

Sudija reče mladiću:

— Dajem ti kćer za ženu, jer si oborio drvo.

Mladić reče:

— Neću ti uzeti kćer. Ja sam oborio drvo zbog gavranova gnezda na njemu. Tražio sam nakit koji mi je gavran ukrao. Našao sam ga u njegovu gnezdu. Do tvoje mi kćeri nije stalo. — I to rekavši, oprosti se sa sudijom i ode.

Mladić, Kabilkin sin, nastavi putovanje pešice i ode daleko. Bio je sav prašnjav i zaprljan, a odelo mu iscepano. Mladić dođe u grad u kojem je njegova lepa, mlada žena, smatrana za muško lice, bila zamenik i naslednik sudije. Mladić ode na tajemajit(9) i sedne. Među ljudima na tajemajitu se u tom času nalazila i prerušena devojka, zamenik i naslednik sudije. Mladić zapita:

— Gde bih se u ovom gradu mogao okupati?

Prerušena devojka pozna njegov glas te reče jednom vlasniku kupatila:

— Odvedi čoveka u tvoje kupatilo. A kad se bude okupao, dovedi ga k meni.

Vlasnik kupatila povede mladića sa sobom. Odvede ga u svoje kupatilo. Mladić odloži odelo i stade se kupati. Dok se on kupao, pretrese vlasnik kupatila mladićevo odelo i nađe nakit. Uzme nakit i sakrije ga.

Kad se mladić, Kabilkin sin, okupao, obuče se. Turi ruku u džep da opipa nakit. Ali nakita u džepu nije bilo. Mladić reče vlasniku kupatila:

— Ti si mi uzeo nakit, vrati mi ga.

Vlasnik kupatila reče:

— Kako mi možeš tako šta prebaciti? Prosjak kao što si ti krade, ali ne biva pokraden. Ko od nas dvojice može biti pokraden, ja, bogati vlasnik kupatila, ili ti, golja koji nema ništa?

Mladić reče:

— Daj mi moj nakit, inače ću otići sudiji. Vlasnik kupatila reče:

— Pa idi sudiji. Vidi da li će ti se verovati. Ali ako hoćeš da budeš razuman, pokloniću ti jedno novo odelo. To je za tebe bolje negoli nakit na koji ne možeš polagati nikakvo pravo.

Mladić reče:

— Hoću da imam svoj nakit.

Vlasnik kupatila reče:

— Ne budi lud, uzmi odelo.

Mladić, Kabilkin sin, reče:

— Onda idem sudiji.

Vlasnik kupatila reče:

— Nećeš poći sudiji. Sudijin zamenik i naslednik je naredio da te posle kupanja odvedem k njemu, a što sudijin naslednik naredi, mora se izvršiti.

Mladić reče:

— Pa dobro, odvedi me sudijinu nasledniku. Vlasnik kupatila reče:

— Onda obuci novo odelo, jer valjda nećeš izići pred sudijina zamenika i naslednika u ovim prljavim ritama?

Mladić reče:

— Ne treba mi tvoje novo odelo, ja hoću natrag moj nakit. Vodi me sudijinu nasledniku u ovom mojem starom odelu.

Vlasnik kupatila reče:

— Onda hajdemo!

Vlasnik kupatila odvede Kabilkina sina sudijinu nasledniku. Prerušena devojka pogleda dobro mladića i potpuno se uveri da ima pred sobom svoga muža. Mladić reče:

— Dok sam se kupao, vlasnik kupatila pretresao je moje odelo i uzeo mi iz džepa nakit koji sam imao. On hoće da mi za nakit da jedno novo odelo. Ja pak neću njegovo odelo nego tražim da mi vrati nakit koji mi je uzeo iz džepa, jer taj nakit nije moj. Ako vlasnik kupatila ne bude smesta doneo ovamo taj nakit, ja ću uraditi ono što je jednom uradio moj otac kad mu je uz put ukraden magarac .

Na te mladićeve reči vlasnika kupatila obuze strah. On reče:

— Ja imam jedan nakit i doneću ga. Ali on ne pripada mladiću.

Prerušena devojka reče:

— Donesi taj nakit da ga vidim.

Vlasnik kupatila ode kući, uzme nakit, donese ga i preda sudijinu nasledniku.

Prerušena devojka razgleda nakit. Vidi da je to njezin nakit. Devojka reče vlasniku kupatila:

—Kad veliš da ovaj nakit ne pripada mladiću, reci de mi kako je dospeo u tvoje ruke? Odakle ti taj nakit?

Vlasnik kupatila reče:

— Nasledio sam ga od oca.

Devojka se tada obrati mladiću i reče:

— Ako taj nakit ne pripada vlasniku kupatila nego, kako tvrdiš, tebi, onda kaži na koji je način dospeo u tvoje ruke? Odakle ti taj nakit?

Mladić, Kabilkin sin, reče:

— To je duga pripovetka.

Prerušena devojka reče:

— Dede ispričaj tu pripovetku.

Mladić na to ispriča celu pripovetku. Kad je završio, zapita devojka vlasnika kupatila:

— Šta ti na to kažeš?

Vlasnik kupatila reče:

— Mladić laže.

Prerušena devojka, sudijin zamenik i naslednik reče:

— Šta da uradim s onim koji se u ovom slučaju pokaže kao lažljivac?

Vlasnik kupatila reče:

— Izagnaj ga iz zemlje.

Devojka reče:

— Nakit neka za sad ostane kod mene. Sutrašnji dan je dan suđenja sudijina zamenika. Vlasnik kupatila može ići kući. Ovog mladića zadržaću u zatvoru da nam ne pobegne. — Mladića odvedu u zatvor.

Kad je mladić zatvoren, prerušena devojka dođe k njemu u zatvor i reče:

— Ako je onaj nakit tvoj, ja sam voljna da ti ga otkupim. Šta tražiš za njega?

Mladić reče:

— Nakit nije moj, nego moje žene. Ne mogu ti ga prodati. — Ali ga prerušena devojka stade nagovarati i navaljivati na njega da joj ga ipak proda. Mladić joj odlučno i uporno odgovaraše da joj ga neće prodati.

Devojka naposletku reče:

— Onda ćeš večeras videti posledice svoje upornosti.

I to rekavši, ostavi mladića u zatvoru, a ona pohita sudijinoj kćeri da joj kaže:

— Raduj se, naš muž je došao!

Kad je bilo uveče, donesu mladiću u zatvor novo odelo. Mladić ga obuče. Odvedu ga u kuću sudijina naslednika i uvedu u ložnicu u kojoj su gorele mnoge uljane svetiljke. Lsžnica je bila jarko osvetljena. Mladić reče:

— Kud li me to uvedoste? Pa ovo je stan žene, a ne čoveka.

Devojka, smatrana od svih osim sudijine kćeri za muško lice, uđe u ložnicu. Bila je obučena u odelo što ga je mladić ostavio kad je pojurio za gavranom, ono isto odelo što ga je prostro ispod nje kad su u hladu onog drveta postali muž i žena. Imala je na sebi i nakit što ga je gavran bio ukrao. Ona reče:

— Poznaješ li ovo odelo?

Mladić poznade odelo. Kabilkin sin poznade devojku. Kabilkin sin zagrli svoju ženu. Lepa, mlada žena reče:

— Imaš još jednu ženu. — I privede mu sudijinu kćer.

Mladić, Kabilkin sin, sedeo je idućeg dana u sudnici za sudijskim stolom kao zamenik i naslednik sudije. Mladić naredi da se privede vlasnik kupatila, a kad su ga priveli, reče:

— Imaš li svedoka da onaj nakit pripada tebi?

Vlasnik kupatila reče:

— Nemam svedoka.

Mladić reče:

— A evo ovde svedoka da je pripovetka o gavranu istinita i da nakit pripada mladićevoj ženi. — I mladić naredi svojoj lepoj ženi da kaže istinu. Posle njezina iskaza Kabilkin sin reče vlasniku kupatila:

— Ti si juče sam rekao šta treba da bude s onim ko se u ovom sporu pokaže kao lažljivac. Rekao si: „Neka bude izgnan iz zemlje".

Uveče reče mlada, lepa žena svome mužu, Kabilkinu sinu:

— Kaži de mi šta li je to uradio tvoj otac kad mu je jednom uz put ukraden magarac?

Kabilkin sin reče:

— Nastavio je putovanje — pešice.

ZLATOKOSI HAMED

Imao jedan kaid (poglavica) četiri kćeri. Tri starije već su bile devojke za udaju, a najmlađa tek devojče. Mnogi mladi ljudi iz grada i okoline prosili su u kaida ruku koje od njegovih udavača, ali je kaid odgovarao svima uvek isto:

— Udaću kćer tek tada kad mi i četvrta bude stasala za udaju. A onda ću im odobriti da same izaberu sebi muževe i udaću ih sve četiri u jedan isti dan.

Kad je tome došlo vreme, saopšti kaid kćerima svoju odluku, odredi im dan za izbor muževa i svadbu i reče:

— Svaka od vas, kćeri moje, neka dobro razmisli kojeg će čoveka da izabere sebi za muža. Imate još dovoljno vremena da vam, kad mlade ljude u gradu budete u sebi uporedile jednog s drugim, odluke sazru, te da mi privedete dostojne zetove i sačuvate nam porodicu od sramote.

Posle tih reči pusti kaid sve četiri kćeri da pođu svojim putem i same razmisle o tome s kim će koja da poveže svoju sudbinu.

Tri starije kaidove kćeri već su bile načisto s izabranicima: svaka je imala dragana s kojim je ovda-onda izmenjala tajne znake i uricala sastanak, a sva tri izabranika bili su sinovi imućnih trgovaca u gradu.

Najmlađa pak kći nije se dotad obazirala na znake koje su joj davali razni momci, jer se prema svima njima osećala jednako ravnodušna. Tako je očevom izjavom jedino ona bila stavljena pred teško pitanje, i dok su njene tri sestre, posle očevih reči, pohitale da se nađu sa svojim draganima i izveste ih o skorašnjem venčanju s njima, ona, zamišljena, pođe u obližnju šumu u kojoj se nalazio izvor hladne vode.

Utonula u misli, prolazila je šumom najmlađa kaidova kći. Kad je bila blizu izvora, trgne je iz misli žalosno skičanje njenog psa koji je trčao pred njom k vodi da loče. Pohitavši da vidi šta je s njim, ugleda grdno veliku zmijurinu, tako veliku da bi mogla izgnječiti i najjačeg vola, kako se bacila na psa da ga proždere. Užasnuta devojka već htede pobeći kad s druge strane priskoči neki čovek u ritama i s osušenim kravljim buragom kao kapom na glavi, ščepa zmijurinu, mada se već počela obmotavati oko njega, i rukama je zadavi. Ugušivši je, odbaci je u stranu, dok pas lajući pobeže.

Najmlađa kaidova kći gledala je šta se pred njom događa. Bila je zadivljena onim što je videla i stajala je kao ukopana.

Dok se prosjački odeveni čovek borio sa zmijom, zmija mu je iščupala komad ogrtača, a poslednjim udarcem repom oborila mu sa glave njegovu čudnovatu kapu. Ispod pocepana ogrtača ukaza se devojci krajičak krasne srebrnim nitima protkane odeće, dok su se vlasi na otkrivenoj glavi ovog na izgled neuglednog prosjaka sijale kao suvo zlato.

Ali, to nije bilo zadugo, jer čim je zadavljenu zmijurinu odbacio u stranu, čovek podiže svoju neobičnu kapu i navuče je na glavu, pokrije gornjim ritama sjajnu donju odeću, pa ne bacivši ni pogled na zmiju i ne videvši kaidovu kćer zaklonjenu iza jednog žbuna — ode u grad.

Zapanjena najmlađa kaidova kći čučala je i dalje na mestu odakle je posmatrala ovaj prizor. Došla je k sebi tek kad je čula nečije korake s druge strane. Već htede da ustane i da se udalji, kad vide da joj je to najstarija sestra sa svojim draganom pošla na izvor. Najmlađa ostane na mestu. Najstarija sestra i njen dragan prođu pored nje. Sestrin dragan prvi ugleda mrtvu zmiju, krikne prestravljen, okrete se i zaždi, a njena sestra za njim. Najmlađa kaidova kći nasmeja se i reče u sebi:

— To je neki izvanredan čovek, taj izabranik moje sestre!

Najmlađa kaidova kći utone opet u misli o zlatokosom prosjaku. Po drugi put trgnu je iz misli nečiji koraci. To je bila njega druga sestra koja je sa svojim draganom pošla u šumu i na izvor. Najmlađa reče u sebi:

— Da li ovaj pripada istoj vrsti kojoj i moj najstariji zet?

Približivši se izvoru i ugledavši mrtvu zmijurinu, mladić kriknu i ne brinući se za svoju draganu pobeže glavom bez obzira. Sestra joj se, međutim, i bez draganove potpore postara za svoju bezbednost.

Opet se najmlađa nasmeja. Ali posle malo vremena prestade se smejati i reče u sebi:

— Evo dolazi i moja treća sestra sa svojim draganom. Ako se i taj bude isto tako poneo, onda ću danas naučiti da je spoljašnji sjaj jedno, a srčanost nešto sasvim drugo.

Dođe i treći dragan do pred zadavljenu zmiju i, ugledavši je, uteče isto tako žurno kao i izabranici njenih starijih dveju sestara.

Tada kaidova najmlađa kći ustane i ode kući. Pozove ropkinju i reče joj:

— Idi smesta u grad i raspitaj se o prosjaku koji umesto kape ima na glavi osušen kravlji burag. Izvesti me gde stanuje i kako se zove.

Ropkinja ode. Uveče se vrati iz grada i reče:

— Nisam ništa doznala. Ako je taj učinio kakav prestup, ljudi tvoga oca moći će ga, sigurno, brzo pronaći i pritvoriti.

Najmlađa kaidova kći reče:

— Neću da se taj čovek ma i najmanje uvredi, niti da dozna da se o njemu raspitujem. Ali do sutra izjutra hoću da znam njegovo ime.

Sutradan ujutro dođe ropkinja i reče:

— Doznala sam prosjakovo ime. Zove se Hamed bul kerša — Hamed s kravljim buragom kao kapom na glavi — i kao puki siromah stanuje u džemi(10).

Najmlađa kaidova kći reče:

— Dobro.

Uveče ode najmlađa kći kaidu i reče:

— O tvojim ljubaznim rečima mnogo sam razmišljala i glavom i srcem. Jedno mi ipak nije jasno i zato te, oče, molim za odobrenje da te nešto zapitam.

Kaid reče:

— Kaži, kćeri, šta želiš znati.

Najmlađa kći reče:

— Rekao si da muževe možemo same izabrati, ali da nam o našim odlukama valja dobro razmisliti kako bismo ti privele dostojne zetove i tvoju porodicu sačuvale od sramote. Je li tako?

Kaid reče:

— Pravo si me razumela.

Najmlađa reče:

— Molim te, oče, da mi objasniš kakva čoveka smatraš za dostojna zeta koji će tvoju porodicu sačuvati od sramote: da li takva koji je spolja vrlo ugledan, a inače ništavilo, ili takva koji je spolja neugledan, a krije u sebi nešto naročito?

Kaid reče:

— Ja, kćeri, nisam više mlad nego čovek u godinama. Kao stariji čovek kažem ti da dostojnim smatrati i poštovati mogu samo onog ko nešto jeste, a ne onog koji se spolja samo čini takvim.

Najmlađa reče:

— Onda sam te pravo razumela. A sad te molim da mi odgovoriš na poslednje pitanje: hoćeš li svojim zetovima, kad te za to budem zamolila, dati priliku da se pokažu kakvi su.

Kaid reče:

— Obećavam ti to, kćeri moja. — Najmlađa kći ode.

Osvane dan kad je valjalo da sve četiri kaidove kćeri izaberu svoje buduće muževe. Svi mladi ljudi u gradu bili su okupljeni pred kaidovom kućom. Svi bogati stajali su u sredini. Pozadi van kruga stajali su siromašni ljudi i posmatrali prizor početka svadbe devojaka bogate porodice. Otac sa četiri kćeri iziđe iz kuće. Da svakoj kćeri po jabuku i reče:

— A sada birajte!

Najstarija uzme jabuku i da je svom draganu koji je bio sin imućnog trgovca. Svi ljudi pohvališe izbor. Druga kći uzme jabuku i použi je svom draganu koji je takođe bio sin imućnog trgovca, te ljudi pohvališe i ovu odluku. Treća kći uzme jabuku i pruži je svom draganu; kako je i taj izabranik bio sin jednog vrlo imućnog trgovca, primiše ljudi sa pohvalom i izbor treće kaidove kćeri.

Četvrta kći uzme jabuku i pređe pogledom ceo prvi red ljudi pred njom, a isto tako i redove iza prvog. Pogleda i zazjavala koji su stajali pozadi, van kruga. Četvrta kći zavrte glavom i reče:

— Nisu prisutni svi mladi ljudi iz grada.

Otac reče:

— Možeš li mi reći kojih to nema ovde?

Kći reče:

— Nisu ovde siromasi iz džeme. A prema tvojoj odredbi treba da biram tek tada kad se budu sakupili svi mladi ljudi iz grada.

Otac na to pošalje po ljude iz džeme pozvavši sve one koji nisu došli. Dođu i oni i stanu sasvim pozadi iza svih ostalih.

Kad su i ti došli, prođe najmlađa kaidova kći kroz redove bogatih, imućnih, osrednje imućnih i po čemu drugom uglednih mladih ljudi, i došavši do prosjaka, da jabuku jednom ritama ogrnutom, na oko sasvim neuglednom propalom mladiću. Svi ljudi oko nje ustuknuše iznenađeni, i samo rekoše: „Hamed bul kerša — Hamed s kravljim buragom kao kapom!“

Začuđene tri starije kaidove kćeri samo se zgledaše. Kaid s brigom na licu pogleda najmlađu i reče:

— Kćeri moja, ovo je ozbiljna, važna stvar. A ne bi trebalo ni da praviš šalu s ubogim prosjakom.

Najmlađa kći reče:

— To, oče, nije šala nego prava zbilja. Izabrala sam muža. A mislim da danas kad ga niko ne poznaje niko ne bi ni mogao pravo odgovoriti na pitanje: da li je moj izabranik manje dostojan da ti bude zet nego drugi izabranici, i da li će on služiti tvojoj porodici na čast.

Starije sestre se naljutiše. Njihovi izabranici stadoše se podsmevati. Svi prisutni ljudi se smejahu. Kaid povede najmlađu kćer u stranu i reče:

— Ti si inače uvek znala šta činiš. Znaš li to i danas?

Kći reče:

— Znam.

Otac reče:

— Pre neko veče bila si mi postavila pitanja na koja sam ti odgovorio. Jesi li se u svojem činu držala reči mojih odgovora ili njihova smisla?

Kći reče:

— Držala sam se njihova smisla.

Otac reče:

— Možeš li mi kazati još štogod što bi mi tvoj izbor učinilo razumljivijim?

Kći reče:

— Ko kupuje klupče konca, ne treba da se zanosi izgledom lepo obojena omota na kalemu nego treba da pazi na to da glavni, dugački deo konca bude čvršći i jači od njegova neuglednija i na oko možda slabija početka.

Otac uzdahnu i htede otići. Kći reče:

— Ne zaboravi, oče, ono što si mi obećao: da ćeš s krajnjim svojim sudom pričekati dok ne budeš stekao dokaze o tome šta ti koji zet vredi.

Otac reče:

— Dobro, pričekaću.

Potom se priredi velika svetkovina. Starije tri sestre sedele su sa svojim izabranicima pored kaida na počasnome mestu. Najmlađa kći i njen izabranik Hamed pod kravljim buragom kao kapom sedeli su kraj vrata. Starije tri sestre odu sa svojim muževima u njihove sjajne kuće. Najmlađa sestra ode s prosjakom u jedan kutak džeme.

Jednoga dana reče Hamed svojoj mladoj ženi:

— Pođi ocu i zamoli ga neka se učini bolesnim te pozove svoje zetove i kaže im: „Ima samo jedan lek kojim bih svoju sadašnju bolest mogao izlečiti. Taj lek su jabuke koje rode u zemlji s one strane mora(11). Molim vas, zetovi, da vas četvorica pođete tamo i donesete mi nekoliko tih jabuka.“

Sva radosna ode mlada žena ocu i zamoli ga da učini ono što joj muž želi. Tako se otac napravi bolesnim, legne u postelju i pošalje po četvoricu zetova. Kad su se svi okupili kraj njegove postelje, reče im:

— Zetovi moji, ja sam veoma bolestan. Ima za mene samo jedan lek, a taj lek su jabuke koje rode s sne strane mora. Molim vas, sinci, da vas četvorica pođete na put i donesete mi nekoliko tih jabuka.

Tri bogata kaidova zeta i četvrti, siromašni, odu, bogati svojim kućama da osedlaju konje, a siromašni da se spremi za put pešice. Bogati zetovi pojašu konje i zajedno pođu na put pitajući jedan drugog:

— Šta nam je činiti da dospemo u zemlju preko mora gde rode one jabuke? — Tako su putovali potišteni i zabrinuti.

U tom je i Hamed, muž najmlađe kaidove kćeri, krenuo na put, i to peške. Čim je ostavio za sobom gradsku kapiju, Hamed se obazre na sve strane da vidi ima li koga u blizini, a kad se uveri da nigde nema nikog, okrete prsten što ga je nosio na prstu. To nije bio običan ukras nego, u stvari, prsten želja. Čim ga je okrenuo, prsten reče:

—Šta zapovedaš?

Hamed reče:

— Skini s mene ove prljave gornje rite i daj mi bogatu, crvenu gornju odeću. Dovedi mi smesta i riđa konja čije su prednje noge brze kao vetar, a stražnje kao munja.

U tren oka nađe se na Hamedu sjajna crvena odeća, a pred njim divan riđ konj. On usedne na konja i pojezdi za trojicom bogatih pašenoga koje ubrzo i sustigne.

Sustignuvši trojicu svojih bogatih pašenoga, crveni konjanih ih pozdravi i reče:

— Vi ste zabrinuti i žalosni. Mogu li vam u kojoj stvari pomoći savetom?

Tri bogata kaidova zeta rekoše:

— Naš tast je oboleo i traži od nas da mu kao lek donesemo nekoliko jabuka koje rode u zemlji s one strane mora. Ali mi mu ih ne možemo doneti, jer kako da pređemo preko mora.

Crveni konjanik reče:

— O tome vam, dabogme, ne mogu dati nikakav savet; otići u onu zemlju i vratiti se odande sa jabukama mogao bih jedino ja sam, jer je to vrlo teško.

Tri bogata kaidova zeta rekoše:

— Šta bi trebalo da ti platimo kad bi nam odande doneo nekoliko jabuka?

Crveni konjanik reče:

— Neka mi za to svaki od vas da po jedno svoje uho.

Bogati kaidovi zetovi pristanu na to. Crveni konjanik reče:

— Onda me sačekajte ovde dok se ne budem vratio. Moje putovanje trajaće neko vreme. — I to rekavši, obode crveni konjanik riđana i ode.

Hamed stigne do morske obale. Uz put kupi dve ovce. Ode podaleko od obale do mesta s visokim drvećem i zakolje obe ovce. Osim nekoliko komada mesa koje zadrži, baci sve ostalo orlovima za hranu. Jedan stari orao sa svojim mladim, a već veoma snažnim orlićima sleti s drveta, požđere s njima sve što im je Hamed bacio i svi se zasite. Tada stari orao reče Hamedu:

— Hvala ti što si dobro nahranio moje mlade. Za dokaz zahvalnosti možeš tražiti šta hoćeš.

Hamed reče:

— Hteo bih da me koji od mladih orlova prenese do zemlje preko mora da tamo uzaberem jabuke zdravlja, a potom da me prenese natrag dovde.

Stari orao upita jednog od sinova:

— Koliko ti vremena treba za to?

Mladi orao reče:

— Treba mi mesec dana donde i mesec dana za povratak.

Stari orao reče:

— To je premnogo. Koliko vremena treba tebi za to?

Drugi mladi orao reče:

— Meni treba dvadeset dana donde i dovde.

Stari orao reče:

— To je mnogo. Koliko treba tebi?

Treći mladi orao reče:

— Za let donde i natrag meni treba svega sedam dana.

Stari orao reče:

— To je upravo onako kako valja.

Hamed ponese sedam komada mesa. Svakog dana vadio je iz torbe po jedan komad i davao ga mladom orlu. Kad se sedmog dana mašio torbe, vide da je, berući u letu jabuke, izgubio jedan komad. Tada se lati noža, odseče komad mesa s noge i da ga orlu.

Mladi orao sleti na morsku obalu i spusti Hameda. Hamedu je tekla krv iz rane i nije mogao sakriti da ramlje. Mladi orao reče:

— Šta je to s tobom? Pa tebi je odsečen komad noge!

Hamed reče:

— Izgubio sam sedmi komad mesa i nisam ti imao šta drugo dati do li ono što sam sa sebe mogao odrezati.

Mladi orao reče:

— To se mora popraviti da bude kako je bilo. — I okrenuvši se ispljuje komad Hamedove noge što ga je bio progutao. Postavi ga Hamedu na nogu Hamed je bio isceljen.

Hamed uzjaše konja. S jabukama u torbi pojezdi k mestu gde je ostavio trojicu svojih bogatih pašenoga. Pozdravi ih i reče:

— Imam jabuke.

Na to tri bogata kaidova zeta dadoše da im svakom odseče po jedno uho, navuku kape dublje na glavu, uzmu jabuke, pojašu konje i vrate se kući zadovoljni i veseli što su u ovom poslu prošli tako jeftino. Hamed pak svuče pred gradskom kapijom crveni ogrtač i prebaci ga na konja, vrati konja prstenu želja, a od njega primi natrag svoje stare rite koje ogrne preko srebro tkane odeće. Tako se vrati u grad kao prosjak, dok su njegova tri bogata pašenoga primljena s počastima u kaidovoj kući.

Nekoliko dana docnije, ogrnut svojim svagdašnjim bednim ogrtačem, prolazio je gradom Hamed sa ženom. Tri njegova bogata pašenoga sretnu se s njim. Ugledavši svoga siromašnog pašenoga, počnu se smejati pitajući ga podrugljivo:

— Nemaš li, možda, i ti volju da iz zemlje s one strane mora doneseš nekoliko jabuka zdravlja?

Hamed im odvrati:

— Otkud bih ja, siromah, mogao dospeti do toga da saznam tajne vaših dela?

Tri bogata kaidova zeta rekoše:

— Za takav posao je nužnije imati više hrabrosti i pameti no znanje tajni.

Hamed im odvrati:

— U tome se slažem s vama. A znam i to šta bih radio kad bih imao vašu hrabrost i vašu pamet.

Trojica nastave s podsmevanjem i rekoše:

— Pa, dede, kaži šta bi uradio.

Hamed reče:

— Neću vam to kazati danas nego kojeg drugog dana. — Potom Hamed sa ženom ode svojim putem.

Posle nekoliko dana reče Hamed ženi:

— Idi opet ocu i zamoli ga da se ponovo učini bolesnim i zatraži od zetova da mu sada kao lek donesu vode s izvora s one strane dveju stena koje se stalno otvaraju, sudaraju i zatvaraju(12).

Mlada žena ode i kaže to ocu. Otac se učini bolesnim, legne u postelju, pozove k sebi četiri zeta i reče im:

— Zetovi moji, ja sam opet mnogo oboleo. Sad mi može koristiti samo voda s izvora koji se nalazi se s one strane stena što se stalno otvaraju i zatvaraju. Molim vas, sinci, da mi donesete vode s tog izvora. — Četiri kaidova zeta odu.

Tri bogata kaidova zeta prođu jašući jednom gradskom kapijom, a siromašni kaidov zet peške drugom. Trojica bogatih sedeli su u sedlima sumorni, kad ih, posle nekog vremena, sustiže crveni konjanik, ljubazno pozdravi i zapita:

— Zbog čega ste tako sumorni?

Tri bogata kaidova zeta rekoše:

— Naš tast, kaid, je bolestan i može se izlečiti samo vodom s izvora s one strane stena koje se stalno otvaraju i zatvaraju. Treba da mu donesemo te vode. Sigurno je, međutim, da bismo bili zdrobljeni kad bismo se usudili da prođemo između one dve stene. Tako nam je, dakle, nemogućno izvršiti dobiveni zadatak.

Crveni konjanik reče:

— Taj zadatak je vaistinu vrlo težak i za njegovo izvršenje traži se isto toliko hrabrosti koliko i pameti. Ipak se nadam da bih ja bio u stanju izvršiti ga.

Tri bogata kaidova zeta rekoše:

— Šta tražiš za izvršenje tog zadatka? Šta treba da ti damo za vodu s onog izvora?

Crveni konjanik reče:

— Doneo bih vam od te vode kad bi mi svaki od vas dao po jedan svoj mali prst.

Tri bogata kaidova zeta izjave da su s tim saglasna, našta im crveni konjanik reče:

— Onda ostanite ovde i sačekajte dok se ne vratim s vodom. — Potom crveni konjanik odjezdi.

Crveni konjanik ode u oblast stena koje su se otvarale i zatvarale. Te su stene bile odvojene jedna od druge i obdan su stajale nepomično. Ali čim bi koje stvorenje — bili to zec ili ptica, ili bila to muva — pokušalo da prođe između njih, one bi se zatvarale. Tada bi stene krenule jedna ka drugoj tako munjevitom brzinom i sudarale se takvom silom da bi svako stvorenje koje bi se našlo između njih bilo zdrobljeno. Posle toga one bi se polako vraćale na svoje obično mesto i tesnac između njih bio bi opet otvoren.

Crveni konjanik uhvati dva goluba, sakrije ih pod ogrtač i ponese. Pošto je došao do kamena tesnaca kad su stene stajale nepomično, izvadi ispod ogrtača jednog goluba i reče:

— Leti k izvoru!

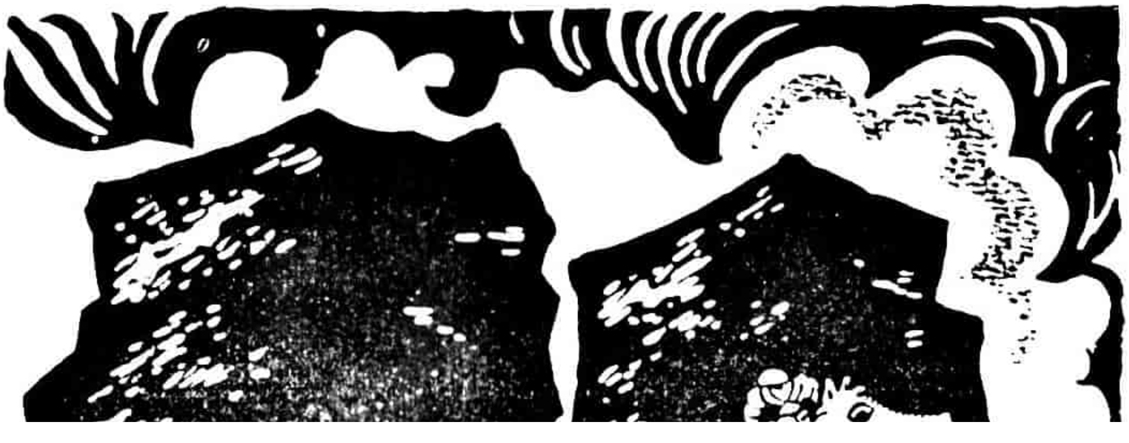

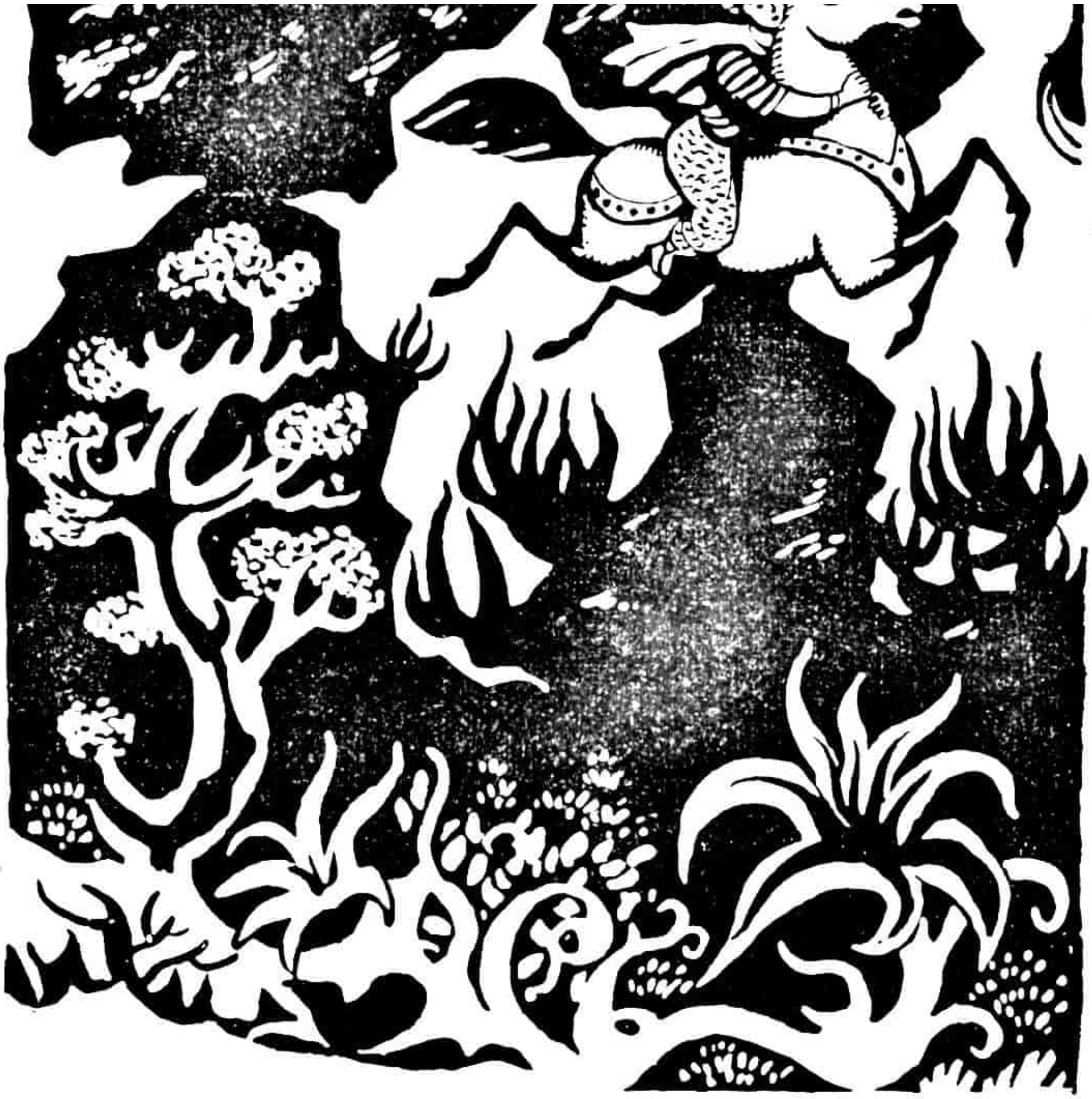

Golub poleti kroz tesnac. Na to stene munjevitom brzinom poteknu jedna drugoj i sudare se. Stene satru goluba u mlivo. Zatim se opet počnu . polako odmicati jedna od druge.

Taj trenutak iskoristi crveni konjanik, obode konja čije su noge bile brze kao vetar i kao munja i jurne kroz tesnac. Tek je bio na sredini klanca kad divovske stene dospeše vraćanjem do svoje granice, to jest do mesta od kojeg se nisu dalje odmicale jedna od druge, a onda iznova potekoše munjevitom brzinom jedna k drugoj i sudariše se uz strašnu tutnjavu. Tog časa crveni konjanik stigao je upravo na kraj izlaza iz tesnaca i stene su u sudaru zakačile i presekle samo dlakavi krajičak repa njegova konja.

Crveni konjanik odmori se i odmori konja kraj samog izvora iza stena. Onda zahvati vode s izvora kako je obećao trojici svojih bogatih pašenoga i spremi se za povratak. Dojaše do samog izlaza iz klanca, uzme drugog goluba i pusti ga rekavši:

— Leti kući!

Golub polete kroz klanac. Stene se opet sudare velikom silom i satru goluba u mlivo. Zatim se počnu opet polako odmicati jedna od druge ostavljajući tesnac otvoren.

Taj trenutak iskoristi crveni konjanik, obode konja koji brzinom vetra i munje jurnu kroz klisuru. Tek je bio dospeo do sredine tesnaca kad stene dospeše vraćanjem do svoje granice, a onda iznova potekoše jedna ka drugoj, sudarivši se s gromkom tutnjavom, i to tako brzo da samo što nisu zahvatile konju stražnja kopita dok su mu , dlake s kraja repa presečene do samog mesa.

Crveni konjanik odmori konja od silna napora, a onda krene da svojim bogatim pašenozima preda vode s izvora s one strane stena, onako kako im je obećao. Nađe ih još uvek na istom mestu gde ih je ostavio i gde su ga s nestrpljenjem iščekivali. Preda im vodu, odseče svakom po jedan mali prst s ruke i ode.

Posle nekog vremena tri kaidova bogata zeta projašu gordo jednom kapijom grada u kojem su živeli, dok je siromašni Hamid prošao peške drugom i otišao u džemu gde ga je čekala njegova mlada žena. Svi ljudi u gradu veličali su hrabrost trojice bogatih kaidovih zetova koji su izvršili tako težak zadatak, a o prosjaku Hamedu govorili, smejući se, da je samo švrljao peške u okolini grada, tek toliko da se čuje kako je i on pošao po lekovitu vodu.

Nekoliko dana kasnije opet se Hamed sretne u gradu s tri svoja bogata pašenoga. Hamed je i sad bio sa ženom. Čim ga videše, trojica njegovih bogatih pašenoga stadoše mu se i sad rugati i ismejavati ga. Hamed im i sad reče:

— Znam šta bih radio kad bih imao vašu hrabrost i pamet.

Trojica njegovih bogatih pašenoga rekoše:

— Pa dede kaži šta bi radio?

Hamed im odgovori isto onako kao što im je na to pitanje odgovorio prvi put.

— Danas vam to još neću kazati nego kojeg drugog dana. — A onda Hamed sa ženom ode.

Kad je prošlo neko vreme, reče Hamed ženi:

— Pođi i treći put ocu i zamoli ga da se učini bolesnim. Kaži mu neka od svojih zetova traži da mu kao lek kojim se jedino može izlečiti donesu mleka lavice koja ima male na sisi, i to u koži jednog njenog lavčeta.

Kaid se s tim saglasi. Pozove sva četiri zeta k sebi i reče im:

— Ja sam, na žalost, evo i treći put oboleo i mogu biti spasen jedino lekovitim mlekom koje se veoma teško može dobaviti. Treba spasa svojeg radi da pijem mleko lavice koja ima male na sisi, s tim da mi se mleko donese u koži jednog njenog lavčeta. Da li bi koji od vas, zetovi moji, bio u stanju da mi takva mleka i u takvu sudu dobavi i tako mi pomogne da ozdravim. — Četiri njegova zeta odu.

Hamed iziđe iz grada peške na jednu kapiju, tri kaidova bogata zeta na drugu, jašući. Ubrzo se tri kaidova bogata zeta nađoše s crvenim konjanikom i odmah mu rekoše:

— Danas nam opet možeš učiniti veliku uslugu.

Crveni konjanik reče:

— U čemu se sastoji ta usluga?

Tri bogata kaidova zeta odgovoriše:

— Naš tast, kaid, ponovo je oboleo i sad mu kao lek koji bi mu pomogao da ozdravi treba mleko lavice u koži jednog njenog lavčeta. Šta tražiš za to da nam mleko lavice nabaviš i tako nam ga doneseš?

Crveni konjanik reče:

— Tražim da mi svaki od vas da po jedan mali prst s jedne svoje noge.

Tri bogata kaidova zeta rekoše:

— Daćemo ti ih. Samo nam brzo donesi mleko lavice. Mi ćemo ostati ovde gde smo i čekaćemo te. — Crveni konjanik ode.

Crveni konjanik ode do mesta gde su pasle ovce jednog hrabrog čobanina. Čobanin je imao dobre pse i bio vrlo vešt čuvar stada, tako da su mu lavovi retko kad mogli ugrabiti koju ovcu. Od tog čobanina kupi dve debele ovce i uveče ode s njima u šumu. Jednu ovcu sveže za drvo, drugu podigne konopcem u granje i popne se na drvo. Kad je već uveliko bila pala noć, dođe lavica s mladim lavićima, baci se na svezanu ovcu i proždere je uz živo učešće svojih malih.

Ali su lavica i njena lavčad bili veoma gladni i posle toga, a onjušili su čoveka i odu na drvetu. Lavica reče:

— Ko si da si, čoveče na drvetu, ti si nahranio moje male i mene. Hvala ti na tome. Ali tamo gore ti imaš još jednu debelu ovcu, dok se mi ovde dole još nismo zasitili. Spusti i tu ovcu i pokloni je mojim malim i meni. Učiniš li to, kunem ti se živim bogom da ću ti ispuniti svaku želju, ako ostvarenje te želje ne prevazilazi moje sposobnosti.

Crveni konjanik reče:

— Saglasan sam s tvojim predlogom i spreman sam da odmah siđem i dam ti i drugu ovcu. Ali za to tražim od tebe nešto vrlo teško, i bezuslovnu obavezu da se držiš zakletve.

Lavica reče:

— Ponavljam svoju zakletvu.

Na to crveni konjanik siđe s drveta s drugom ovcom, preda ovcu lavici koja je odmah sa svojim malim rastrgne i proždere, dok je on stajao pokraj njih i gledao ih. Kad je lavica sa svojima malim utolila glad, reče:

— Ti si nasitio moje male i mene. Hvala ti. Zaklela sam se da ću ti ispuniti jednu želju. Iskaži dakle šta želiš.

Crveni konjanik reče:

— Treba mi tvoje mleko da ga odnesem u koži jednog tvog lavčeta.

Kad je lavica to čula, riknu u najvećoj srdžbi i ustremi se na crvenog konjanika. Ali on ostade mirno na mestu i reče:

— Ja te se ne bojim. Ali ne zaboravi da si se zaklela.

Lavica leže, savlada srdžbu i reče:

— U pravu si. Održaću zakletvu. Ipak te za jedno molim: pomozi mi da je održim. Uzmi jedno moje lavče i zadavi ga, ali ne ovde, nego malo podalje odavde, da ne vidim, inače će ponovo buknuti u meni velika srdžba. Onda dođi s njegovom kožom i pomuzi me. Ali mi tada jednom , rukom moraš čvrsto pritisnuti glavu na zemlju da ne uzmognem gristi oko sebe. Ako sve budeš uradio tako kako ti kažem, onda ću moći održati zakletvu i održaću je.

Crveni konjanik reče:

— Uradiću tako.

Crveni konjanik uzme jedno lavče i odnese ga u šiprag. Tamo ga zadavi i odere. Vrati se lavici s njegovom kožom, snažno joj pritisne glavu na zemlju jednom rukom, a drugom je pomuze. Kad je posao obavio i pustio lavicu, ona ponovo dobi nastup velike srdžbe, ali je on odbaci daleko od sebe u džbunje rekavši:

— Misli na svoju zakletvu! — Zatim s punom mešinom mleka ode do mesta gde je bio privezao konja i uzjaše.

Crveni konjanik vrati se trojici svojih bogatih pašenoga, odseče svakom po jedan prst s noge, da im mešinu s mlekom lavice i ode. Tri bogata kaidova zeta vrate se u grad jednom kapijom, jašući, a prosjak drugom, peške. Tri bogata kaidova zeta budu dočekana s mnogo pohvala i počasti, a prosjak sa šegačenjem i porugama.

Jednoga dana Hamed koji je sa ženom prolazio gradom sretne se s trojicom svojih bogatih pašenoga. Oni mu se i sad stadoše rugati. On im na njihova ismevanja reče:

— Znam šta bih uradio kad bih bio tako hrabar i pametan kakvi ste vi.

Trojica kaidovih bogatih zetova rekoše:

— Pa dede kaži već jednom šta bi uradio?

Hamed im odgovori:

— Kad bih bio na vašem mestu, otišao bih našem tastu i rekaO: „Ti si svojim kćerima naredio da ti izaberu dostojne zetove i kazao im kako treba da ti porodicu sačuvaju od sramote. Otada si od zetova tražio različite usluge i sad znaš kakvi su. Stoga te molimo da jednoga dana onoga među nama koji se pokazao najdostojnijim tvojim zetom izabereš za Iuzira (vezira, namesnika), a nedostojne, koji su tvojoj porodici na sramotu, odgurneš od sebe“.

— Znam da u vašim očima osuđujem ovim sam sebe, ali će mi lakše pasti da budem proteran iz grada nego da zbog svojeg siromaštva budem stalno ružen i ismejavan. — I to rekavši, Hamed se okrete i ode. Njegova žena ode za njim. Tri kaidova bogata zeta ostanu na mestu govoreći jedan drugom:

— Prljavi Hamed je u pravu. — A onda se počnu dogovarati o tome kada da pođu kaidu, svome tastu, i kako da se pred njim drže.

Tri bogata zeta odu svome tastu, kaidu, i iskažu mu reči koje im je stavio u usta Hamed, njegov četvrti zet. Kaid se s njihovim predlogom saglasi. Kaže im da će toga i toga dana prirediti novu svetkovinu i da će tom prilikom postaviti za Iuzira najdostojnijeg zeta, a odbaciti od sebe i proterati one koji su njegovoj porodici na sramotu.

Uoči dana svetkovine sav svet u gradu govorio je o velikom događaju. Neki su se sprdali s prosjakom Hamedom o kome će idućeg dana pasti odluka da bude proteran iz grada, a drugi su ga sažaljevali. Ali svi su hvalili trojicu kaidovih bogatih zetova i prepirali se samo oko toga kojeg li će od njih kaid oceniti najdostojnijim i postaviti ga za Iuzira.

Kad su uveče pošle na spavanje, tri kaidove starije kćeri pitale su svaka svoga muža je li siguran da će sutra biti postavljen za Iuzira. Svaka je od svoga dobila odgovor da je u to sasvim siguran. Najmlađa kaidova kći nije o tome ništa razgovarala s mužem. I kad je pala noć, ona i Hamed legli su kao uvek u džemi i zaspali.

Ali posle dva časa mlada žena se probudi i pogleda u kutak gde joj je muž ležao. Oslušne da li spava, a onda tiho ustane i još tiše mu se prišunja. Zadigne mu dronjavi ogrtač da vidi ima li još na sebi i srebrom protkanu odeću. Vide da je ima. Podigne ružnu njegovu kapu od kravlja buraga da vidi je li mu glava kao negda još blista u zlatu. Vide da je tako. Kad je to videla, vrati se tiho do svoje prostirke, legne i odmah zaspi.

Među najuglednijim ljudima koji su se idućeg dana okupili kod kaida nalazila su se, na počasnim mestima, njegova tri bogata zeta. A isto onako kao o svadbi, četvrtom zetu, prosjaku, određeno je i sada mesto kraj vrata. Za stolom gospode služena su najbolja jela. Tri kaidova bogata zeta ismevala su i sada siromašnog pašenoga, govoreći:

—Otpatke od jela pošaljite onom prosjaku kraj vrata. To će mu dobro doći za večeru.

Posle ručka prozbori kaid obraćajući se trojici svojih bogatih zetova:

— Zetovi moji, muževi moje tri starije kćeri, vi ste me zamolili da priredim ovu svetkovinu, te najdostojnijeg među vama izaberem danas za luzira, a one koji nanose sramotu mojoj porodici odgurnem od sebe. Je li tako ili nije?

Tri bogata zeta rekoše:

— Tako je.

Kaid reče:

— Otkako ste mi zetovi, vas trojica, muževi mojih starijih kćeri, doneli ste mi kao lekove tri dara. Bio sam bolestan i da bih ozdravio trebalo je da mi se donese nekoliko jabuka koje rode u zemlji s one strane mora. Vi ste sva trojica pošli po te jabuke. Ako se ne varam, to si bio ti, muže najstarije od moje četiri kćeri, koji si mi predao jabuke.

Muž najstarije kaidove kćeri reče:

— Tako je bilo; ja sam ti doneo i predao jabuke.

Kaid reče:

— Ponovo sam bio oboleo i, da bih ozdravio, trebalo je da se napijem vode s izvora s one strane stena koje se same otvaraju i zatvaraju. Sva trojica pošli ste po tu vodu. Ako se ne varam, to si bio ti, muže druge od moje četiri kćeri, koji si mi predao vodu s tog izvora.

Muž druge kaidove kćeri reče:

— Tako je bilo; ja sam ti je doneo i predao. Kaid reče:

— Bio sam i treći put oboleo. Da bih ozdravio, trebalo je da pijem mleka lavice pomuzena i doneta u koži njenog lavčeta. Vi ste sva trojica pošli da mi donesete taj lek. Ako se ne varam, to si bio ti, muže treće od moje četiri kćeri, koji mi je predao mleko u lavljoj koži.

Muž treće kaidove kćeri reče:

— Tako je bilo; ja sam ti doneo i predao mleko lavice u koži njenog lavčeta.

Kaid reče:

— Moleći me da priredim današnju svetkovinu, vi ste, verovatno, mislili da kao najdostojnijeg među vama izaberem onog koji mi je predao najdragoceniju od ove tri stvari. Jesam li vas dobro razumeo?

Tri bogata zeta rekoše:

— Da, to te molimo.

Kaid reče:

— Kojim mi merilom valja meriti ova tri leka što ste mi ih doneli i predali da bih utvrdio njihovu različitu vrednost?

Trojica bogatih kaidovih zetova ćutahu.

Kaid čekaše neko vreme, a onda reče:

— Vi mora da ste i u ovom pogledu imali određenu misao.

Trojica bogatih zetova ćutahu.

Kaid čekaše neko vreme, a onda se obrati prvom od svoja tri bogata zeta i reče:

— Zar mi na to ništa ne možeš odgovoriti?

Prvi ćutaše.

Kaid zapita drugog; drugi ćutaše. Kaid zapita trećeg; treći ćutaše. Kaid reče:

— To je zaista čudno. Molite me da se nešto odmeri, a sami ne znate kojim merilom treba to meriti. Vi ste sva trojica trgovci, a kao trgovci morali biste, mislim, ipak znati da za svaku robu postoji mera kojom se meri njena vrednost. Na misao da budem zamoljen da priredim ovu svečanost s ovakvom podelom nagrada morao je, bez sumnje, doći samo neki od vas, mojih zetova, i barem taj morao bi imati i misao o merilu za ocenu vrednosti, pa prema tome i nagrade. Ko je od vas trojice došao na tu misao?

Opet su ćutala sva tri bogata kaidova zeta. Svi prisutni ljudi samo su se zgledali čudeći se.

Kaid zavrte glavom i reče:

— Ima li među prisutnima kogod ko zna od koga potiče misao za priređivanje ove svetkovine s objavom nagrada? — Svi ćutahu.

Tada ustane prosjak Hamed bul kerša — Hamed s kravljim buragom kao kapom — četvrti kaidov zet, i reče:

— Taj savet sam ja dao.

Kaid pogleda začuđeno prosjaka i reče:

— Šta? Zar ti dao savet da najdostojnijeg od mojih zetova izaberem danas za svog luzira, a one koji mi sramote porodicu odbacim od sebe?

Hamed reče:

— Jeste, tako je.

Kaid zapita svoje bogate zetove:

— Osporavate li to? — Tri bogata zeta ćutahu.

Kaid se opet obrati Hamedu i reče:

— Kad je ta misao potekla od tebe, onda ćeš, svakako, imati i predlog o merilu kojim bih mogao izmeriti vrednost svakog pojedinog dara trojice mojih prvih zetova.

Hamed reče:

— Imam ga i čudim se što ga nemaju moji pašenozi, jer tim se merilom oni inače redovno služe u svojoj struci, a ne ja u svojoj.

Kaid reče:

— No, de kaži svoje mišljenje.

Hamed reče:

— Sva trojica mojih pašenoga su trgovci. Kao takvi, oni su radili pametno i hrabro — tako pametno i hrabro kako to čine sinovi bogatih trgovaca: jabuke, vodu i mleko oni nisu osvajali nego kupovali. Za jabuke su dali tri svoja uha, za vodu tri svoja prsta, a za mleko lavice tri svoja prsta s nogu. Ako treba utvrditi kojem od tri leka da se da najveća vrednost, kojem vrednost manja od najveće, a kojem vrednost još manja, mora se rešiti pitanje šta vredi više: tri uha, tri prsta ili tri prsta s nogu.

Tri kaidova bogata zeta poskakaše besno vičući:

— On laže! Mi smo ona tri leka osvojili borbom! Neka nam kaže ime čoveka ili neka nam pokaže tog čoveka od koga smo kupili lekove!

Hamed se obrati kaidu i zapita:

— Želiš li ti da vidiš čoveka od kojeg su tri tvoja bogata zeta kupila one lekove isplativši ih svojim ušima, prstima i prstima s nogu?

Kaid reče:

— Da, ja to želim.

Hamed svuče sa sebe dronjavi ogrtač, skine s glave kapu od kravlja buraga, baci i jedno i drugo u stranu i stade pred kaida u crvenoj odeći protkanoj srebrom, a sjaj njegove zlatne kose obasja sve prisutne. Hamed izvadi iz džepa tri odsečena uha i reče:

— Ovim su mi trojica mojih bogatih pašenoga platili jabuke što sam ih dobavio u zemlji s one strane mora. Do te zemlje i od nje natrag preneo me je jedan orao. Pogledajte i uverite se u to da su te uši zaista njihove.

Prisutni ljudi poskidaše kape trojici kaidovih bogatih zetova i svi videše njihovu sramotu.

Hamed izvadi iz džepa tri odsečena prsta, baci ih pred ljude i reče:

— Ovim su mi moji bogati pašenozi platili vodu što sam je doneo s izvora s one strane stena koje se same otvaraju i zatvaraju. Ja sam tamo i natrag projahao tesnacem između tih stena. Pogledajte i uverite se da su to doista prsti odsečeni s njihovih ruku.

Prisutni ljudi pogledaše šake trojice kaidovih bogatih zetova i svi videše njihovu sramotu.

Hamed izvadi iz džepa tri odsečena prsta s nogu, baci ih pred ljude i reče:

— Ovim su mi trojica mojih bogatih pašenoga platili mleko lavice što sam im ga doneo u koži njenog lavčeta. Ja sam lavičino lavče oderao, glavu ljute lavice držao jednom rukom pritisnutu na zemlju, a drugom je rukom muzao. Pogledajte i uverite se da su ti prsti zaista odsečeni s njihovih nogu.

Prisutni ljudi izuše trojicu kaidovih bogatih zetova i svi videše njihovu sramotu.

Kaid zapita prisutne:

— Misli li kogod da je teško odlučiti ko je od moja četiri zeta dostojan da mi bude naslednik, a ko sramoti moju porodicu?

Svi prisutni povikaše jednoglasno:

— Hamed je junak. Hamed je tvoj najdostojniji zet, a ona trojica nanela su tvojoj porodici sramotu.

Kaid pozove najmlađu kćer, odvede je u sobu, poljubi je i reče:

— Ti si, kćeri, najbolje razumela moju želju.

Posle Hamed okrete svoj čarobni prsten, požele divnu kuću i življaše u njoj sa ženom kao kaidov luzir (vezir). Tri kaidova bogata zeta izgubiše u očima ljudi sav ugled zato što se nisu izdavali za prave trgovce, kakvi su u stvari bili, nego za junake, kakvi nisu bili. Posle nekog vremena ostaviše ih i žene i pođoše za druge pristojne ljude.

DEČAK I DESET VEŠTICA

Bio negda jedan lovac koji je sa braćom i rođacima godinama lovio u jednom kraju. Jednoga dana kad u tom kraju već nije više bilo šta da se ulovi, sazove lovac sve svoje ljude i reče:

— Mi smo polovili sve što je u ovom predelu bilo za lov. Sad nam valja potražiti lovište u kojem drugom kraju. Spremite se za selidbu. — Tako sa svojih sedam žena, braćom i svom svojtom krene da traži novo lovište i boravište.

Lovac se nastani u kraju u kojem je prebivala jedna veštica, o čemu sprva ni on, ni njegova braća, ni rođaci nisu ništa znali. Ta je veštica obično uzimala oblik kamile i kao kamila krstarila šumom i stepom. Kad bi ugledala usamljena čoveka, prišla bi mu iznenada i proždrala i njega i njegova konja. Kad bi pak videla više ljudi zajedno, pravila bi se nevešta i mirno bi dalje pasla kao da je obična kamila a ne veštica.

Tako se dogodilo da je lovac jednog po jednog gubio braću i rođake i da se ni jedan od njih koji je sam u lov pošao nije kući vratio. Naposletku ostade mu još samo jedan jedini brat.

Lovac reče u sebi:

— Kad god je koji od mojih ljudi sam otišao u lov, nikad se kući nije vratio. Hoću da

vidim šta je tome uzrok i koga mi valja okriviti što su mi ljudi nestali.

Lovac pozove jedinog brata i reče mu:

— Odvedi mi konja na izvor s one strane sela i napoj ga.

Lovčev brat usedne na konja i ode. Lovac pođe krišom za njim, zaklanjajući se iza džbunja. Lovac vide kako mu brat dojaha do izvora i kako mu tada veštica, koja je u tome času kao kamila pasla kraj izvora, priđe i odjednom ga proždra zajedno s konjem.

Lovac se od tog prizora tako uplaši da se naglo okrete i potrča put najbližeg sela u težnji da što pre do njega dospe.

Ali ga je kamila opazila i potekla za njim. Lovac je bežao ka selu što je brže mogao. Veštica u obliku kamile trčala je za njim isto tako brzo.

Lovac utrča u selo i pođe dalje korakom do mesta usred sela gde su okupljeni ljudi sedeli u krugu na kamenim klupama. Sedne i on među njih. Odmah za njim stiže do sela i veštica u obliku kamile.

Pred samim selom veštica se od kamile preobrazi u vrlo lepu, prekrasno odevenu devojku, i u tom obliku uđe u selo. Prođe selom i nigde ne zastajući dođe do mesta usred sela gde su ljudi sedeli. Svi su je zadivljeno gledali, jer je bila vrlo lepa. Lovac je pretrnuo od straha, jer je video da je ta devojka veštica koja je kao kamila proždrla svu njegovu braću i rođake.

Lepa devojka sedne na jednu kamenu klupu koja se nalazila između klupe na kojoj je sedeo lovac i klupe na kojoj je sedeo jedan drugi čovek. Ljudi behu tako zadivljeni lepotom devojke da je svi samo gledahu, a niko se ne osmeli progovoriti koju reč. Ali devojka prva prozbori i reče l>udima:

— Ja sam devojka i došla sam ovamo da se udam. Udaću se za čoveka koji se pokaže jačim od mene. Ko se od vas bude porvao sa mnom pa me bude oborio — za toga ću poći. Ali se neću udati ni za kojeg među vama koga budem mogla baciti na zemlju.

Na to svi ljudi, osim lovca, poskakaše: svaki od njih zamoli je da njega izabere za prvog s kojim će se porvati, jer je svaki o sebi mislio da je jači od nje i da će je oboriti. Ali lepa devojka obaraše na zemlju jednog za drugim, tako da naposletku ostade neoboren još jedino lovac koji se nije ni ponudio da se rve s njom.

Lepa devojka priđe lovcu. Lepa devojka reče:

— Zar se ti nećeš porvati sa mnom? Ti si jedini koji se o mene ne otimaš, a baš bih htela da se s tobom ogledam.

Lovac vide da je devojka vrlo lepa. Ali on je znao i to da je pred njim ista ona veštica koja je kao kamila proždrala njegovu braću i rođake. Lovac je strahovao od nje.

Ustao je bez žurbe kad ga je lepa devojka izazvala na rvanje. Prišao joj je samo zato što se stideo pokazati pred drugima da ga je strah.

Lovac se nevoljno uhvati u koštac s lepom devojkom. Ali tek što ju je bio obuhvatio, kad devojka pade na zemlju i reče:

— Pobedio si me! Od svih koji su se sa mnom porvali ti si jedini koga nisam nadjačala i zbog toga ću poći za tebe.

Lovac vide da je devojka vrlo lepa. Ali uvide i to da od nje ne može pobeći i da je mora uzeti za ženu. Lovac se oženi vešticom.

Posle nekoliko dana bračnog života s vešticom, lovac joj reče:

— Ja ću sada poći na svoje lovište. Ti ostani ovde. Dolaziću ti s vremena na vreme i staraću se o tebi.

Veštica reče:

— Povedi i mene na svoje imanje.

Lovac reče:

— To ne mogu, jer je tamo moja porodica. Tamo je sva moja svojta, moji sinovci, moji stričevi i mojih sedam žena. A ti si veštica i sve bi ih proždrla.

Veštica reče:

— Kunem ti se da nikom od tvojih neću nikakva zla učiniti, jer ja sam sada tvoja žena. Samo se pobrini za to da odstraniš svojih sedam žena, jer s njima ne mogu živeti u miru. Tih tvojih sedam žena i decu koju imaš s drugim ženama proždraću.

Lovac uvide da svoje žene neće moći zaštititi od veštice ako ih ne bude dobro sakrio. Uvide i to da veštica nikako neće odustati od namere da ide i živi s njim na njegovu imanju. Zbog toga reče svojoj lepoj ženi, veštici:

— Čekaj ovde dok ne sklonim negde svojih sedam žena, jer neću da njih i decu, koju očekuju, proždreš. Čim ih budem sklonio, vratiću se ovamo i povešću te sa sobom na svoje imanje.

Lovac ode kući. Blizu sela u kojem je, posle dolaska na novo lovište, živeo s rodbinom, iskopa veliku jamu, napravi podzemni stan s više odeljenja, i spremi u nj sve što je za život bilo potrebno. Više svega donese u tu zemunicu toliko namirnica da su se svih njegovih sedam žena mesecima i mesecima mogle njima prehraniti.

Onda naredi ženama koje su se sve nalazile u blagoslovenom stanju — najmlađa tek odskora — da uđu u zemunicu, pa, rekavši im reči utehe i pokazavši im sve što se u zemunici nalazilo, pokrije skrovište ravnim krovom i prekrije ga zemljom, tako da niko na kakav podzemni stan na tome mestu ne bi mogao ni pomisliti.

Posle toga vrati se lovac u selo u kojem se oženio mladom, lepom ženom — vešticom i dovede je u svoje selo, svojoj rodbini. Veštica se držala zakletve i nikog od lovčevih rođaka nije više proždrala.

U podzemnom skrovištu porodi se prvo najstarija lovčeva žena. Ali još pre tog prvog porođaja u zemunici, ona i drugih pet lovčevih žena odluče da ne doje decu koju budu rodile nego da ih ostave da umru još kao novorođenčad.

— Ne znamo — govorile su jedna drugoj — koje ćemo vreme morati provesti u ovom podzemnom stanu i da li ćemo do kraja imati dovoljno hrane i za same sebe. Ako budemo dojile decu i posle delile s njima hranu što je imamo u zemunici, samo ćemo skratiti sebi život a decu nećemo spasti. Zato je bolje da ih, ne dojeći ih, ostavimo da umru čim se budu rodila.

Dok su šest starijih lovčevih žena tako govorile, najmlađa, sedma, je ćutala.

Kako su šest starijih lovčevih žena rekle, tako su i učinile. U toku šest meseca porodile su se svih šest, jedna za drugom, svaka je donela na svet jednog muškarčića i pošto ih nisu dojile, svi su odmah posle rođenja poumirali.

Najmlađa od sedam lovčevih žena u podzemnom skrovištu mislila je i postupila drukčije nego starijih šest. Posle porođaja, kad je i ona donela na svet jednog muškarčića, odlučno je rekla starijima:

— Ja ću svoje dete dojiti i učiniću sve što budem mogla da ga održim u životu. Deo hrane svake od vas neću time smanjiti ne samo ni jednim jedinim zalogajem neto ni jednom jedinom mrvicom. Ješću i za vreme dojenja samo toliko koliko sam dosad jela, a kad dete budem odbila od sise, ješću zajedno s njim samo toliko koliko sada jedem sama.

Dok je ona tako govorila, šest starijih lovčevih žena su ćutale. Ništa nisu rekle.

Dete najmlađe lovčeve žene bilo je krupno i snažno već kao novorođenče. Lepo je raslo i vrlo brzo prohodalo. Dete se počelo igrati štapovima i kamenicama. Jednoga dana probušilo je kamenicu, nataklo je na vrh štapa i počelo njom grepsti po krovu zemunice. Dete je greblo i greblo i nije prestajalo s grebanjem dok nije toliko istanjilo krov kojim je lovac pokrio podzemno skrovište da se kroz rupu probio tračak svetlosti dana.

Dete potrča majci i upita je:

— Mati moja, kaži mi: šta je to?

Mati reče:

— To je svetlost sunca. Ljudi inače ne žive kao mi ispod zemlje nego nad zeml>om pod divnim nebom.

Dete upita:

— Zašto, mati, mi živimo u mraku pod zemljom kad drugi ljudi žive u svetlosti nad zemljom?

Mati reče:

— Tvoj otac je veliki lovac. Zbog toga je jedna veštica primorala tvog oca da se njom oženi. Pa da veštica ne bi nas, druge žene tvoga oca, i tebe, njegova sina, proždrala, iskopao nam je ovaj stan u zemlji i prekrio ga, te tako sad živimo u mraku.

Dečak je slušao šta mu majka govori. A kad se odmakla i ostavila ga da se sam igra, uzme širiti rupu na krovu. Svakog dana širio ju je sve više.

Malo vremena posle toga dečak je već bio toliko ojačao da se uz potporni stub mogao uspuzati do krova zemunice. Dečak se provuče kroz rupu na krovu i iziđe napolje. Ugleda nebo nad sobom. Vide nebo, vide drveće i paprad. Vide selo svoga oca. Samo on nije znao da je to bilo selo njegova oca.

Dečak se uputi k selu. Na ulazu u selo jedan čovek, spretan neki pekar, izneo pred pekaru dugačku dasku i postavio na nju svež pečen hleb i drugo pecivo. Prodavao je pecivo prolaznicima. Dečak sedne tamo i ćuteći gledaše čoveka kako radi. S vremena na vreme dodavao bi mu ovo ili ono ili podizao po nešto što je bilo palo na zemlju.

Ceo bogovetni dan pomagao je pekaru, a pred veče ustao i hteo otići.

Pekar je toga dana prodao sve što je bio izneo i postavio na dasku, ostao mu je neprodan jedan jedini komad peciva. Kad vide da dečak ustaje i hoće da ode, pekar mu pruži taj komad peciva i reče:

— Uzmi ovo i ponesi kući!

Dečak mu zahvali i reče:

— Molim te, daj mi časkom nož.

Čovek mu da nož, i dečak izreže pecivo na osam delova. Vrati čoveku nož, pojede osmi deo peciva, a s ostalim delovima otrči k rupi podzemnog skrovišta kroz koju je izišao na zemlju.

Dečak se kroz rupu spusti u zemunicu, dođe svojoj majci i da joj komad peciva. Onda ode starijim lovčevim ženama i svakoj da po komad. Njegova majka jako se obradovala delu svoga sina. Ona mu zahvali na njegovu prvom daru majci i starijim lovčevim ženama i reče mu:

— Muke sam tebe radi mučila. Ti mi se sad odužuješ radostima!

Dok je ona, srećna i presrećna, tako govorila, šest starijih lovčevih žena rasplakaše se i stadoše jadikovati:

— O, zašto ne othranismo naših šest sinčića! Da smo ih othranile i odnegovale, sad bi i oni izlazili na zemlju, sticali i donosili nam peciva! — Šest starijih lovčevih žena bile su vrlo žalosne.

I sutradan iziđe dečak kroz rupu skrovišta na zemlju i otrči do čoveka koji je na kraju sela prodavao pecivo. Preko dana pomagao je pekaru u poslu, pred veče dobio bi od njega komad peciva, razrezao ga na osam delova i odneo kući. Isto tako bilo je i trećeg dana.

I četvrtog dana sedeo je dečak kod pekara i s njim prodavao pecivo, Toga četvrtog dana prošao je onuda veliki lovac, otac dečakov a muž veštičin i muž sedam žena zatvorenih u podzemnom skrovištu. Otac vide dečaka i upita prodavca pekara:

— Kakva si ti to pomoćnika doveo?

Čovek reče:

— Ovaj dečak dolazi mi svako jutro odonud tamo iz rupe, ispomogne mi malo preko dana, a ja mu pred veče dam komad peciva. On pecivo podeli na osam delova; jedan deo pojede sam, a ostalih sedam delova odnese u zemunicu.

Lovac se zagleda u dečaka i zapita ga:

— Kome ti to nosiš sedam delova peciva?

Dečak reče:

— Jedan deo nosim za majku, a ostalo za šest starijih žena moga oca koje s mojom majkom žive tamo pod zemljom.

Saslušavši dečaka, razumede lovac da ima pred sobom sina i da je dečakova majka njegova najmlađa žena. Ali on to ne otkri dečaku. On se samo obrati prodavcu peciva i reče:

— Podaj ovom dečaku svakog dana umesto jednog — osam komada peciva. Ja ću ti za to platiti. — Onda lovac ode svojim putem.

Otada je dečak svake večeri nosio za svoju majku i šest starijih žena svoga oca sedam komada peciva, čemu su se one uvek mnogo radovale. Obdan se nalazio kod prodavca peciva. Lovac je tamo češće navraćao i starao se o dečaku. Kupio mu je odelo i drugo što mu je bilo nužno. Davao mu je da u podzemno skrovište odnese ponešto što je tamo bilo potrebno. Ali mu nikad ne reče da mu je otac, tako da to dečak nije od njega saznao. Lovac nije hteo da njegova lepa žena, veštica, dozna da je dečak njegov sin.

Kad dođe jesen i kad uzreše smokve, potraži lovac dečaka kod prodavca peciva i reče mu:

— Hodi sa mnom!

Lovac odvede dečaka u svoj smokvik i pokaza mu smokve. Reče mu:

— Ovo su, vidiš, moje smokve i ja ti dopuštam da svake noći dođeš ovamo i za svoju majku namereš koliko god hoćeš smokava. Za nju i za šest drugih žena pod zemljom ponesi voća što više budeš mogao poneti.

— Ali dobro upamti ovo što ću ti sad kazati. Lako je mogućno da jednom bane ovamo. jedna žena koja je naoko vrlo lepa, ali je veštica. Ako bi te ta žena ovde zatekla i zapitala te: „Ko ti je mati ili: Ko ti je otac?“ — ne smeš joj reći ono što o tome znaš. Ne smeš ni zucnuti štogod o tom da imaš majku koja živi pod zemljom. Jer će te onda veštica smesta proždrati, a posle će sići pod zemlju i proždrati i tvoju majku i drugih šest žena.

— Ako bi veštica došla i zapitala te: „Ko ti je otac i ko mati?“ ti odgovori: „Imam oca, to je smokva, imam majku, to je smokva." — Dečak reče i obeća ocu da će sve ovo dobro utuviti.

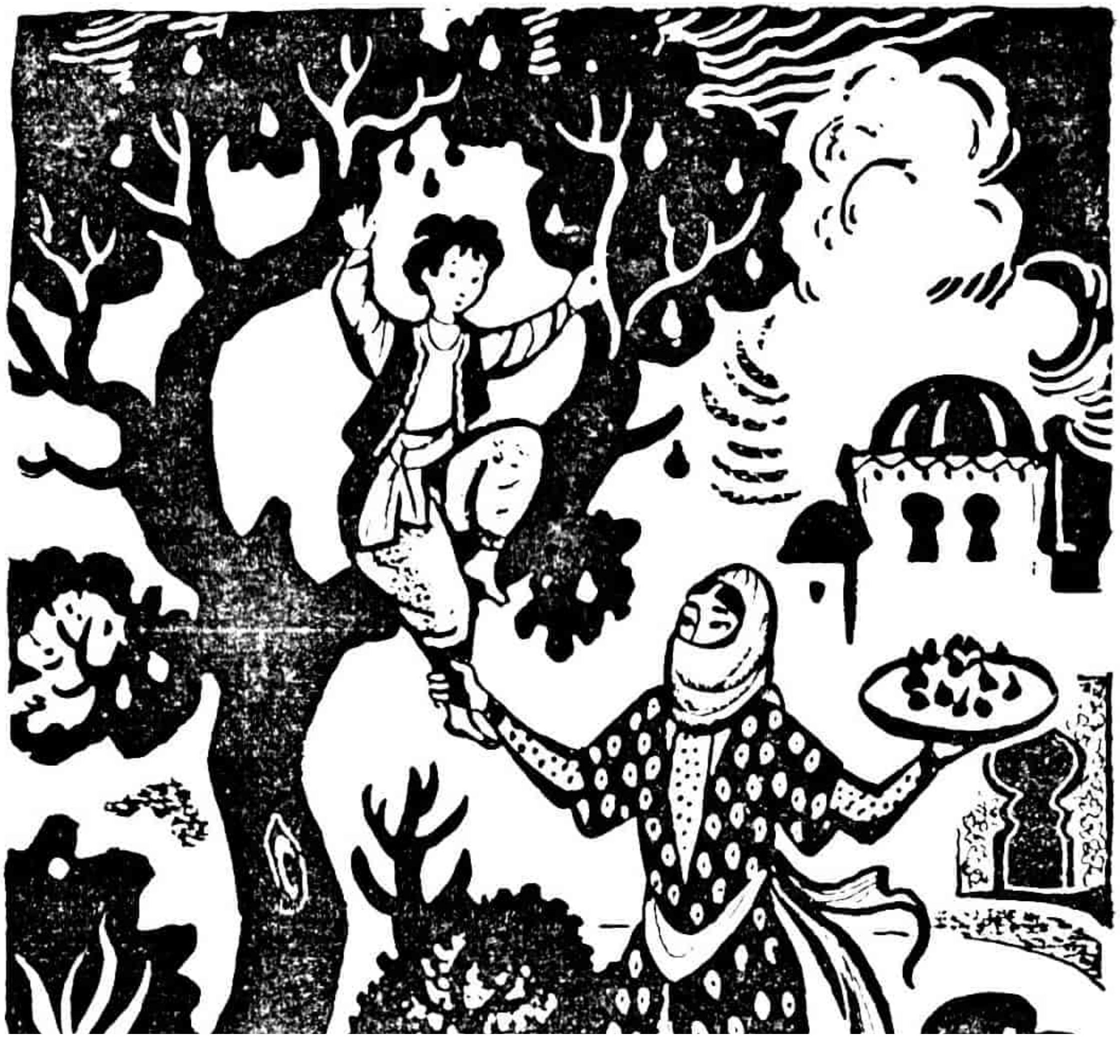

Tada dečak poče svake noći dolaziti u smokvik i brati i nositi smokve u podzemno skrovište za majku i starijih šest žena svota oca. Majka mu je zbog toga bila srećna i presrećna. Šest starijih žena njegova oca jele bi smokve, a onda bi udarile u plač i kuknjavu govoreći:

— Da smo othranile svoje sinove, sad bi i oni odlazili na zemlju i donosili nam smokava!

Jedne noći iziđe dečak kroz rupu na zemlju i kao redovno ode u smokvik na lovčevu imanju. Popne se na najveću smokvu i stade brati voće. Te pak noći pođe i veštica u smokvik svoga muža, lovca, da uzabere koju smokvu.

Približivši se najvećoj voćki, ugleda veštica na njoj dečaka kojeg nije poznavala. Priđe nečujno voćki i iznenada dohvati dečaka za nogu. Veštica odmah upita dečaka:

— Kaži mi ko ti je otac?

Dečak odgovori:

— Imam oca, to je smokva.

Veštica reče:

— Kaži mi ko ti je mati?

Dečak reče:

— Imam majku, to je smokva.

Veštica reče:

— Kad je tako, onda siđi bez straha, neću ti ništa učiniti. — Dečak siđe s nabranim smokvama i mirno ode.

I iduće noći iziđe dečak na zemlju kroz rupu na krovu podzemnog skrovišta, ode u lovčev smokvik i popne se na najveću voćku da nabere smokava. Posle malo vremena eto opet veštice koja ga dohvati za nogu i upita:

— Kaži mi ko ti je otac?

Dečak reče:

— Imam oca, to je smokva.

Veštica zatim upita:

— Kaži mi ko ti je mati?

Dečak reče:

— Imam majku, to je smokva.

Na to se veštica i sada stiša i pusti dečaka da ode s nabranim smokvama, ne učinivši mu ništa.

Isto tako pitala je dečaka i treće noći kad ga je zatekla na voćki i ščepala ga za nogu. Dečak joj i tada odgovori istim rečima: „Imam oca, to je smokva", i „Imam majku, to je smokva“, posle čega je veštica i treći put pustila dečaka da s nabranim smokvama mirno ode.

Četvrte noći dečak se kao i dotad izvuče kroz rupu na zemlju i ode u smokvik na lovčevu imanju da nabere smokava. Popne se i sad na najveću voćku, ali ne bi na njoj zadugo kad dođe veštica, ščepa ga za nogu i reče:

— Kaži mi ko ti je otac?

Dečak odgovori:

— Imam oca, to je smokva.

Veštica reče:

— Kaži mi ko ti je mati?

Dečak reče:

— Imam majku, to je smokva.

Na to veštica reče:

— Onda počuj ovo što ću ti sad kazati. Ja sam udata žena, a nemam dece. Hoću da te usvojim i da ti budem majka. Moj muž, koji je veliki lovac, biće ti otac. Dobro će ti biti kod nas.

Dečak reče:

— Bojim se da ćeš me proždrati, jer ja imam smokvu za oca i za majku, a smokva me ne može zaštititi.

Na to se veštica zakune i reče:

— Ne boj se, neću ti učiniti nikakvo zlo. Ja ću te držati kao svoje rođeno dete.

Kad se veštica tako zaklela, siđe dečak s voćke. Veštica ga prihvati i krkačke ponese u •selo.

Ušavši u kuću, pozove veštica muža. Lovac dođe. Veštica reče lovcu:

— Ovog dečaka našla sam na jednoj smokvi u tvojem voćnjaku. On ima smokvu za oca i majku. Ja nemam dece i zbog toga sam se odlučila da ga usvojimo. Ti i ja bićemo dečaku otac i majka. Ja sam mu se zaklela da ga neću proždrati.

Lovac vide da je veštica njegova rođenog sina usvojila i donela. Tome se jako obradova i pohvali odluku svoje lepe žene, veštice.

Veštica je vodila brigu o detetu. Spremala mu je dobru hranu i negovala ga. Lovac je gledao na to s velikom radošću. Ali lovac još ne reče dečaku da mu je otac.

Za to vreme majka u podzemnom skrovištu očekivala je sina da joj, kao obično, dođe sa smokvama. Dečak se ne vrati te noći. Ne vrati se ni sutradan, ni druge noći. Dečaka ne bi više da se vrati. Majka je plakala. Šest starijih lovčevih žena plakale su i govorile:

— Sad nam dečak ne donosi više ni hleba ni smokava.

Majka je plakala i plakala. Šest starijih lovčevih žena rekoše:

— Tako je to kad majka othrani sina. Kad odraste — ipak ga izgubi. Onda je njezin bol utoliko veći. Mi smo, znači, dobro uradile što svoje sinove nismo othranile.

Majka je plakala i plakala. U sebi je govorila:

— Mlada, lepa žena moga muža, veštica, jamačno je ovog puta uhvatila i proždrala moga sina.

Dečak koga je veštica tako dobro negovala — razvijao se brzo i bivao sve krupniji i snažniji. Veštica bi ga posmatrala svakog dana od jutra do mraka i već je zbog svoje zakletve počela da se kaje, jer je dečak postajao sve jedriji. Veštica reče u sebi:

— Sama ne mogu dečaka proždrati a da ne pogazim zakletvu. Ali ću ga sad ovako jedra poslati sestri, ona će već znati šta da uradi s njim.

Jednoga dana prizove veštica dečaka i reče mu:

— Ne osećam se zdravom i treba kao lek da uzmem jedno jako sredstvo. Toga radi pođi mojoj sestri i traži od nje džigericu kamile koja stalno radi za nju. Ako se budeš vratio bez džigerice njene kamile, proždraću te. Sad, dakle, znaš na čemu si. — I to rekavši, otpusti veštica dečaka.

Dečak ode misleći u sebi:

— Veštica očigledno ide za tim da me ili sama proždre ili da to mesto nje učini njena sestra. Pogledaću da li bih mogao dobiti kakav dobar savet.

Dečak ode Starcu Sveznalcu i reče:

— Veštica koja se udala za lovca usinila me je. Tada mi se zaklela da mi neće učiniti nikakvo zlo. Danas me, međutim, šalje svojoj sestri, veštici koja živi u šumi, tražeći od mene da joj otud donesem džigericu sestrine kamile. Kaže da će me proždrati ako joj ne budem doneo kamilinu džigericu.

Starac Sveznalac reče:

— Možeš izbeći pogibiju. Budeš li tamo prispeo za vida, sakrij se. Veštica se vraća kući tek uveče. Kad bude došla, sešće prvo uz mlin i mleće žito. Da bi joj bilo što udobnije, prebaciće svoje dugačke dojke preko ramena i onda će početi da melje. Ti jo) se tada privuci od pozadi, dočepaj iznenada jednu od dojki koje će joj visiti niz leđa i uzmi sisati. Čim budeš okusio veštičino mleko, ona će te primiti kao svoje rođeno dete i ništa ti neće učiniti. A tome kako ćeš dobaviti kamilinu džigericu i kako ćeš se kući vratiti — moraćeš se sam domisliti.

Dečak zahvali Starcu Sveznalcu na savetu i ode.

Dečak pođe na put i posle duga putovanja stiže kući veštičinoj. Veštica još nije bila kod kuće i dečak se sakrije. Kad bi pred veče, eto veštice. Veštica svuče odmah gornju haljinu, naspe žita u mlinski koš, prebaci dojke preko ramena i počne mleti. Dečak oprezno iziđe iz zaklona, privuče se straga veštici, zabavljenoj meljavom, dočepa joj jednu dojku i počne sisati.

Veštica okrete glavu i reče:

— Ko je to? Šta to radiš?

Dečak reče:

— Ja sam ti nećak, ja sam sin tvoje sestre, lepe žene koja se udala za lovca, a ti si moja tetka. Tvoja sestra šalje me k tebi da vidiš svoga sestrića.

Kad je veštica to čula, sasvim se odobrovolji; pozdravi dečaka i zapita ga:

— Kako je tvojoj majci, mojoj sestri?

Dečak reče:

— Moja majka, tvoja sestra, je odlično, i ona mi je izrekom naredila da te u to uverim.

Veštica reče:

— Tome se radujem! Tome se radujem! Pričekaj, nećače, da ti spremim dobru večeru. Pređi onamo u drugu sobu.

U tom uđe u sobu kamila i leže u jedan ugao gde je redovno spavala. Dečak reče:

— Je li to kamila što radi za tebe, o kojoj mi je majka, tvoja sestra, pričala?

Veštica reče:

— Da, to je ta kamila. Nego, ostani tu dok ne budem samlela brašno i zgotovila ti večeru. Veštica iziđe napolje. Veštica sede za mlin i nastavi rad oko meljave žita.

Dečak ustane. Uveri se u to da kamila spava. Onda izvuče nož, prereže kamili gušu, raspori je i odreže joj crnu džigericu, džigericu strpa u peš svog ogrtača, iskrade se napolje a da ga veštica, koja je u drugom odeljenju kuće mlela, ne primeti i potrča što je brže mogao ka selu svoga oca, velikog lovca.

Kad je veštica samlela žito, vrati se u sobu u kojoj je bila ostavila dečaka. Ne videvši ga, viknu ga. Ne dobi odgovora. Ona ga tražaše i ne nađe ga. Dođe do kutka u kojem je ležala zaklana kamila i vide šta se dogodilo. Razgnevi se i istrča napolje. Poteče za dečakom da ga stigne i proždere. Trčala je dugo za njim, ali ga nije stigla, jer je dečak već bio daleko odmaknuo. Veštica se naposletku mane trke i vrati se polako kući.

Dečak nastavi put dok ne stiže kući. Uđe u sobu. U sobi je sedela lepa žena njegova oca, veštica. Veštica ga zapita:

— Šta, ti si se vratio! Zašto nisi bio kod moje sestre, veštice s kamilom?

Dečak reče:

— Bio sam kod tvoje sestre, veštice s kamilom. Tvojoj sestri, veštici, ne može biti bolje, ona te mnogo pozdravlja i želi ti svako dobro.

Veštica reče:

— Zašto mi nisi doneo crnu džigericu sestrine kamile?

Dečak reče:

—Ja sam ti doneo crnu džigericu tetkine kamile. Evo je!

Dečak metne pred vešticu crnu kamilinu džigericu. Veštica vide da je to zaista crna džigerica kamile njene sestre.

Veštica reče u sebi:

— Nije mogućno da je moja sestra ubila 'kamilu koja radi za nju sav posao. Mora biti da je to učinio sam dečak. — Veštica upita dečaka:

— Kako si smeo ubiti kamilu koja je za moju sestru radila sav posao?

Dečak reče:

— Ti si mi kazala da bi me proždrala kad ti ne bih doneo džigericu kamile tvoje sestre. Da sam od tvoje sestre prvo zatražio džigericu njene kamile, ona bi se tako naljutila na mene da bi me smesta proždrala. A ja nisam hteo da me koja od vas dve proždere. Zbog toga sam tamo uzeo kamilinu džigericu ne pitajući tvoju sestru za odobrenje, a sad je evo — kako si za svoje zdravlje tražila od mene — mećem preda te.

Veštica reče naglas:

— Dobro!

Veštica reče u sebi:

— Nije dobro!

Veštica je hodala nemirno. Gore-dole. Njen muž, veliki lovac, upita:

— Šta je tebi? Ne osećaš se dobro?

Veštica reče:

— Ah, meni je vrlo dobro!

Ali je ona i dalje hodala nemirno gore-dole, govoreći u sebi:

— To nije dobro! Dečak koga sam usvojila postao je velika opasnost za nas. Zašto sam mu se zaklela da ga neću proždrati? Šta mi je činiti da mu dođem glave? — Veštica hodaše u nemiru gore-dole.

Jednoga dana prizove veštica dečaka i reče mu:

— Ja imam još osam sestara. To su osam dobrih starih prelja. To su one moje sestre koje su dobre i zbog toga su upraviteljice našeg porodičnog blaga. One će te lepo primiti i kod njih ćeš biti dobro zbrinut.

— Pođi, dakle, k njima, pozdravi ih i pitaj ih: šta bi znale reći o mojoj dobrosreći. Kaži im da ih pozdravljam i da će one već znati kako da ti svoju nežnost tetaka pokažu.

Dečak ode. Dečak reče u sebi:

— Kad je samo jedna njena sestra, ona s kamilom, bila onako opasno stvorenje, kako tek opake i opasne moraju biti ovih osam zajedno! Bolje da potražim saveta.

Dečak ode opet Starcu Sveznalcu i reče:

— Danas te još jednom molim za savet. Veštica koja se udala za velikog lovca šalje me sada do svojih osam sestara, koje su prelje i upraviteljice njihova porodičnog blaga, i kaže da ću od njih biti lepo primljen i dobro zbrinut. Naredila mi je da njenim sestrama isporučim pozdrave, da ih pitam: šta misle o njenoj dobrosreći i kažem im da će one već znati kako da mi svoju nežnost tetaka pokažu.

Starac Sveznalac reče:

— Dečače moj, zadatak koji ti je veštica zadala je takve prirode da ti, ako ga budeš izvršio onako kako ti je ona naredila da ga izvršiš, ni u kom slučaju nećeš otud izvući živu glavu. Tih osam veštica su najveće zloće na svetu: one proždru svako ljudsko čeljade koje im dođe blizu. Kad ih veštica po tebi pita šta bi znale reći o njenoj dobrosreći, i kad im u isto vreme po tebi poručuje da će one već znati kako da ti svoju nežnost tetaka pokažu, onda će osam veštica —prelja, čuvarica blaga i života svih deset veštica — sestara, odmah razumeti da veštica koja te njima šalje ne očekuje od tebe nikakvo dobro i da stoga očekuje od njih da te svojski — prožderu. Ti, dakle, ne smeš ni u kom slučaju isporučiti vešticama ono što ti je njihova sestra naredila da im isporučiš. Inače možeš spokojno otići do tih njenih osam sestara a da se ne izložiš odveć velikoj opasnosti. Počuj moj savet: Tih osam veštica sestara sede, po navici, na jednoj kamenoj klupi i predu vunu. Ali one nemaju obična vretena nego se umesto njih služe magarećim stražnjim butnim kostima. Te teške magareće koščurine jako ih zamaju. Zbog toga ponesi odavde osam drvenih vretena kakvima se mi služimo, i u času kad se, umorne, budu udaljile od klupe, metni im na njihova sedišta svih osam drvenih vretena, svakoj po jedno. Obradovane tim darom, one će te ljubazno primiti. Posle toga postaraj se da ti pokažu svoje blago. A ono što dalje sledi vrlo je teško, te moram ostaviti samom tebi i tvojoj bistroj glavi da veliku stvar dokrajčiš kako valja ili ne dokrajčiš.

Dečak zahvali Starcu Sveznalcu na savetu, nabavi osam vretena, a onda krene na put.

Posle duga, duga putovanja stiže dečak na imanje osam sestara — veštica. Popne se na jednu stenovitu uzvišicu da s nje osmotri okolinu. Dečak ugleda kamenu klupu na kojoj, su osam veštica obično sedele i prele, i vide da je na njihovo imanje prispeo upravo u trenutku kad su se one predenjem zamorile i otišle da se na čas odmore, te da na kamenoj klupi nikog nema. On se brzo prikrade njihovim sedištima i na svako metne po jedno drveno vreteno što ih je doneo, a onda se zavuče pod klupu.

Dečak ne posede pod klupom dugo, kad se osam veštica sestara vratiše da nastave predenje. Svaka je nosila po jednu magareću stražnju butnu kost koja joj je služila mesto vretena i sve uzdisahu pri pomisli da opet s ovako teškim vretenima moraju nastaviti predenje.

Osam veštica sestara dođoše do kamene klupe. Ugledaše drvena vretena. Uzviknuše od radosti. Baciše teške magareće butne koščurine i mašiše se drvenih vretena. Veštice se smejahu od radosti govoreći:

— Da lepa li poklona! Da izvrsne li stvari za naš rad! Onome ko nam je ovo doneo zaklinjemo se na prijateljstvo i zaštitu. Onaj ko nas je ovim darom zadužio, doživeće od nas samo dobro. Na to se zaklinjemo!

Kad se osam veštica sestara tako zakleše, izvuče se dečak ispod kamene klupe i reče:

— Ja sam taj koji vam je ovo doneo. Pozdravljam vas kao svoje tetke, jer je vaša sestra koja se udala za velikog lovca — moja majka. Ona mi je rekla da vas jednom posetim i da vam donesem nešto čemu ćete se mnogo obradovati, jer se vi stalno i s tako mnogo uspeha starate o njezinoj dobrosreći. Kako mi je majka pričala o vašim teškim vretenima od magareće stražnje butne kosti, smatrao sam za najbolje da vam donesem ova drvena koja predenje čine lakim i vrlo prijatnim poslom.

Ovom pozdravu svoga sestrića veštice se jako obradovaše i odmah se sve potrudiše da ga što bolje ugoste. Odvedoše ga u jednu lepu sobu i pripremiše mu krasnu, meku postelju. Veštice rekoše:

— Ti ćeš, svakako, ostati kod nas i preko noći, i moraćeš nam večeras opširno i podrobno pričati sve o našoj dragoj sestri, tvojoj majci.

Kad se sutra ujutro budeš probudio, nas sedam bićemo već u polju na radu. Ova ovde, najmlađa među nama, ostaće kod kuće da te snabde dobrim jestivom za put i da ti u punoj svetlosti dana pokaže naše imanje, a posle te na put isprati.

Onda ga veštice počastiše dobrom večerom. Dečak im je još mnogo šta pričao o svojoj majci, njihovoj sestri veštici. Rekao im je i to da je nedavno pohodio njihovu sestru, vešticu s kamilom, i da je njoj i njenoj kamili vrlo dobro. Bilo je već duboko u noći kad je legao u spremljenu mu meku postelju, ispružio se i zaspao.

Kad se ujutro probudio, ustao i izišao iz sobe, samo jedna od osam veštica nalazila se još u kući. Sedam njenih starijih sestara već su bile otišle u polje na rad, a ona, najmlađa, ostala je kod kuće. Najmlađa veštica pođe mu u susret i pozdravi ga. Dečak reče:

— Da li ste mi spremile nešto hrane za put?

Veštica reče:

— Sve je već spremljeno. Ali dede se najpre prihvati malo doručka, pa ću ti onda pokazati naše imanje da, kad budeš bio kod kuće, uzmogneš ispričati svojoj majci, našoj sestri, u kakvu se sada stanju nalazi dom njenog i našeg oca.

Dečak reče:

— Onda hajde da malo doručkujem, pa ćeš mi posle pokazati vaše imanje.

Dečak uđe u trpezariju gde je za njega bio postavljen ukusan hleb i doručak, pa kad se založio hlebom i medom, izvede ga veštica iz trpezarije i pokaza mu porodično imanje deset veštica-sestara.

Najmlađa veštica pokaza mu osam soba osam veštica. Pokaza mu stoku i pokaza mu mnogo vunene pređe što su je njih osam oprele; ceo jedan veliki koš pun puncat vunene pređe. Najmlađaveštica pokaza mu sve što se nalazilo u dvorištu i oko dvorišta.

Kad je sve to video, dečak reče:

— A sada, najmlađa moja teto, pokaži mi i ono najveće blago vašeg oca i vas deset sestara koje vas osam čuvate i kojim upravljate. Moja mi je majka mnogo o tome pričala, pa sam, dabogme, rad da sve vidim. Majka će me, bez sumnje, pitati u kakvu sam stanju šta zatekao, a najviše u kakvu se stanju nalazi najveće blago svih vas deset sestara.

Veštica reče:

— Ja upravo ne znam da li ti to i smem pokazati, jer je čuvanje toga najvećeg našeg blaga pravo i dužnost naše najstarije sestre, a ona ljubomorno pazi na to svoje pravo.

Dečak reče:

— Tvoja najstarija sestra je sada u polju na radu, i ja bih morao čekati do večeri dok se ona ne vrati, te da mi se i to pokaže. Meni, međutim, valja krenuti kući već ovog jutra. Vidiš da sam svakoj doneo po jedno vreteno, svakoj, a ne samo najstarijoj među vama. Ja sam, zatim, isto tako blizak rod tebi koliko i njoj, njen sestrić kao i tvoj sestrić.

Najmlađa veštica reče:

— U svemu tome ti si u pravu. Pa neka ti bude po želji da, pre nego što kreneš kući, baciš makar jedan pogled na najveće blago naše porodice. Pođi za mnom!

Veštica pođe napred. Povede dečaka preko dvorišta do tavanskog stepeništa i popne se na tavan. Dečak se popne za njom. Dečak vide na tavanskom podu blago svakojako: zlato i srebro u vrećama, svilu i skupocene tkanine, drago kamenje i mnogo raznovrsna nakita. Na jednom mestu uza zid stajalo je deset svetiljki koje su sve gorele svetlim plamenom, od kojih je jedna naročito jako svetlela. Kraj deset svetiljki visila su, okačena o zidu, dva bubnja.

Dečak je s divljenjem gledao sve to bogatstvo, a onda reče veštici:

— Za šta su ona dva stara bubnja?

Veštica reče:

— Kad se dodirne jedan od ova dva bubnja, cela kuća sa svim našim imanjem počne se kretati i kreće se po zapovesti onamo kuda se poželi. Ako se pak udari po drugom bubnju, kuća sa svim imanjem odmah opet stane i ostane nepomična. Nego hajdemo dole, valja ti sad krenuti kući.

Dečak reče:

— Sačekaj, molim te, još jedno pitanje. Ja ću posle požuriti da naknadim izgubljeno vreme. Kaži mi, teto, zašto ovde gore ovih deset svetiljki kad je sada dan i sija sunce?

Veštica reče:

—Tih deset svetiljki jesu deset duša nas deset sestara, to jest nas osam koje živimo ovde u kući svoga oca, zatim one naše sestre koju si nedavno posetio i za koju radi njena kamila, i duša tvoje majke. Ali sad hajde, treba da pođeš kući.

Dečak reče:

—Sačekaj, molim te, još jedno pitanje. Ja ću posle požuriti i naknadiću izgubljeno vreme. Kaži mi, tetko moja, zašto jedna od deset svetiljki gori tako sjajnim i visokim plamenom i čija je to duša?

Veštica reče:

— Svetlost te svetiljke je duša tvoje majke. Ona je zbog toga jača i s višim plamenom no druge, jer će tvoja majka živeti duže od nas, dok ću ja prva umreti; to možeš poznati po tome što ova svetiljka ovde, a to je moja duša, gori malo nižim i slabijim plamenom, mada sam ja od svih sestara najmlađa. Ali hajdemo sad, treba da kreneš na put kući.

Dečak reče:

— Sačekaj, molim te, još jedno sasvim kratko pitanje. Ja ću posle juriti kući brzo kao vetar. Kaži mi, teto, šta bi se dogodilo kad bi se svetiljke ugasile?

Veštica odvrati ljutito:

— Onda bismo umrle! Ali sad hajde brzo, ti, radoznali derane! Već sam ti kazala i suviše. Ako budeš izustio još koje pitanje, proždraću te, ne hajući ni za tvoje vreteno ni za svoju zakletvu.

Dečak reče:

— Oprosti mi, teto! Pođi opet napred i požuri se, kako bih odmah krenuo na put i što pre stigao kući.

Veštica pođe napred da siđe niz stepenice. Ali tek što je stala na prvu stepenicu, dečak se okrete i ugasi njenu svetiljku, onu s najnižim i najslabijim plamenom. U istom trenutku stropošta se veštica sa stepenica i upade u jedan ogroman akufin(13). Bila je mrtva i nije se više micala. Dečak siđe niz stepenice i posmatraše leš veštičin. Dečak reče:

— Ova veštica je zaista umrla kad joj je ugašena njena svetiljka. Dunu jače i pogasi sve svetiljke osim one na kojoj je sjala duša lepe, mlade žene njegova oca, veštice koja ga je poslala svojim sestrama da ga prožderu. U tom trenutku padoše mrtve sedam veštica koje su radile u polju, a u istom času, na svom imanju, i ona osma za koju je ranije radila njena kamila. Dečak reče:

— Sad je na redu lepa žena koja je primorala mog oca da se njom oženi i koja je moju sirotu majku i šest starijih žena moga oca oterala da žive pod zemljom. Jako bih se radovao kad bih bio blizu nje i video tu vešticu u času njene smrti. Krenuću odmah na put da se što pre suočim s njom.

Dečak skide jedan od dva bubnja što su visila na zidu pored deset svetiljaka, sede kraj prozora i stade bubnjati. Čim mu prsti dodirnuše kožu na bubnju, kuća se poče lako ljuljati. Dečak uzme jače udarati po bubnju i pevati:

— Kućo moja, kreni k selu moga oca! Kućo moja, kreni k selu moga oca! Kućo moja, kreni k selu moga oca!

Kuća se podiže klizeći bez ljuljanja u pravcu koji joj je dečak odredio. Dečak je bubnjao i pevao brže i glasnije. Kuća je letela brže. Dečak je bubnjao iz sve snage i pevao na sav glas. Kuća je hujala leteći.

Veštica koja se kao lepa žena udala za velikog lovca bila je kod kuće i sedela s mužem. Ona naćuli uši i reče:

— Čujem očev bubanj. To dolazi moj otac. Poći ću mu u susret.

Veštica naglo ustade. Iziđe brzo iz kuće, pređe dvorište i iziđe iz sela. Njen muž, lovac, hitao je za njom. Kad veštica s mužem iza sebe dođe na kraj sela, vide kako se kreće vazduhom i približuje selu kuća njenog oca. Ali ona ugleda i dečaka gde sedi na prozoru i vide da je dečak — bubnjar. Veštica preblede od straha. Veštica vrištaše od besa i straha.

Kad dečak vide da je kuća dospela do pred selo njegova oca i da mu veštica i njen muž hitaju u susret, prestade udarati u taj bubanj. Obesi ga o zid i uze u ruke drugi. Počne udarati u drugi bubanj pevajući:

— Kućo moja, stani!

U istom trenutku kuća stade. Kuća stade tik pred vešticu i njenog muža koji je hitao za njom. Veštica viknu dečaku:

— Nećeš mi sad uteći. Proždraću te.

Veštica pojuri u kuću, pa iz sobe preko dvorišta do stepenica za tavan gde je ležalo porodično blago svih deset veštica-sestara i gde je poslednja svetiljka još gorela. Veštica poteknu uz stepenice na tavan, lovac je hitao za njom da je zadrži podalje od sina.

Veštica se bila popela do vrha stepenica.

Tada dečak dohvati njenu svetiljku, tresnu je o pod da se razbi u paramparčad, a svetlost u njoj u tren oka se ugasi. U istom času veštica se stropošta sa stepenica i pade mrtva upravo pred noge svoga muža koji je hitao za njom.

Dečak siđe niz stepenice. Veliki lovac pozdravi ga i reče:

— Ti si moj sin!

Dečak reče:

— Znao sam da si mi otac.

Lovac reče:

— Ti si došao glave opakoj veštici.

Dečak reče:

— Pođimo sada da izbavimo moju majku i tvojih starijih šest žena iz podzemnog skrovišta.

Lovac i dečak, njegov sin, pođoše ka podzemnom skrovištu i otkopaše krov skrovišta. Žene iziđoše. Majka je plakala od sreće što joj je sin živ i što ga veštica nije proždrala. Šest starijih lovčevih žena odoše da vide porodično imanje deset veštica-sestara. Gledajući bogatstvo što je sada pripadalo sinu velikog lovca — plakale su jadikujući:

— Da smo u svoje vreme othranile svoje sinove, sad bi, kao naši spasioci, i oni bili ugledni i imućni mladići!

LAHIJA I DELEZIM

Jedan agelit, gospodar svih drugih agelita, imao je jedinca sina kome je nadenuo ime Lahija (plemeniti). Taj agelit je bio najbogatiji čovek u zemlji; između ostalog blaga, imao je u velikom voćnjaku sedam podruma zlata. S vremena na vreme odlazio je u voćnjak i pregledao podrume. Čuvarima vođnjaka bila je dužnost da se staraju o tome da se niko blaga u podrumima ni ne dotakne, jer je zlato bilo sredstvo moći i vlasti ovog agelita.

Jednoga dana primeti agelit da se zlato u podrumima smanjuje. Prizove sina koji je tada već bio zreo momak i reče mu:

— Hodi, sine Lahija, sa mnom!

I otac odvede sina u voćnjak, pokaže mu podrume sa zlatom i kaže mu:

— Sine moj Lahija, ovo je deo blaga pomoću kojeg vladam drugim agelitima. Od pre nekog vremena primećujem da se količina zlata u ovim podrumima smanjuje. Nemam više poverenja u čuvare. Zbog toga ćeš od sad ti biti gospodar ovog voćnjaka, sveg roda voćaka u njemu i svega blaga pohranjena u njemu pod zemljom. Čuvaj ga i brini se o njemu; misli na to kako sam ti zato dao ime Lahija da mi nikad ne budeš na sramotu, nego svagda samo na diku i ponos.

Lahija reče:

— Staraću se, oče, da se učinim dostojnim imena koje si mi dao.

Otad Lahija ostane u voćnjaku.

Lahija je stanovao u voćnjaku i bdeo nad tim da niko nikad ne uđe u sedam podruma sa zlatom. Ali kada su mu se ljudi obraćali molbama da siromasima ili bolesnicima da voća iz voćnjaka, davao je od srca rado; a kad su mu za to hteli nešto platiti, odbijao je da išta primi. Govorio je:

— Otac me je učinio gospodarem voćnjaka a nadenuo mi je ime Lahija. Ne bih to ime mogao nositi s pravom kad bih pristao da za voće što ga dajem siromašnim i bolesnim ljudima uzimam novac. Otac i ja smo bogati i mene bi živ sram pojeo kad bih od siromaha i bolesnika tražio i primao novac za malo voća što im ga dajem. Ne mogu odbiti njihove molbe da im iz svojeg voćnjaka dam što traže, a ne mogu im ni uzeti novac za voće, jer hoću da budem dostojan imena što ga nosim.

I tako ispoklanja sav rod koji je voćnjak u toku godine doneo, ne uzevši za voće nikad ni gtaru.

Jednoga dana bude Lahijin otac gost jednog drugog agelita. Osim njega, bio je gost na ručku još jedan agelit. Posle ručka povede se među trojicom agelita razgovor o blagu. Domaćin agelit hvalio se svojm blagom. I drugi agelit, gost, hvalio se svojim. Veliki agelit, otac Lahijin, reče:

— Ja imam kod kuće mnogo tovara blaga. Povrh onoga što ga držim u kući, imam u voćnjaku sedam podruma zlata, a svake godine povećavam ga novcem što ga dobivam od obilna roda u voćnjaku. Sav novac za koji prodam voće mogu da uštedim, jer su prihodi što ih imam s drugih imanja dovoljni sa podmirenje svih mojih troškova.

Začuđeni ovom gordom izjavom Lahijina oca, dvojica agelita zapitaše:

— Da li bismo jednom mogli videti tvoj voćnjak i sedam podruma sa zlatom?

Otac Lahijin reče:

— Drage volje. Hajdete sa mnom i pogledajte sve. Voćnjak je u najboljim rukama, jer ga održava i bdi nad njim moj sin Lahija.

Sva trojica agelita dođu u voćnjak. Veliki agelit pozdravi sina Lahiju i reče:

— Dede nam pokaži koliko si zlata sabrao ove godine.

Lahija reče:

— Koliko sam zlata sabrao? Kakvo mi je to zlato trebalo sabirati? Ja sam se brinuo za to da sedam podruma sa zlatom ostane netaknuto, a od čega bi mi kakvo drugo zlato trebalo dobiti i sabirati?

Otac reče:

— Pitaš od čega? Pa rod u voćnjaku je tako bogat. Valjda sve voće nisi sam pojeo ili ostavio da istrune. Valjda si ga prodao i za njega dobio i sabrao mnogo novca.

Lahija reče:.

— Potpuno si, oče, u pravu kad veliš da je rod u voćnjaku veoma raznovrstan i svake godine redovno vrlo bogat. Ja niti sam voće sam pojeo, niti sam pustio da istrune. Ali ga nisam ni prodavao nego sam ga razdelio siromašnim i obolelim ljudima. Mi smo, oče, tako bogati da bih se stideo uzeti novac od njih za voće. Činio sam ono što si tražio od mene da činim. Postupio sam tako da bih se pokazao dostojnim svojeg imena. Ako si ti, oče, drukčije mislio, onda si mi nadenuo ime koje je preskupo.

Otac reče:

— Kad si, sine, tako gord, onda neka je ovaj vrt sa svim onim što je u njemu tvoje nasledstvo. Radi s njim šta hoćeš. A ja ti više ništa neću dati.

Tri agelita odoše. Veliki agelit ode svojim putem, a dvojica agelita udariše svojim. Dvojica agelita razgovarahu uz put. Jedan reče:

— Ču li prepirku između oca i sina?

Drugi reče:

— Čuo sam. Sin je očevidno veliki rasipnik i otac mu neće dati ništa više.

Prvi reče:

— Tako je. A onih sedam podruma sa zlatom sin će, dabogme, umeti brzo da isprazni.

Drugi reče:

— Tako je. Taj mladić će jamačno rđavo svršiti. Ja mu, bogme, ne bih dao za ženu svoju kćer kad bi je u mene zaprosio.

Za to vreme Lahija je govorio u sebi:

— Pala je očeva odluka o meni i mojem nasledstvu. Pa de da jednom razgledam šta sve imam u podrumima.

Lahija ode do podzemnih podruma u voćnjaku i stade ih otvarati i razgledati jedan po jedan. Vidi da su svi od dna do vrha nabijeni zlatom. Razgledavši podrume, prokrstari voćnjakom tražeći najpogodnije mesto za zidanje kuće. Naredi da se nađu graditelji i podigne za sebe tako veliku, sjajnu i tako dobro i lepo uređenu kuću kakvu do tog doba još niko nije imao. Lahija se okruži dobrim ljudima i ubrzo stekne u celoj zemlji glas štedra i ugledna čoveka.

Jedan od one dvojice agelita koji su čuli prepirku između oca i sina imao je kod kuće kćer po imenu Šumiša (kajsija), devojku lepu kao Sunce. Kad joj je otac došao kući, uzme joj pričati:

— Veliki agelit ima jedinca sina koji se zove Lahija. To je vrlo lep mladić. Otac mu je dao na čuvanje veliki voćnjak s podrumima zlata u njemu. Ali je Lahija počinio ljudima tolika dobročinstva da od svega što je voćnjak prinosio nije ništa ostalo. Veliki agelit se zbog toga naljutio na sina, poklonio mu voćnjak, a inače ga isključio iz nasledstva. — Šumiša je slušala očevo pričanje.

Šumiša ode u svoju sobu i obrati se proroštvu pitajući da li će Lahija imati kakvu ulogu u njenom životu. Tako sazna da je taj Lahija njen budući muž. Šumiša reče:

— Moram videti svoga budućeg muža. Kako to da postignem a da Lahija ne pozna ko sam? Otići ću do njega zajedno sa baštovanom. — Baštovan njenog oca na koga je Šumiša mislila bio je tako nalik na nju kao da su deca iste majke i istog oca.

Šumiša ode ocu i reče:

— Pusti me, oče, da jednom vidim sveta i provedem van kuće nekoliko dana. Da mi se ne bi šta neprijatno dogodilo, putovaću u muškom odelu. Neka pođe sa mnom tvoj baštovanski momak; on je tako nalik na mene da može važiti kao da mi je brat, on će mi biti zaštitnik. Daj nam dva konja — žerava, dva odela iste boje, sedam crnaca, sedam kamila i mnogo zlata.

Otac pristane da joj ispuni želju. Tako Šumiša i baštovanski momak obuku jednaka odela, usednu na konje iste boje i s pratnjom krenu na put. Kad su već bili dobro odmakli od očeve kuće. tako da se otud nisu više mogli dogledati, udari Šumiša putem koji je vodio ka Lahijinu vrtu.

Jednoga dana opazi Lahija iz kuće kako se u daljini uzdiže prašina. To je bila prašina koja se podizala za konjanicima. Lahija pozove svoje ljude i reče:

— Ne znam ko su konjanici za kojima se tamo u daljini podiže prašina. Da nije to otac u gnevu pobunio protiv mene neprijatelja? U svakom slučaju, usednite odmah na konje i pođite tim konjanicima u susret. Bude li tada oblak prašine zastao, znaću da ste s njima zapodeli boj i pohitaću vam u pomoć. A ako se oblak prašine bude bez zastoja kretao i stalno se ovamo bližio, znaću da nam dolaze prijatelji i primiću ih u kuću kao takve.

Lahijine sluge pođoše Šumišinoj povorki u susret. Lahijine sluge zapitaše:

— S kakvim namerama dolazite?

Šumišini ljudi rekoše:

— S prijateljskim.

Na to Lahijine sluge rekoše:

— Onda nam dobro došli! — Tako svi zajedno pođoše velikoj Lahijinoj kući.

Lahija vide kako se oblak prašine bez zastoja približuje i reče:

— Spremite se, dolaze prijatelji! — Lahija usedne na konja. Svirci zasviraše. Lahija pođe povorki u susret. Lahija vide Šumišu obučenu u muško odelo. Zadivi se njenoj lepoti. Šumiša vide Lahiju. Šumiša se zadivi Lahijinoj lepoti.

Šumiša vide krasnu Lahijinu kuću. Vide lepotu, snagu i dobrotu Lahijinu. Šumiša pozdravi u srcu Lahiju i zavoli ga. Ali se ne usuđivaše da mu se kaže. Prošla je s Lahijom kroz voćnjak i videla svu njegovu krasotu. Večerala je s Lahijom, ali se ne usuđivaše da mu se kaže. Htela je da donese Lahiji zlato što ga je ponela na kamilama, a kako se začudila kad je videla da u njega ima još mnogo više zlata. Tako se još manje usuđivaše da mu otkrije ko je došao da ga vidi. Ona je spavala u Lahijinoj kući, a kad se ujutru probudila, reče u sebi:

— Budem li kazala Lahiji da nisam muško lice nego Šumiša, on će me zagrliti, i ja se neću moći otrgnuti iz njegova zagrljaja. Ostaću kod njega i bićemo srećni. Ali samo kratko vreme jer će ubrzo doći moj otac i ubiće nas oboje. Ne, ne smem se otkriti Lahiji. Nego ću se samo poslužiti ženskom pameću i ostaviću mu iza sebe vest o sebi.

Šumiša odseče s cipele komad kože. Šumiša napiše na koži:

— Ja sam ona kojom ćeš se ti oženiti. Čekaću te godinu dana. Ako za to vreme ne budeš došao, otac će me primorati da se udam za drugoga. Na dan posle jedne godine otac će me dati drugome. — Obeleživši kožu s cipele znacima ove poruke, ostavi je nasred sobe u kojoj je spavala. Onda se sasvim rano izjutra žurno oprosti, usedne na konja i ode.

Šumiša se vrati ocu. Šumiša reče ocu:

— Odobri mi, oče, da za vreme od godinu dana mogu izabrati za muža čoveka po svojoj želji. Ako u toj godini ne budem izabrala muža, udaću se za čoveka kojeg mi ti budeš odredio. — Otac pristane da bude tako kako mu kći želi.

Kad je Šumiša otišla iz Lahijine kuće, dođe Lahijin sluga u Šumišinu sobu. Sluga nađe komad kože i ostavi ga iza drvenog sobnog zida s namerom da ga posle preda gospodaru, jer je video da je koža obeležena znacima. Ali kako je bio zabavljen drugim poslom, zaboravi docnije na to, i Šumišini znaci ostadoše nepročitani i Lahiji neznani.

U tom se pročuje kako će Šumiša u godini dana birati muža po svojoj želji. Sa svih strana dolazili su sinovi agelita da ih Šumiša vidi. Svaki od njih došao je s nadom da će se Šumiša

zagledati u njega i dobaciti mu željenu jabuku. Čuje za tu vest i Lahija, ali on u sebi reče:

— Otkako mi je lepi mladić bio gost, nemam više srca za žene. Kad bi mi samo opet došao i kao brat ostao da prebiva sa mnom! Tome bih se više radovao nego kojoj lepoj ženi. Biće dosta agelitskih sinova koji će poći Šumiši s nadom da će joj se svideti. Ja ću ostati kod kuće.

Tako Lahija ostane kod kuće i uzalud je Šumiša gledala i desno i levo ne bi li među prosiocima smotrila naposletku i njega.

S jabukom u ruci sedela je Šumiša na prozoru svoje sobe posmatrajući sinove agelita koji su dolazili i prolazili. Jabuka je ostajala u njenoj ruci, dobacila je nije ni jednom od njih. Pod kraj godine otac Šumišin naljuti se na kćer i reče:

— Šumiša, kćeri, ti nas činiš smešnim. Rekla si kako ćeš za godinu dana izabrati muža. Došli su, eto, svi sinovi agelita i čekaju na tvoju odluku. Ako se tokom nekoliko dana ne budeš odlučila, odrediću ti za muža čoveka koji mi se bude činio najpogodnijim.

Šumiša reče:

— Tvoje je, oče, pravo da tako uradiš. Sama sam za to kriva.

Sin jednog agelita video je Šumišu. Ode svome ocu i reče:

— Ovu devojku moram dobiti za ženu. Učini, oče, što učiniti možeš. Pođi Šumišinu ocu i kaži mu da ćeš mu dati ono što bude tražio za nju. A ako ga za to ne budeš mogao pridobiti lepim, kaži mu kako ćemo pokušati da mu kćer uzmemo silom.

Uvidevši da mu je sin od čežnje za Šumišom već sasvim bolestan, agelit, otac mladićev, reče:

— Učiniću, sine, što budem mogao učiniti. Agelit ode Šumišinu ocu i reče:

— Šta tražiš za to da ti kći Šumiša postane žena moga sina?

Šumišin otac reče:

— Kad bude prošlo još neko vreme, udaću kćer za onoga ko mi za nju da toliko zlata koliko je teška.

Drugi agelit reče:

— Ono što tražiš za svoju kćer Šumišu nije od presudne važnosti. Ja ti samo kažem da ti ištem kćer za moga sina. Da li ćemo je dobiti od tebe silom ili zlatom — nama je svejedno. Odugovlačiti ovu stvar —nije dobro.

Otac Šumišin se uplaši i reče:

— Šumiša je tražila od mene pristanak da godinu dana razmišlja o svojoj udaji i izabere muža po svojoj želji. Ja sam na to pristao. Odobrena godina ističe joj za dvadeset dana. Tek posle toga roka važiće ono što ja budem odredio. Tada ću tvome sinu dati za ženu svoju kćer Šumišu. To ti obećavam.

Drugi agelit reče:

— Toga ću se držati. — Drugi agelit se vrati kući i izvesti sina o svom dogovoru sa Šumišinim ocem.

Vreme je prolazilo. Prolazili su i poslednjih dvadeset dana. Još samo jedan dan i navršila bi se godina otkako je Šumiša ostavila kod Lahije zapis na koži od cipele. Lahija reče slugi:

— Sutra će se navršiti godina dana od kako se lepi mladić oprostio s nama. Čudnovato je da se posle rastanka nikad nije javio.

Sluga se tada seti da je u sobi u kojoj je Šumiša spavala našao komad kože sa cipele i da je kožu zbog znakova zabeleženih na njoj sklonio iza drvenog zida u sobi. Sluga reče:

— Možda štogod znače znaci nacrtani na komadu kože koji sam našao u sobi.

Lahija reče:

— O kakvim to znacima govoriš? Brzo mi pokaži kožu.

Sluga ode i donese kožu sa zapisom. Lahija pogleda kožu. Lahija posmatraše kožu neko vreme. Lahija reče:

— To je, dakle, bila devojka i zato sam ja postao tako neosetljiv za druge devojke. To je, dakle, bila Šumiša i sada ističe godina u kojoj ona može sama izabrati čoveka koga hoće i želi imati za muža. Pohitaću k njoj. Ali ako budem prispeo tamo jedan dan po isteku njene godine, a njen je otac da drugom za ženu, objaviću tome drugom rat.

Lahija naredi da se izvedu konji iz staja. Lahija naredi da se na četiri kamile natovari zlato. Lahija pozove sluge, opaše mač, pojaše konja i pođe da dobije Šumišu za ženu.

Lahija je sa svojom povorkom već bio prešao dobar deo puta kad u jednom mestu naiđe na veći broj ljudi okupljenih oko jednog vrlo lepog čoveka, svezana konopcima. To je bio Delezim koga je jedan okrutan agelit hteo pogubiti, jer se bojao snage Delezimove. Lahija vide kako dolaze ljudi s noževima i mačevima da izvrše agelitovu zapovest i pogube lepog Delezima.

Lahija upita:

— Zbog čega hoćete da ubijete toga čoveka?

Ljudi rekoše:

— Ono što je taj učinio nije pre njega nikad učinio nijedan drugi čovek.

Lahija zapita:

— A šta je to učinio?

Ljudi rekoše:

— Pred svim narodom ovaj Delezim nazvao je agelita lakomim na zlato, osvetoljubivim i kukavnim strašljivcem. Zbog toga treba da bude ubijen.

Lahija zapita Delezima:

— Zašto si to rekao agelitu?

Delezim reče:

— Zato jer je to istina.

Lahija reče:

— Ovaj čovek ne može biti ubijen zato što je govorio istinu. Idite brzo agelitu i kažite mu ovo: „Lahija je presekao konopce kojima si svezao Delezima. Lahija ti ne dopušta da ubiješ Delezima. Ako od Lahije hoćeš zlata, daće ti ga toliko koliko je Delezim težak. Ako li pak nećeš, dođi da ratuješ s Lahijom". — Lahija preseče konopce kojima je Delezim bio svezan.

Ljudi odu agelitu i kažu mu:

— Hteli smo ubiti Delezima i tako izvršiti tvoju naredbu. U tom dođe Lahija i preseče konopce kojima je Delezim bio svezan. Lahija reče kako ne dopušta da Delezim bude pogubljen. Lahija hoće da ti za Delezima plati toliko zlata koliko Je Delezim težak ili da zbog Delezima zarati s tobom. Kaži na šta si rešen.

Agelit se poplaši i reče:

— Uzmite zlato i pustite Delezima neka ide.

Ljudi se vrate. Izveste Lahiju o agelitovoj odluci. Lahija naredi da se Delezim izmeri, skine s kamila zlata iste težine i preda ga agelitovim ljudima. Zatim sa Delezimom i svojim ljudima nastavi putovanje.

Prešli su deo puta kad Delezim reče:

— Ono tamo je moja kuća.

Lahija reče:

— Imaš li još oca i majku?

Delezim reče:

— Imam još i oca i majku.

Lahija reče:

— Onda se vrati kući.

Delezim se oprosti s Lahijom i ode kući. Roditelji ga pozdrave i zapitaju:

— Kako si se spasao?

Delezim reče:

— Spasao me je jedan veliki i jaki čovek. Tražio je od našeg škrtog i strašljivog agelita da za mene primi od njega ili zlato ili rat. I agelit me je dao njemu za zlato.

Otac Delezimov reče:

— Moramo mu zahvaliti. Pođi brzo za njim i zamoli ga da nam svrati u kuću.

Delezim usedne opet na konja i pohita za Lahijom. Stigne Lahiju i reče:

— Moj otac te moli da mu dođeš; želi da ti zahvali što si me spasao.

Lahija reče:

— Ako tako traži srce tvoga opa, onda ću mu ispuniti molbu i želju.

Delezim reče:

— Molim te da je ispuniš.

Lahija okrete konja i pođe Delezimovim roditeljima. Delezimov otac iziđe mu u susret i pozdravi ga.

Delezimov otac zakolje ovna. Spremi se večera. Delezimov otac reče Lahiji:

— Ostani da prenoćiš kod mene.

Lahija reče:

— Hitam u Šumišin grad. Moram stići tamo pre nego što se bude venčala s čovekom za koga je udaje njen otac.

— Onda pohitaj. Moj sin Delezim pokazaće ti put. — Obrativši se sinu, reče:

— Sine Delezime, ti ćeš pratiti i čuvati Lahiju, jer za to što si danas živ duguješ Lahiji više nego meni. Pazite samo na jednu stvar: ne smete prenoćiti kraj jednog jezera, ni između dve reke, ni na jednom brežuljku.

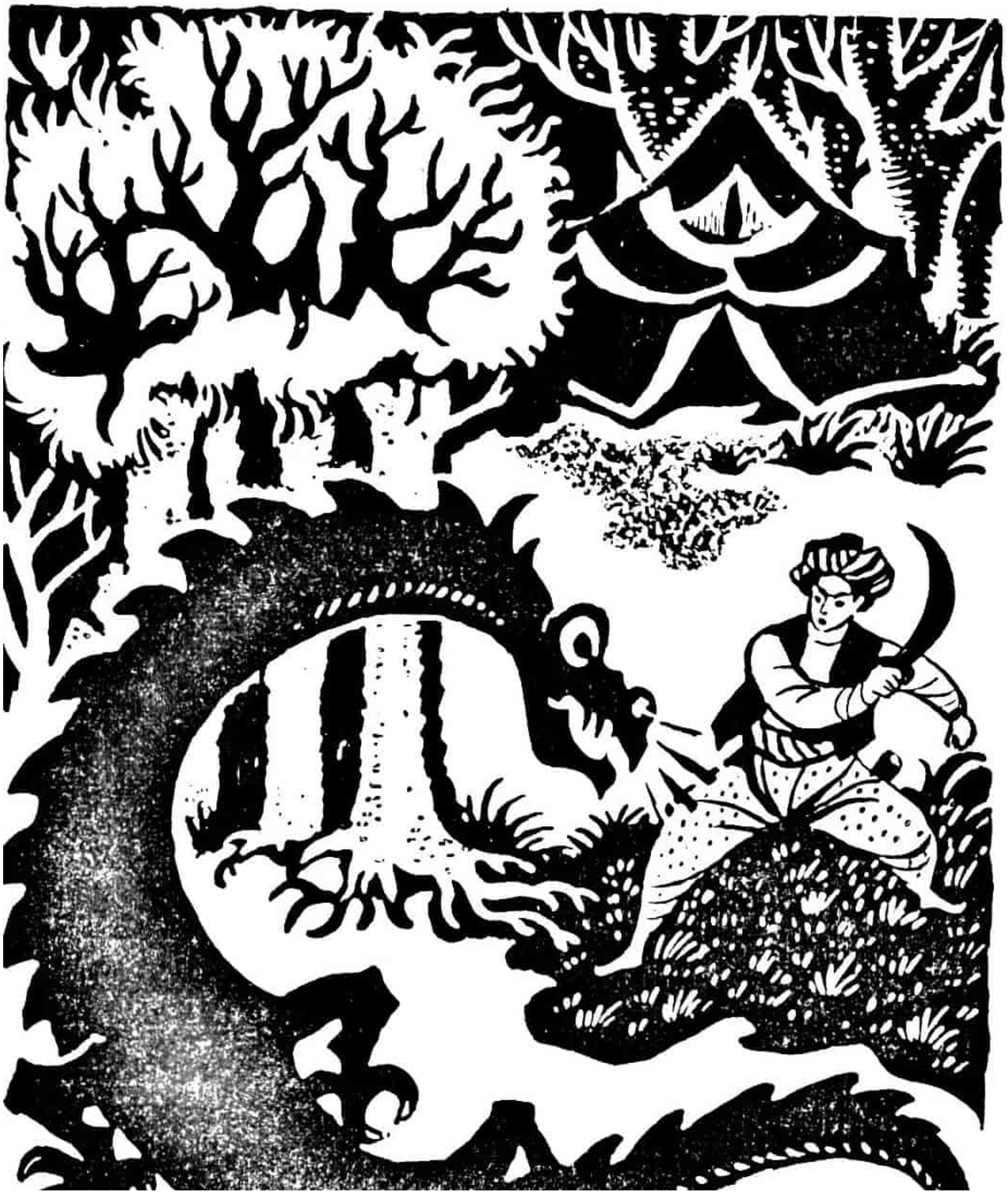

Lahija i Delezim se oproste s njim i sa svima ljudima pratnje nastave putovanje.

Pred samu noć dođu do jednog jezera. Lahija reče:

— Ovde ćemo prenoćiti.

Delezim reče:

— Moj otac opomenuo nas je da ne zanoćimo kraj jezera.

Lahija reče:

— Umoran sam, noćićemo ovde. — Ljudi razapnu šatore. Lahija i Delezim večeraju. Lahija uđe u šator, legne i zaspi. Delezim je bdeo.

Kad je bila ponoć, dođe zmaj. Zmaj se približi šatoru i počne bljuvati vatru. Vatra prodre kroz šator i zahvati Lahijino odelo. Delezim brzo izgazi vatru, istrči iz šatora i jednim udarcem mača odseče zmaju glavu. Zmajevu glavu metne u torbu. Delezim reče u sebi:

— Kad se Lahija bude ujutro probudio, možda će se uplašiti videći zmajev leš. — Uzme šator i prenese i šator i Lahiju podalje od obale u ravnicu.

Ujutro se Lahija probudi, iziđe iz šatora i reče:

— Pa mi smo sinoć razapeli šatore na samoj obali jezera.

Delezim reče:

— Ti si sinoć bio veoma umoran.

Lahija vide na svom odelu nagorela mesta i reče:

— Kako to da mi je odelo nagorelo?

Delezim reče:

— Valjda si se u snu suviše približio vatri.

Lahija, Delezim i ljudi pratnje krenu dalje i putovali su ceo dan. Kad je bilo uveče, dođu do mesta na uskom pojasu između dve reke. Lahija reče:

— Ovde ćemo razapeti šatore.

Delezim reče:

— Moj otac nas je opomenuo da ne zanoćimo na uskom pojasu između dve reke.

Lahija reče:

— Tvoj otac nas je opomenuo da ni na jezeru ne zanoćimo. Mi smo sinoć ipak zanoćili na jezeru. Pa je li nas ko ubio?

Delezim reče:

— Nije nas niko ubio.

Lahija reče:

— Onda ćemo ovde razapeti šatore. Umorav sam, ovde ćemo spavati. — Tako spreme konak. Lahija uđe u šator, legne i zaspi.

Delezim nije spavao. Delezim je bdeo. Kad je bila ponoć, počne voda u rekama nadolaziti. Nadolaženje je bilo naglo, i voda se već bila razlila do šatora i okvasila Lahijino odelo. Delezim tada uzme šator i, zajedno s Lahijom i sa stvarima, prenese ga preko reke na uzvišenije glo.

Ujutru se Lahija probudi, iziđe iz šatora i reče:

— Pa mi smo sinoć postavili šatore između dve reke.

Delezim reče:

— Ti si sinoć bio veoma umoran.

Lahija vide da mu je odelo mokro i reče:

— Kako to da mi je odelo mokro?

Delezim reče:

— Možda nam je voda ponela šator dok smo spavali.

Onda pođu dalje. Lahija, Delezim i ljudi putovali su ceo dan. Kad je bilo uveče, nađu se na jednom brežuljku. Lahija reče:

— Zanoćićemo na ovom brežuljku.

Delezim reče:

— Moj otac opomenuo nas je da ne zanoćimo, na brežuljku.

Lahija reče:

— Prekjuče smo zanoćili pored jezera, a juče između dve reke. Pa šta nam je učinjeno?

Delezim reče:

— Ništa nam nije učinjeno.

Lahija reče:

— Onda ćemo mirno prenoćiti na ovom brežuljku. Umoran sam. — Na to ljudi razapnu šatore na brežuljku. Lahija uđe u šator, legne i zaspi.

Ali je Delezim bdeo. Kad je bila ponoć, dođe na brežuljak lav. Lav je bio veoma gladan. Lav je rikao. Lav je rikao tako da se zemlja tresla i šator visoko odskakivao. Mazge se otrgnuše od kočeva i rastrčaše se. Delezim nije znao šta će pre, da li da umiri mazge ili da čvrsto drži šator. Delezim istrči iz šatora, jurne na lava i jednim udarcem mača odseče mu glavu. Lavlju glavu metne u torbu. Iskopa jamu, zakopa u nju lavovu trupinu i zaspe jamu raskopanom zemljom.

Ujutro se Lahija probudi. Iziđe iz šatora. Vidi da je zemlja bila kopana i zapita:

— Kako je ovde moglo noćas biti kopano? Ja to sinoć nisam primetio.

Delezim reče:

— Možda je noćas kopao ovde zemlju kakav pas.

Lahija, Delezim i ljudi krenu dalje. Putovali su ceo dan. Pred veče stignu do grada u kojem je Šumišin otac bio agelit. Pred gradskim kapijama nađu nekoliko praznih šatora. Sjašu i uzmu se spremati za konačenje. Među gradskim ljudima vladala je velika živost, trčkali su ovamo-onamo i svi bili zabavljeni vršenjem nekakvih zadataka. Delezim zađe među njih i zapita:

— Šta se to ovde dešava?

Gradski ljudi odgovoriše:

— Šumiši, kćeri našeg agelita, protekla je juče godina u kojoj je mogla izabrati muža po svojoj volji i želji. Danas ju je naš agelit udao za sina drugog agelita i sutra uveče biće im svadba. Danas se vrše pripreme za sutrašnje svetkovanje.

Ujutro reče Delezim gradskim ljudima:

— Pokažite mi agelitovu kuću.

Ljudi odvedu Delezima do pred agelitovu kuću i kažu mu:

— To je kuća. Tu stanuje agelit sa ćerkom Šumišom. Ovaj crnac čuva kuću.

Pred kućom je stajao crnac čija je donja usna visila do prsiju, dok je gornjom mogao preko glave dodirnuti leđa. Delezim reče crncu:

— Pusti me da prođem; idem Šumiši.

Crnac se naljuti i drekne rekavši:

— Ti se usuđuješ da me vređaš, mene koji sam najjači čovek. — Crnac potegne mač. Crnac je imao snagu devedeset i devetorice ljudi. Delezim se borio s njim sve do pred noć. Svi su se ljudi u gradu posakrivali. Agelit i sin drugog agelita za koga je agelit udao kćer sakriše se. Šumiša je gledala kroz prozor i govorila u sebi:

— Ovog čoveka jamačno je poslao Lahija.

Do noći Delezim je odsekao crncu donju usnu. Ni jedan čovek nije više pomišljao na to da se može obaviti Šumišina svadba. Svi su se ljudi posakrivali. Agelit reče:

— Šumišinu svadbu moramo odgoditi za jedan dan.

Agelitov sin za koga je otac udao Šumišu reče:

— Drukčije se sad ni ne može.

S mrakom pojavi se Delezim u Lahijinu šatoru. Lahija reče:

— Šta ima novo, dragi moj Delezime?

Delezim reče:

— Šumišina svadba odgođena je za jedan dan. To je sve. Sutra ću opet otići u grad da vidim šta se zbiva.

Ujutro ode Delezim opet u grad. Agelit je bio odredio da toga dana bude na ulici jedna žena koja je važila kao najjače stvorenje na svetu. Kad žena vide da dolazi Delezim, jurne da se bori s njim. Delezim potegne mač i odseče joj jednu dojku. Svi se ljudi zaprepastiše. Nastala je opšta dreka. Agelit reče:

— Moram odgoditi Šumišinu svadbu za još jedan dan.

Sin drugog agelita reče:

— Vidim da ne može biti drukčije.

Delezim ode, međutim, jednom Jevrejinu i reče:

— Koji je ulaz u agelitovu kuću najpogodniji?

Jevrejin mu pokaže ulaz i reče:

— Na ovome mestu ima agelit samo crnce kao stražare. — Na to Delezim kupi veliku kotaricu pržena boba i nauta i ponese je uzvikujući: „Evo pržena boba i nauta! Evo pržena boba i nauta!“ Prođe i pored ulaza u agelitovu kuću gde su stražarili crnci, uzvikujući: „Evo pržena boba i nauta!" Crnci kojima su prženi bob i naut najmilije poslastice odmah istrčaše dovikujuđi mu:

— Hodi ovamo!

Delezim reče:

— Evo vam ih. Ali vi ste jamačno kukavni siromasi, jer kao agelit vi stražari ne zarađujete mnogo. Uzimajte iz kotarice koliko god zahvatite. Uzmite sve. Poklanjam vam sve što je u njoj.

Crnci navale na bob i naut, pojedu sve što je bilo u kotarici i tako se najedu da od sitosti zaspe. Tada Delezim uzme od njih ključeve, uđe u agelitovu kuću, otvori vrata za gornji boj i uđe u Šumišinu sobu. Šumiša reče:

— Ko si ti? Kako si došao ovamo?

Delezim reče:

— Ja sam Lahijin sluga i dolazim po njegovu naređenju.

Šumiša reče:

— Lahija je, dakle, došao? I šta sad hoćeš od mene?

Delezim reče:

— Hoću samo da te pitam kad želiš da odavde odeš Lahiji?

Šumiša reče:

— Htela bih mu smesta poći odavde. Da li je to mogućno?

Delezim reče:

— To je mogućno. Stražari na ovom ulazu u kuću zaspali su. Preobuci se u moje odelo i spokojno iziđi iz kuće. U šatoru pred gradskim kapijama naći ćeš Lahiju. Ja ću pak obući tvoje haljine i ostaću ovde umesto tebe.

Šumiša uze odmah Delezimovo odelo i preobuče se. Šumiša se oprosti sa Delezimom i ode iz kuće svoga oca. Delezim pak ostane u kući obučen u Šumišine haljine.

Sutradan priredi agelit svečanu svadbu svoje kćeri Šumiše. Zabrađeni Delezim kao Šumiša bude popet na konja i odveden u povorci agelitova sina za koga je Šumiša po očevoj volji bila udata. Kad je povorka prešla dobar deo puta i već bila daleko od grada, podigne se Delezim sa sbdla, stane na konja, zbaci sa sebe veo i haljine Šumišine i vikne:

— Pogledajte, pratioci! Ovaj tobožnji agelit vodi kući kao nevestu jednog čoveka, dok je Šumiša, prava nevesta sa pravim agelitom već odavno na putu ka njegovom domu.

U najvećoj ljutnji ljudi iz pratnje jurnuše na Delezima hoteći da ga na mestu ubiju. Delezim reče:

— Kako vi možete znati da sam vas ja prevario? Zar ne pomišljate na to da je možda Šumišin otac, agelit, onaj ko me je utrapio vama umesto neveste, da prevari mladoženju?

Ljudi rekoše:

— To je, dabogme, mogućno. Ali si ti saučesnik u toj prevari. — I oni jurnu na njega, svuku ga s konja, iskopaju mu oči i bace ga u jednu jamu.

Lahija ne ode kući sa svojom mladom ženom Šumišom. Lahija i Šumiša rekoše:

— Ostaćemo u ovom kraju i čekaćemo Delezima. Bez Delezima ne možemo ići kući. — Zaustave se pored jedne šume i osnuju novo selo. Prime tamo sve bolesnike i siromahe iz okoline, negujući ih i potpomažući ih. Govorili su:

— Možda će Delezimu jednoga dana biti potrebna naša pomoć. Lako će doznati gde smo i šta radimo.

Ubrzo se pročulo u celoj zemlji da je jedan vrlo lep čovek sa svojom vrlo lepom ženom osnovao kraj šume novo selo u kojem se ljudima samo dobro čini.

Posle godinu dana postane Šumiša majka jednog muškarčića.

Izišavši iz jame, slepi Delezim vukao se putem kako je mogao. Uz put je prosio. Neki prolaznici dali bi mu po štogod. Mnogi mu nisu dali ništa. Delezim je spavao pod drvećem i živeo od malih darova putnika. Bivao je sve bolesniji i sve slabiji. Omršavio je i izgubio svu snagu. Posle godinu dana bio je tako jadan da je jedva mogao govoriti. Ljudi ga nisu više gledali i tako je živeo samo od korenja.

Jednoga dana prođe karavan trgovaca kraj mesta gde je Delezim u jami ležao i prosio. Delezim ču topot životinjskih nogu. Delezim stade dozivati prolaznike. Ali je njegov glas bio promukao i zvučao je drukčije nego ljudski glas. Jedan od ljudi iz karavana viknu:

— Bežimo što brže, to je lavlji glas. — Šest trgovaca dadu se u bekstvo i ne osvrćući se. Sedmi trgovac nije bežao. Sedmi trgovac reče u sebi:

— To ne može biti lavlji glas. To je ljudski glas. — Sedmi trgovac priđe jami kraj puta. Nađe Delezima. Sedmi trgovac sjaše, poče posmatrati Delezima i vide da ima pred sobom slepa i bolesna čoveka koji nije bio daleko od smrti. Trgovac ga zapita:

— Ko si ti?

Delezim reče:

— Ja sam čovek kao i ti.

Trgovac reče:

— Ti si bolestan. Znam da u ovom kraju živi čovek koji zajedno sa ženom ne radi ništa drugo nego se samo stara o bolesnim i siromašnim ljudima. Odvešću te k njemu. — Trgovac pomogne Delezimu da usedne na magarca i uputi se ka Lahijinu selu kraj šume.

Trgovac odvede Delezima u dom bolesnika. Šumiša vide Delezima. Šumiša poznade Delezima. Vide da je bolestan. Skloni se u stranu i zaplače se. Šumiša se vrati Delezimu i zapita ga:

— Kako je došlo do toga da oslepiš?

Delezim reče:

— Ja sam kao sluga svoga gospodara zauzeo mesto jedne devojke da ona ode mome gospodaru i učini ga srećnim. Onda je nesuđeni mladoženja ove devojke naredio da mi se iskopaju oči. Nada mi je jedina to da mi je gospodar postao srećan.

Roneći suze zbog Delezimova udesa, Šumiša reče:

— Da, on je srećan.

Lahija i Šumiša oproste se sa svim siromasima i bolesnicima. Ostave im mnogo zlata, tako da više ne moraju imati nikakve brige, a zatim sa Delezimom, svojim detetom i slugama krenu kući. Putovali su kroz šumu. Jednoga dana zanoće pod jednim drvetom. Šumiša i Delezim su spavali. Lahija je bdeo.

Lahija je čuvao stražu. Lahija je sedeo pod drvetom. Iznad njegove glave na jednoj grani razgovarale su dve ptice. Jedna ptica reče:

— Tamo dole leži Delezim. On je za Lahiju učinio sve. Ali je Lahija nezahvalan.

Druga ptica reče:

— A šta bi trebalo da Lahija uradi?

Prva ptica reče:

— Kad bi Lahija zaklao svog mladog sina pa onda njegovom krvlju poškropio Delezimove oči, Delezim bi progledao i video bi bolje no ranije.

Lahija je slušao razgovor ptica. Razumevao je ptičji jezik. Lahija skoči. Uđe u šator. Uzme iz kolevke svoga malog sina i preseče mu vrat. Priđe Delezimovoj postelji, pokaplje krvlju svoga malog sina Delezimove oči. Onda svoje mrtvo dete metne opet u kolevku.

Delezim se probudi. Delezim obrne glavu na desnu stranu i obrne je na levu stranu. Delezim uzviknu:

— Lahija, ja sam progledao.

Lahija reče:

— Kaži mi gde vidiš mazge?

Delezim reče:

— Eno ih, stoje onde. Ovde je, evo, drvo, a tamo eno jednog psa. Vidim! Vidim bolje no pre!

Lahija reče:

— Onda je postignut uspeh. Možemo poći.

Držeći na ruci platnom pokrivena mrtva sina usedne Lahija na konja. Pođu. Posle nekog vremena reče PJumiša:

— Daj mi dete da ga podojim.

Lahija reče:

— Čekaj malo, još nije vreme,

Posle nekog vremena dođe Delezim i reče Lahiji:

— De da vadim vašeg malog sina.

Lahija reče:

— Čekaj malo, naš mali sin još spava.

Putujući dalje, dođu do jednog izvora. Tamo Lahija odjednom čuje kako mu dete na ruci plače. Otkrije mu lice i vidi da je dete živo. O detetovu vratu tamo gde je otac prerezao visio je divan zlatan lančić.

Zastanu na izvoru i užinaju. Posle užine zasade na brežuljku jednu suvu motku i zakunu se jedno drugom:

„Neka nas ovaj brežuljak podseća na to da nikad ne zaboravimo šta smo dužni jedno drugom.*

Potom nastave putovanje, vrate se kući i življahu u Lahijinu lepom domu.

Posle nekog vremena dođe Lahiji stari agelit, otac Šumišin, da poseti kćer. Delezim reče Lahiji:

— Ophodi se s tastom u svakom pogledu ljubazno. Možeš mu dati svakog konja kojeg ti bude zatražio, samo mu nemoj dopustiti da ikad pojaše tvog vlastitog konja.

Otac Šumišin ostade dugo u poseti kod Lahije. Jednog jutra, kad je Delezim bio odsutan, poče se opraštati s Lahijom rekavši:

— Hoću da se vratim kući. Molim te da mi daš jednog konja.

Lahija reče:

— Izaberi konja kojeg hoćeš. — Šumišin otac izabere Lahijina vlastitog konja.

Stari agelit usedne na konja. Oprosti se s Lahijom. Kćeri reče:

— Šumiša, pruži mi još jednom ruku da se oprostiš s ocem.

Šumiša reče:

— Mi smo, oče, već dali jedno drugom ruku.

Lahija reče:

— Šumiša, to ti je otac. Valjda nećeš uskratiti ruku svome ocu opraštajući se s njim. — I Lahija gurne svoju ženu Šumišu bliže k ocu. Stari agelit dohvati Šumišinu ruku i reče:

— Kćeri moja, budi svome mužu svagda dobra žena, ali ne zaboravi da prvenstvo u pravu da gospodari tobom ima tvoj otac. — I rekavši to, podigne stari agelit kćer na konja, posadi je preda se na sedlo, obode konja i pojuri najvećim trkom kojim je konj mogao trčati.

To je bio najbrži konj u zemlji i po snazi i brzini nijedan drugi konj nije mu bio ravan. Lahija nije mogao stići tasta. Stari agelit odnese Šumišu u kuću sina onog agelita koji mu je jednom zapretio da hoće Šumišu za svog sina, bilo da je dobije zlatom ili otme silom. Šumiša bude zatvorena u kući. Ona je plakala i danju i noću i nijednog čoveka nije htela ni pogledati.

Delezim se vrati kući. Delezim vide Lahiju kako sedi sam i žalostan. Delezim ga upita:

— Gde je Šumiša?

Lahija reče:

— Njen otac ju je opet oteo. Ostao mi je samo naš mali sin.

Delezim ode na brežuljak kraj izvora gde su zasadili suvu motku. Delezim vide da je motka olistala i uzabere lišće s nje. Delezim se vrati kući i reče Lahiji:

— Nemoj biti žalostan. Šumiša ti je ostala verna. Ja ću ti je opet dovesti.

Delezim se obuče u odelo protkano zlatom. Preko njega navuče prljavu odeću jednog prosjaka. U tako bednom spoljašnjem odelu, prerušen u starca, ode Delezim u grad agelita u čijoj je kući Šumiša bila zatvorena i silom pripremana za brak sa sinom tog agelita. Uz put svrati kod jedne stare žene koja se izdržavala bućkanjem masla. Delezim reče:

— Hoću da radim u tvojoj službi.

Stara žena reče:

— Pokaži šta umeš. — I pruži mu meh s mlekom i praznu tikvu.

Delezim metne u tikvu jedan listić od onog lišća što ga je uzabrao s olistale motke na brežuljku, i očas napuni tikvu izvrsnim maslom.

Stara žena toliko se uzbudila videvši njegovo znanje i umenje da je zašla u sve kuće u susedstvu i raspričala se o čoveku koji tako vešto ume da izbućka maslo. Posle osam dana čuje za to i agelit i pozove ga da u ženskom odeljenju njegova doma preuzme rad oko spremanja masla. Diveći se njegovom delu, pošalje ga agelit u sinovu kuću da mu i sin vili s kakvom brzinom ume ovaj čovek da spremi velike količine masla.

Delezim ostane u kući spremajući maslo. Jednom čuje da se Šumiša nalazi pokraj odeljenja u kojem je radio. Bućkajući maslo, Delezim uzme pevušiti:

„Neka nas ovaj brežuljak podseća na to da nikad ne zaboravimo šta smo dužni jedno drugom.“

Šumiša čuje pesmu; ona razumede pesmu. Seti se reči zakletve što su je izricali Lahija, ona i Delezim zasađujući na brežuljku suvu motku. Šumiša dođe u odeljenje u kojem je Delezim bućkao maslo. Bidi čoveka u dronjavu odelu. Šumiša reče:

— Šta ti to pevaš?

Delezim reče:

— Pevam nekakvu pesmicu.

Šumiša reče:

— Od koga si je naučio?

Delezim reče:

— Ne znam od koga sam je naučio.

Šumiša reče:

— Lažeš. Postoje samo tri lica koja znaju reči zakletve koju ti pevaš.

Delezim reče:

— Veliš: samo tri lica. Jedno od ta tri lica je Lahija, a ja nisam Lahija.

Šumiša uzvikne:

— Pa to si ti, Delezime! Delezime, pomozi mi! Kaži mi, Delezime, šta da učinim da bih se oslobodila i otišla Lahiji.

Delezim reče:

— Padaj, Šumiša, pred drugima u nesvest. Pravi se bolesna kao da je ušao u tebe zli duh. Ali se ne daj lečiti ni od kog lekara. Govori tako kao da govoriš i ti i zli duh u tebi: „Samo me čovek koji sprema maslo može izlečiti. Hoću s njim da protašem na najboljem konju. Onda ću izići iz Šumiše." Govori tako, a sve ostalo ostavi meni.

Šumiša reče:

— Uradiću tako. — Šumiša ode.

Kad je bilo uveče, sve žene sedele su zajđdno. Šumiša ustane. Onda najednom padne. Počne vikati. Sve joj žene pritrčaše da je umire. Šumiša je udarala svud oko sebe, vikala je i vikala. Žene pošalju odmah po lekara. Dođe lekar. Lekar joj htede prići bliže, ali ga ona udari i izdere se na njega:

— Ti, budalo! Šta ti možeš učiniti kad je sa mnom zli duh, — Lekar ustukne. Lekar reče:

— Ovde ja ništa ne mogu pomoći. — Lekar ode.

Dođe agelit. Agelit reče:

— Šta ovde treba učiniti?

Žene rekoše:

— U Šumišu je ušao zao duh. Dok god sam zli duh ne bude kazao kako je s njim, dotle joj se ne može pomoći.

Šumiša stade vikati:

— Dabogme da joj ne možete pomoći. Vi, lude! Pustite Šumišu da s čovekom koji bućka maslo projaše jednom na agelitovom najboljem konju, onda ću izići iz Šumiše.

Agelit reče:

— Neka se odmah ssedla konj kojeg je nedavno doveo od Lahije Šumišin otac. Pozovite čoveka koji sprema maslo.

Dođe čovek koji sprema maslo i reče:

— Zar ja, star čovek, da s agelitovom ženom projašem na ovom konju?

Agelit reče:

— Učini to, bogato ću te nagraditi.

Čovek koji je spremao maslo malo zavrte glavom i reče:

— Onda mi barem pokažite kako da se popnem na takva konja? Kako da siđem s njega, to će mi konj već pokazati; nadam se da se Šumiši neće tada dogoditi ništa rđavo.

Agelitovi ljudi pomognu čoveku koji je spremao maslo da se popne na konja. Kažu mu:

— Drži uzdu ovako, a noge ovako. To nije mazga, to je konj.

Čovek koji je spremao maslo reče:

— Radi li se to ovako?

Agelitovi ljudi se nasmejaše, i rekoše:

— Ne tako! Kad se tako radi, konj se otme. Radi ovako! — Onda agelitovi ljudi podignu Šumišu na konju. Čovek koji je spremao maslo reče:

— Tako! Sad se sklonite u stranu. — Ljudi se sklone u stranu.

Delezim se podigne u sedlu. Svuče dronjavo prosjačko odelo i baci ga agelitovim ljudima. Sa Delezima zablista tada sjajno ruho protkano zlatom. Delezim dovikne agelitovim ljudima:

— Pozdravite Šumišina oca!

Onda udari konja kolenom i sa Šumišom pojezdi pravce Lahijinom domu.

ČAROBNA JAJA

Jedan čovek odlazio je svaki dan u šumu da seče drva. Bio je oženjen, imao je dva sina i u kući jednu sluškinju, ali njive nije imao; da bi zaradio svagdašnji hleb za sebe i svoju čeljad, odlazio je svaki dan u šumu, sekao drva, nosio naramke u grad i prodavao ih.

Jednoga dana ode drvoseča kao redovno u šumu, naseče drva koliko je mogao poneti i sveže u naramak. Sedne na jedan panj da se, posle seče, malo odmori i, sedeći tako, opazi u blizini gnezdo i u gnezdu jedno jaje čudne boje. Drvoseča izvadi iz gnezda jaje i metne ga u džep rekavši sam sebi:

— Možda će mi ko u gradu dati za nj toliko koliko se daje za kokošje. — Onda uzme drva na rame i pođe u grad u koji je obično nosio drva na trg.

Pred gradom sedne ukraj puta da se još jednom odmori. Seti se jajeta što ga je tog jutra našao u gnezdu, izvadi ga iz džepa i zagleda se u’ nj. Dok ga je on još tako gledao, prođe onuda jedan trgovac, Jevrejin, i odmah uoči jaje u ruci drvoseče. Trgovac priđe drvoseči i reče:

— Mogu li da pogledam to jaje?

Drvoseča mu da jaje. Trgovac ga počne okretati i razgledati. Drvoseča reče:

— Sveže je i vrlo je lepo. — I stane hvaliti jaje misleći da će mu, možda, trgovac platiti za nj toliko koliko se plaća za kokošje, mada nije kokošje. Trgovac reče:

— Ti, dakle, znaš da je to jaje neobično lepo.

Drvoseča reče:

— Dabogme da to vidim i prodaću ti ga samo u slučaju ako mi za nj budeš platio cenu u vrednosti jajeta.U sebi je drvoseča mislio:

— Ovaj čovek, dakle, zna šta staje jedno jaje. Trgovac reče:

— Nudim ti za nj dvadeset i pet dukata.

Misleći da trgovac hoće s njim da se prošegači, drvoseča reče:

— Ostavi se toga i kaži pravu cenu koju si voljan platiti.

Misleći da drvoseča traži više, trgovac reče:

— Daću ti za nj trideset dukata.

Smatrajući još uvek da se trgovac šali s njim, drvoseča podiže naramak drva sa zemlje i reče:

— Nemam vremena za duge razgovore. Ili mi plati dobru cenu ili ovamo jaje!

Na to trgovac brzo reče:

— Evo ti jaje. Nudim ti za nj pedeset dukata, toliko imam u ćemeru.

Drvoseča reče:

— No, pa drži reč i plati pedeset dukata ili me ostavi da idem kud sam pošao.

Trgovac otpaše ćemer i isplati drvoseči pedeset dukata. Drvoseča mu da jaje, strpa zlatnike u kesu i, vrteći glavom, ode u grad da proda drva.

Drvoseča nije znao šta da o toj stvari misli :i, vrativši se kući, ne reče tog dana ženi ništa o onom što se zbilo. Sakrije dukate, a sutradan

ujutro ode kao redovno u šumu da naseče drva. Kad je s tim svršio, prođe pokraj mesta gde je dan ranije sedeo, pogleda u ptičje gnezdo i opet nađe u njemu jedno jaje. Uzme ga i reče u sebi:

— Kad je trgovac za prvo jaje dao pedeset dukata, možda će dati isto toliko i za ovo drugo.

I odista, kad je stigao do istog mesta pred gradom, sretne se s trgovcem koji mu i sad, bez mnogo razgovora i cenjkanja, isplati za jaje pedeset dukata. Ni toga dana ne reče drvoseča ženi o svemu ovom ni reči. Ali kad je u šumi trećeg dana u istom gnezdu opet našao isto takvo jaje, i kad mu je trgovac i tada dao za jaje pedeset dukta, ne mogade više očuvati pred ženom svoju tajnu. U noći reče drvoseča ženi:

— Zaradio sam sto i pedeset dukata; mi smo ti sada imućni ljudi.

Žena đipi i reče:

— Naopako, čoveče! Ti si sigurno prodao jedno naše dete.

Drvoseča se stade zaklinjati i uveravati ženu da nije tako kako je u strahu pomislila da je, a onda joj ispriča kako je u tri dana uzastopce našao u šumi jedno za drugim tri jajeta i s njima stekao bogatstvo.

Kad je čula šta joj kaže, žena reče:

— Ići ću ujutro s tobom do gnezda u šumi da vidim kakva su to jaja.

Sutradan drvoseča povede ženu sa sobom u šumu. U gnezdu je opet bilo jedno jaje. Žena reče:

— Nemoj danas uzimati jaje. Ostavimo ga u gnezdu. Nego ćemo sutra zorom uhvatiti pticu na lepak. Metnućemo je u kavez, pa će nam svaki dan sneti po jedno jaje. Ti ćeš ih prodavati trgovcu i tako ćemo imati redovan prihod. — Drvoseča nađe da je ženin predlog vrlo dobar.

Iduće zore uhvati drvoseča pticu, žena je s gnezdom smesti u krletku, a čovek uzimaše jaje što bi ga ptica svaki dan snela i redovno ga prodavaše trgovcu, jaje za jajetom, svako po ceni od pedeset dukata.

Trgovac, međutim, počne razmišljati o tome kako da mu dođe ruku ova ptica. Pošto mu je drvoseča jednoga dana ispričao da jaja ne traži više u gnezdu u šumi nego da sad ima pticu kod kuće, trgovac reče u sebi:

— Ovaj glupavi drvoseča ne zna da bi onaj ko bi pojeo glavu i srce ove ptice postao najpametniji i najbogatiji čovek na svetu. Ja ću glupog drvoseču odstraniti i oženiću se njegovom ženom. Poslaću drvoseču u mesto gde će jamačno biti zadržan do kraja života, a kad se budem oženio njegovom ženom, tražiću od nje da zakolje pticu i skuva mi je za ručak.

Jednoga dana reče trgovac drvoseči:

— Slušaj, prijatelju! Prodajom jaja ti se od mene primio toliko novaca da smo sada po bogatstvu jednaki. Moje trgovačko poslovanje donosilo bi mnogo više prihoda kad bih imao sposobna ortaka koji bi stvorio poslovne veze sa zemljom s one strane mora. Spreman sam da te toga radi uzmem za ortaka i da ubuduće ravnopravno delim s tobom sav prihod što ga zajednički trgovačkim poslovanjem steknemo.

Kod kuće porazgovara drvoseča sa ženom o ovom predlogu i ona s radošću izjavi da predlog treba primiti, jer bi ona na taj način važila kao žena ugledna trgovca.

Tako drvoseča postane trgovčev ortak. Pošto ga je uputio u sve što čovek koji trgovački posluje treba da zna, preda mu trgovac jednog dana gomilu robe i reče mu:

— Pođi s ovim na more. Ukrcaj robu u lađu i prevezi se na suprotnu obalu. Tamo ima grad čiji su stanovnici vrlo bogati, a njihov kneg osobito lakom na novu robu. Pokaži knezu robu i napravićeš vanredno dobar trgovački posao.

Drvoseča krene s robom na put. Dođe do mora, ukrca robu u lađu, pređe srećno preko mora i dođe u bogati grad u kojem je vladao lakomi knez. Čim je tamo prispeo, ode knezu da mu pokaže robu. Taj knez je zaista bio veoma lakom na novu robu, tako lakom da je odmah odlučio da uzme svu drvosečinu robu, a da ništa za nju ne plati.

Oštro se okosivši na drvoseču, zatraži knez od njega da mu pokaže odobrenje za slobodno trgovanje. Drvoseča kaže kako ne zna šta znači takvo odobrenje i zapita ga, zar on nije slobodan da trguje u ovom gradu isto onako kao i gde bilo drugde. Knez reče:

— Odmah ću ti pokazati kako si slobodan.

I to rekavši, pozva svoje ljude i naredi im da drvoseču prvo zatvore, a posle kazne kaznom prinudnog rada. Tako drvoseča bude odveden u jednu šumu. Tamo mu rekoše da sva drva poobara i iseče, zemljište iskrči i zasadi novo drveće. Kad novo drveće bude urodilo plodom, biće slobodan da ode iz grada.

Kad je prošao dan do kojeg je trebalo da se drvoseča vrati s puta, njegova žena počne češće pitati trgovca nije li šta čuo o svom ortaku, njenom mužu. Trgovac je uvek odgovarao kako ništa ne zna. Ali kad je dan određen za drvosečin povratak već bio odavno prošao, reče joj kako se po svemu što je čuo od svojih poslovnih prijatelja čini da joj je muž stradao na lađi. A kad je prošlo još neko vreme, dođe trgovac ženi i reče joj kako je tog dana razgovarao s mornarom, jedinim preživelim čovekom posle propasti lađe na kojoj se nalazio i njen muž. Taj je, veli, video kako je njen muž nestao pod vodom.

Žena je na tu vest jedno vreme plakala, a kad se polako navikla na misao da je izgubila muža, stišala se. Trgovac joj tada predloži da se preuda za njega. Pobuđena laskavim predlogom da postane supruga tako bogata i ugledna trgovca, žena izjavi da je s tim saglasna. Onda joj trgovac reče da o svadbi skuvaju i pojedu pticu koju je drvoseča ostavio kao spomen. I na to je žena pristala, samo je zamolila trgovca da pre svadbe ne govori o tome ništa njenim sinovima, koji su već bili odrasli i postali pravi momci.

Kad je došao dan koji je trgovac odredio za svoje svadbovanje sa drvosečinom ženom, naredi ona sluškinji da izvadi pticu iz kaveza, zakolje je i spremi za večeru. Posle toga ode od kuće rekavši devojci da će se do večeri vratiti.

Dva drvosečina sina, koji su tog dana radili na njivi, dođu posle podne i zapitaju sluškinju šta sprema za večeru. Ona reče:

— Naređeno mi je da za večeru skuvam pticu koju je vaš otac u svoje vreme uhvatio i držao u kavezu.

Stariji drvosečin sin reče:

— E, de da probam kako prija. — I rekavši to, skine poklopac s lonca i s dva prsta dohvati prvi komad što ga je u loncu ugledao. A to je bila upravo ptičja glava. Tako stariji drvosečin sin pojede glavu ptice. Mlađi drvosečin sin ne htede zaostati za bratom nego i on dohvati s dva prsta prvo što je u loncu video. To je bilo ptičje srce. Tako mladi drvosečin sin proguta srce ove ptice.

Čim je stariji brat pojeo ptičju glavu, oseti priliv izvanredne pameti. Stariji brat reče mlađem:

— Mora biti da postoji kakav izuzetno važan razlog zbog kojeg je naša mati naredila da se ptica zakolje i skuva. Hajde, brate, da vidimo možemo li saznati kakav je to razlog.

Tako dva brata iziđu napolje. Nisu bili daleko odmakli kad opaze trgovca kako hita njihovoj kući. Imao je na sebi svečano odelo. Nadahnut prilivom pameti, stariji brat otkrije odmah na šta im se mati odlučila i reče mlađem:

— Naša mati hoće da se preuda za trgovca, i ptica koju sluškinja kuva određena je za današnju svadbenu gozbu. Neću više da živim kod kuće, nego ću takav kakav sam poći u svet i potražiću u svetu svoje mesto.

Na to mu mlađi brat reče:

— Onda bogme neću više ni ja da ostanem kod kuće nego idem s tobom. — Tako dva brata odu od kuće zbog toga što im se majka preudaje za trgovca.

Trgovac je, međutim, dolazio u to doba samo zato da bi video da li se ptica sprema za večeru. Ušavši u kujnu, zapita sluškinju je li već zaklala pticu i kuva li je. Sluškinja reče:

— Eno, kuva se u loncu.

Trgovac reče:

— Postaraj se za to da uveče nađem glavu i srce ptice, jer to više volim nego sve drugo. Trgovac ode.

Kad je čula šta joj trgovac na kraju reče, sluškinja se uplaši, jer je znala da su glavu i srce ptice malopre pojeli sinovi njene gospodarice. Ona ne smede reći to trgovcu, nego žurno, čim je on otišao, uhvati u dvorištu jednu matoru kokošku, zakolje je, odseče joj glavu i izvadi srce, te jedno i drugo ubaci u lonac.

Trgovac i žena dođu uveče kući i kad im je sluškinja donela jelo i izišla, uzmu večerati svoju svadbenu večeru. Trgovac je dabogme jako pazio na to da nađe u činiji i izvadi sebi glavu i srce skuvane ptice. Posle večere legne da speva sa željom da što pre oseti i vidi čudotvorno dejstvo ove gozbe. Znao je da onaj ko pojede glavu ove ptice postaje vanredno pametan, a onaj ko proguta njeno srce, svako jutro nađe pedeset dukata na jastuku na kojem mu je, dok je spavao, počivalo uvo.

Nije još bilo svanulo kad trgovac pripali sveću i pogleda na jastuk. Ne našavši pedeset dukata, reče u sebi:

— Biće da je još rano.

Trgovac opet legne i uzme svim silama primoravati sebe da zaspi. S tim je, mećutim, slabo uspevao. Mislio je stalno na to kako bi na jastuku morao naći pedeset dukata i nije mogao odoleti želji da svaki čas ustane i pogleda nisu li se dukati već smestili pod jastuk. Gledao je i gledao, ali ih ugledao nije.

Već je bilo uveliko osvanuo dan kad je trgovac ustao rekavši sam sebi:

— Od pedeset dukata — ništa, a ne primećujem ni da sam mnogo pametniji no što sam bio.

Krenuvši od kuće, dva drvosečina sina išla su sprva zajedno i išla tako sve dok nisu došla do jedne reke na čijoj su obali ležala dva čamca. Jedan od njih sedne u jedan, drugi u drugi čamac i otisnu se od obale. Ali je nasred reke matica bila tako jaka, a povrh toga i voda je nadolazila, da mladići nisu mogli upravljati čamcima kako su hteli: struja im je svom brzinom nosila čamce. odnela ih je daleko nizvodno, a onda se na jednome mestu razdvojila te jedan čamac priterala istočnoj, a drugi zapadnoj obali.

Našavši se na suprotnim stranama reke, dva brata doviknuše jedan drugom reči pozdrava i oproštaja, a onda pođoše dalje jedan put istoka, drugi put zapada.

Stariji drvosečin sin, koji je pojeo glavu ptice i tim stekao odliku vanredno pametna čoveka, uputi se glavnome mestu one zemlje. U tome mestu upravo je bio umro amin (emio), i svaki meštanin želeo je da bude izabran za novog amina. Pošto nisu mogli da se u izboru slože, žitelji odluče da za amina ne izaberu ni jednog svoga čoveka, nego prvog pametnog stranca koji bude došao u njihovo mesto.

Stariji drvosečin sin prispe tamo upravo u času kad je ova odluka prihvaćena. Posle nekoliko pitanja i odgovora, stariji drvosečin sin reši najteže sporove zbog kojih su ljudi ovog mesta bili u međusobnoj zavadi, i ubrzo bude izabran za novog amina. Glas o mudrosti novog amina proču se u zemlji nadaleko i naširoko, i ljudi koji u svojim mestima nisu mogli naći načina kako da se pomognu, dolazili su k njemu u uverenju da mu ne dolaze uzalud.

Mlađi drvosečin sin koji je pojeo srce one ptice nije postao pametniji, nego je obdaren darom da mu se svako jutro posle noćnog sna nađu na jastuku po pedeset dukata. Ali, on to nije znao i tako je ostavljao dukate da leže tamo gde je zanoćio i spavao. Bilo je stoga prirodno da je novac koji je imao u džepu napuštajući kuću ubrzo potrošio i da — pošto nije našao nikakav posao — jednog dana nije imao više ni sitnine za kafu.

U toj nevolji ode jednom kožarskom radniku i zamoli ga za besplatno ggrenoćište. Kožarski radnik, koji ni sam nije bio imućan, pristane da ga primi i odvede ga u jednu sobicu. Mlađi drvosečin sin legne, provede noć u slatku snu bez buđenja, ustane rano izjutra, iziđe iz sobe, sedne pred kućna vrata i stane razmišljati o tome kako da dođe do posla i zarade.

Dok je mladić tako sedeo i mislio, uđe u onu sobicu kožarski radnik. Bio je izgubio nekakvu stvar i hteo je da vidi nije li je možda tamo ostavio. Tražio ju je očima, te mu pogled pade i na jastuk na kojem je te noći počivalo mladićevo uvo. Kožarski radnik ugleda odmah pedeset dukata, uzme ih, iziđe, priđe mladiću koji je još sedeo pred kućnim vratima, i zapita ga:

— Nisi li mi ti juče rekao kako nemaš ni toliko novca koliko da platiš kafu, i nisi li me zbog toga molio da besplatno prenoćiš u mojoj kući?

Mladić reče:

— Tako je, tako sam rekao i kazao sam istinu. Kožarski radnik reče:

— Pokaži da ti vidim džepove.

Mladić se nasmeši i reče:

— Evo ih, pa ih gledaj!

Kožarski radnik pretrese mladićeve džepove i, ne našavši u njima ništa, zavrte glavom. Kožarski radnik reče:

— Mladiću, ti mi se činiš sjajnim i urednim čovekom. Ostani kod mene još jedan dan kao gost. Daću ti i jelo i konak.

S velikim zadovoljstvom primi mladić ponudu kožarskog radnika. Ostane kod njega celog dana, ruča i večera s njim, a noć prespava u istoj sobici u kojoj je spavao prethodne noći. Ujutru je opet sedeo žalostan pred kućnim vratima. Čim je mladić izišao i seo pred kuću, uđe u onu sobicu kožarski radnik, baci pogled na jastuk na kojem je počivala mladićeva glava, ugleda opet pedeset dukata i uzme ih. Kožarski radnik reče u sebi.

— Ovo mora da je nekakva čudnovata stvar o kojoj sam mladić ništa ne zna. Juče sam mu pretresao džepove i bili su potpuno prazni. Na spavanje je pošao bez novca, a sam sam zatvorio vrata za njim. Sad sedi napolju sav žalostan, a preko noći izleglo mu se iz uva pedeset dukata. Mladić očevidno. ne zna kako je bogat. Posmatraću to još koji dan.

Kožarski trgovac iziđe napolje, priđe mladiću i reče:

— Ako još nisi smislio šta ćeš dalje i kako ćeš, ostani kod mene još dan-dva.

Mladić ostane kod njega još jedan dan. Kad Je UJUTRU ustao i izišao pred kuću, uđe u onu sobicu kožarski radnik i uzme s jastuka pedeset dukata. Isto to se dogodilo i posle četvrte noći. Ali posle te četvrte noći mladić reče:

— Ne mogu ostati kod tebe ni dan više. Imućan nisi ni ti, a ja ću jamačno već naći gdegod kakav posao.

Kožarski radnik reče:

— Kaži mi, mladiću, iskreno je li ti zaista ne znaš da si bogat čovek?

Mladić se osmehne i reče:

— Šta li ti to misliš? Ja da sam bogat čovek?

Kožarski radnik reče:

— Jesi, bogat si, u to se ne može sumnjati.

I onda donese dve stotine dukata koliko ih je mladić ostavio iza sebe na jastuku, pokaže mu ih i reče:

— Ovo si u četiri dana ostavio iza sebe na jastuku na kojem ti je počivala glava. Ostani kod mene još jednu noć ili prenoći gde drugde, a kad se ujutru budeš probudio, pruži ruku tamo gde ti je te noći počivala glava, pa ćeš i tog jutra i svakog drugog sigurno naći po pedeset dukata.

Mladić reče u sebi:

— To mora da potiče od srca one ptice koje sam pred odlazak od kuće progutao.

Mladić reče kožarskom radniku:

— Hvala ti što si mi skrenuo pažnju na to. Poklanjam ti tih dve stotine dukata. Sad budi dobar pa mi nađi kakav lep stan i ostani mi prijatelj dok budem prebivao u ovom gradu.

Mladić prenoći u sobici kožarskog radnika još jednu noć. A kad se idućeg jutra probudio, pruži ruku i na jastuku gde mu je počivalo uvo nađe pedeset dukata. Onda pređe u vlastiti stan i počne u gradu živeti onako prijatnim životom kakvo mu je dopuštalo njegovo imovno stanje. Kupi k tome i nekoliko kožnih kesa i uzme ih dan za danom puniti mnogim novcem što ga je svako jutro nalazio na jastuku, a od kojeg je za svakidašnje potrebe trošio samo najmanji deo.

U tome gradu živela je jedna vrlo lepa devojka koja se zvala Moterob-Alifa. O njenoj lepoti toliko se govorilo da su se ljudi tiskali kraj kuće njena oca sa željom da je jedanput vide. Njen otac odredi stoga da mu svaki ko hoće da vidi njegovu kćer mora za svako viđenje platiti po sto dukata. Tako je vremenom ostalo u gradu samo malo ljudi kojima je njihovo imovno stanje dopuštalo da mogu imati to uživanje.

Jednoga dana čuje mladić kako se govori o lepoti Moterob-Alifinoj i reče u sebi:

— Možda je ona najpogodnija da mi bude žena. — Pošalje njenom ocu određenih sto dukata i bude mu odobreno da je vidi na njezinu prozoru.

Kad je mladić jedanput video Moterob-Alifu, nije više mogao mirno spavati. Idućeg dana pošalje ponovo devojčinu ocu sto dukata, i on mu odobri da je vidi još jedanput, pa je tako bilo i trećeg i četvrtog dana. Kad je otac Moterob-Alifin primio od njega četiri puta po sto dukata i kad je devojka četiri puta videla mladića gde prolazi kraj njezina prozora, Moterob-Alifa reče u sebi:

— Ovaj mladi čovek je ne samo lep nego mora da je i vrlo imućan, inače ne bi mogao izdati toliki novac. Pozvaću ga jednom na večeru i pitaću ga odakle mu toliko novca da me, kupujući u mog oca odobrenje za to, može tako često viđati. — Moterob-Alifa pozove mladića na večeru.

Mladić je bio srećan i presrećan što ga najlepša devojka u gradu odlikuje tim pozivom mimo drugih. Dođe joj i bude odlično ugošćen. Lepa devojka bila je prema njemu vrlo ljubazna i bodrila ga da pije. Poslužila ga izvrsnim vinom, i kad su mladića vino i njena lepota već bili malo opili, ona reče:

— De, ispričaj mi, dragi mladiću, odakle ti to grdno bogatstvo kojim raspolažeš. Ako mi možeš reći da to bogatstvo neće jednog dana iznenada usahnuti, spremna sam da te uzmem za muža.

Mladić se nasmeši i reče:

— Kad se izjutra probudim, nađem uvek pod uvom na jastuku pedeset dukata.

Lepa devojka reče:

— Ako hoćeš da me dobiješ za ženu, moraš mi objasniti na koji si način stekao taj dar. Ili možda nisam dovoljno lepa da ti budem žena?

Mladić reče:

— Želim i te kako da te imam za ženu i zato ću ti poveriti odakle potiče taj dar. Pojeo sam jednom srce nekakve čudnovate ptice. Imam ga još u utrobi i ono čini te svakog dana nađem pod glavom na jastuku pedeset dukata.

Lepa devojka reče:

— Ako se budem uverila u to da ti do sutra ujutro neće tog dara nestati, biću ti žena.

Moterob-Alifa naredi zatim slugama da donesu još vina, a onda — tako da on u snom pijanstvu ne primeti — ubaci u vino nekakav prašak vrlo jaka dejstva. Čim je mladić ispio čašu vina promešana s tim praškom, zaspi. U snu mu bude rđavo, a usled popijena praška tako rđavo da je morao povraćati. Ali zajedno s praškom povrati i ono ptičje srce. Moterob-Alifa brzo zgrabi srce, oplakne ga vodom i proguta. Onda naredi slugama da mladića iznesu iz kuće, a ona legne da spava. Ujutro nađe Moterob-Alifa pod uvom na jastuku pedeset dukata.

Kad se mladić sutradan probudio, pruži ruku da kao redovno napipa dukate pod glavom na jastuku, a kad tamo — od dukata ni traga. Stane razmišljati o svemu što se dogodilo prethodnog dana i seti se polako da je posle večere kod Moterob-Alife bio trešten pijan. Mladić reče u sebi:

— Moterob-Alifa uzela mi je iz utrobe srce one ptice, a ja nisam dovoljno pametan da pronađem način kako da opet dođem do njega. Idem Starcu Sveznalcu da od njega čujem šta mi je činiti.

Mladić ode Starcu Sveznalcu i saopšti mu sav tok stvari. Starac Sveznalac reče:

— Pravo sudiš što misliš da ti je Moterob-Alifa, kad te je opila, uzela ptičje srce, sigurno ga je već i progutala. Ali ima načina na koji je možeš primorati da ti vrati tvoje vlasništvo.

— Pođi na put i idi pravce k selu iza velikog brega. Naići ćeš na četiri čoveka koji se prepiru oko nasledstva jednog ćilima, jednog štala i jedne kape. Onaj ko sedne na ćilim treba samo da zapovedi kamo da ga odnese, i ćilim će ga smesta tamo preneti. Ko zapovedi štapu da bije ovog ili onog, štap će to uraditi tako odlučno da će bijeni sve obećati, učiniti i dati što god se od njega zatraži. A ko metne kapu na glavu, postane nevidljiv. Četiri čoveka prepiru se oko nasledstva te tri stvari. Kad budeš prošao kraj njih, pozvaće te da im budeš sudija i presudiš kome od njih koja stvar treba da pripadne. Ti kaži da se za vlasništvo tih stvari utrkuju, pa ćeš na kraju trke presuditi šta će kome pripasti. Kad se trčeći budu malo udaljili, meni kapu na glavu, uzmi štap u ruku i sedni na ćilim. Onda poželi da budeš prenesen do Moterob-Alife, pa ćeš uz pomoć štapa isterati iz nje i dobiti sve što ti treba.

Mladić mu zahvali na savetu i pođe na put.

Kao što mu je Starac Sveznalac predskazao, naiđe mladić pred onim selom na četiri čoveka koji su prepirali. Jedan od njih reče:

— Podeliti četvorici tri stvari tako da svaki dobije po jednu nije mogućno.

Drugi reče:

— Nije pravo rastavljati te tri stvari koje su uvek bile zajedno.

Treći reče:

— Iz toga proizlazi da najstariji među nama treba da dobije sve tri stvari.

Četvrti reče:

— Ako trojica starijih dobiju po jednu stvar, onda ja, najmlađi, neću dobiti ništa. A to nije pravo.

Njih četvorica prepirali su se tako glasno da je mladić već izdaleka mogao čuti njihovu prepirku. Kad im se sasvim približio, oni ga smotriše, i odmah se složiše da ga uzmu za sudiju. Sva četvorica potekoše mu u susret i saleteše ga molbama da im presudi.

Mladić reče:

— A šta je predmet vašeg spora?

Najstariji reče:

— Mi od oca nismo nasledili ništa drugo doli jedan ćilim, jedan štap i jednu kapu. Te tri stvari bile su uvek jedini imetak našeg oca i nikad nisu bile deljene. Sad mi, braća, ne znamo kako da tri stvari koje spadaju zajedno podelimo među sobom kad nas je četvorica.

Mladić reče:

— To li je, dakle, ta vaša muka?

Sva četvorica povikaše:

— Jeste, to je ta naša muka i mi te molimo da nam presudiš.

Mladić reče:

— Ostavite te tri stvari ovde kraj mene, a vi pređite onu udolinu i popnite se do na vrh obližnjeg brežuljka. Tamo stanite jedan uz drugog i u isto vreme potrčite k meni sva četvorica. Ko prvi bude stigao ovamo neka uzme sve tri stvari ili ono što u brzini bude dohvatio pre nego što ga onaj koji mu je za petama u tome ne preduhitri.

Četiri brata izjave da su s tim saglasna, pođu odmah i ubrzo se spuste u udolicu.

Čim su se četiri brata toliko udaljila da se više nisu mogla videti, sedne mladić na ćilim, natuče kapu na glavu, uzme štap u ruku i reče:

— Hoću da smesta budem u kuću Moterob-Alife.

U tren oka nađe se mladić u kući i u sobi Moterob-Alife i sedne kraj lepe devojke a da ga ona ne vide. Posmatrajući je neko vreme, reče u sebi:

— Ona me zaista ne vidi.

Onda mladić reče štapu:

— Udaraj devojku!

Štap jurnu na devojku kao besomučan i udaraše je po leđima tako da je sve vriskala. Devojka je jaukala tako glasno da je njen otac, koji se nalazio u jednoj sobi s druge strane dvorišta, odmah potrčao da pita šta joj je. Videvši da joj dolazi otac, mladić zapovedi štapu:

— Prestani! — I štap mu se vrati u ruku.

Otac zapita Moterob-Alifu:

— Šta ti je? Šta se desilo? Zašto tako jaučeš?

Devojka reče:

— To je nečuvena stvar. Nema nikog u sobi, a ipak me je neko maločas tako tukao da sam sve vriskala. Prestao je da me tuče kad si se ti pojavio.

Otac reče:

— Biće da si ti to samo sanjala. Ali dobro je kad se svršilo. — Otac ode.

Kad je otac otišao, mladić zapovedi štapu:

— Dede, udri po njoj, ali još jače!

Štap potekne iz njegove ruke hujnuvši kao vetar i sručivši se kao grad na devojčina leđa. Štap ju je mlatio tako jakim udarcima da je devojka vrisnuvši pala na postelju i jaukala neprekidno i očajno. Čuvši njene jauke, otac se okrete i pohita natrag k njoj u sobu. Čim se pojavio na vratima, zapovedi mladić štapu:

— Prestani! — Štap odmah prestade s tučom i mirno mu se vrati u ruku.

Otac uđe u sobu i zapita:

— Zašto opet tako jaučeš?

Devojka reče:

— Bilo je isto onako kao pre. Neko me je jako tukao mada nikog nema u sobi.

Otac se naljuti i reče:

— Ti se samo šegačiš sa mnom. Ako budeš ponovo vriskala, neću ti doći. — I onda ode.

Tek što je otac izišao iz sobe, mladić reče: — Dede istuci devojku još jedanput!

Štap hujne iz mladićeve ruve i počne ponovo udarati Moterob-Alifu po leđima. Sva zaplašena, devojka jaučući uzvikne:

— Ko si da si koji ovo radiš sa mnom, sve ću učiniti što god budeš zapovedio samo prestani.

Na to mladić naredi štapu:

— Prestani! — I štap mu se odmah vrati u ruke.

Mladić skine kapu i Moterob-Alifa ga pozna. Moterob-Alifa reče:

— A, ti si! To si, dakle, ti! Srećna sam što te opet vidim i rado ću ti biti žena. Ali mi, molim te, objasni kako si to dospeo u ovu sobu a da te nisam primetila, i kako si to rukovao štapom a da mi nikakav šum od tvojih pokreta nije dopro do ušiju?

Mladić reče:

— Vidiš ovde ovaj ćilim. Kad sednem na taj ćilim, treba samo da kažem kud želim da me nosi i on me odmah tamo odnese. Kad ovu kapu metnem na glavu, nijedan me čovek ne vidi. A kad kažem štapu da koga bije, on ga lema bez prestanka dokle god hoću.

Moterob-Alifa reče:

— Čisto ti to ne verujem. Ako ti zaista imaš tako dragocene stvari, onda ću se odmah za tebe Udati.

Mladić reče:

— Evo, sedni na ćilim i metni kapu na glavu, pa pokušaj sa svojim ocem.

Moterob-Alifa reče:

— Da, posetiću odmah oca i tako ću videti da li je istina to što kažeš, a onda ću se vratiti. — Moterob-Alifa sedne na ćilim. Mladić joj natuče kapu na glavu.

Moterob-Alifa reče ćilimu:

— Odnesi me preko u očevu sobu!

U tren oka stvori se devojka u sobi svoga oca, koji je baš prebrojavao dukate što ih je zaradio od ljudi koji su dolazili da mu vide kćer. Moterob-Alifa posmatraše oca neko vreme, a onda ga udari po ruci upravo u trenutku kad je iz zlatne gomile zahvatio šaku dukata da ih prebroji. Otac joj se prepade i trgne ruku ispustivši dukate. Obazre se svud oko sebe, a onda reče:

— Pravo je kazala moja kći. Ima u ovoj kući nekog ko nas udara, a ne možemo ga videti. — I zaplašeni otac brzo skloni dukate.

Moterob-Alifa reče ćilimu:

— Odnesi me natrag k mladiću!

Ćilim smesta prenese Moterob-Alifu u njenu sobu gde ju je očekivao mladić sa štapom u ruci. Devojka skine kapu i reče mladiću:

— Probala sam. Bila sam kod oca na ovom ćilimu i s ovom kapom na glavi. Nije me video ni kad sam došla, ni kad sam ga udarila po ruci te je ispustio dukate, ni kad sam od njega odlazila. Sad više ni malo ne sumnjam da je to što si mi o ćilimu i kapi kazao živa istina. Ali na koji li si me način tukao? Ne bi li jedanput i to mogla pokušati? Već odavno želim da istučem jednog od slugu, ali nisam smela, jer sam se bojala da će mi se osvetiti. Sad bih na tom sluzi mogla oprobati štap.

— Evo ti štap pa probaj. — Moterob-Alifa uzme štap.

Moterob-Alifa je još stajala na ćilimu. U jednoj je ruci držala kapu, drugom je rukom prihvatila štap. Moterob-Alifa natuče kapu na glavu, sedne udobno na ćilim i reče ravnodušno:

— De udaraj sad po mladiću dok god ne ode iz kuće!

Štap stade mlatiti mladića. Mladić potrči k vratima. Mladić istrči u dvorište. Moterob-Alifa pozove sluge i naredi im:

— Izudarajte onog mladića što se muva po dvorištu i isterajte ga napolje. Propustite ga kroz šake tako da se nikad više ne usudi prići mi.

Sluge učiniše kako im je zapoveđeno. Tukli su mladića i zlostavljali ga, a onda ga izbacili iz dvorišta. Sav izgruvan, vrati se mladić u svoj stan.

Mladić reče u sebi:

— Sam nisam dovoljno pametan da s ovom devojkom iziđem na kraj. Moram opet poći Starcu Sveznalcu po savet.

Mladić ode Starcu Sveznalcu i saopšti mu kako se proveo. Starac Sveznalac se osmehne i reče:

— Znao sam da s njom nećeš imati lak posao i da ćeš steći rđavo iskustvo. Srećom, postoji za tebe još jedna mogućnost da ti se vrate u ruke dragocene stvari koje ti je Moterob-Alifa otela i da je primoraš na održanje obećanja da ti bude žena.

— Ako bez prekida budeš išao ovim pravcem (i Starac Sveznalac pokaže mladiću kojim pravcem), doći ćeš do jednog brda; na vrhu toga brda nalazi se stena kraj koje raste jedno smokvino stablo. Sad nije doba zrenja smokva. Ali na stablu kraj te stene postoje u ovom času dva zrela smokvina ploda, jedna crna i jedna bela smokva. Uzaberi te dve smokve i vrati se s njima u grad.

— S te dve smokve u tanjiru pođi u ulicu u kojoj stanuje Moterob-Alifa i uzvikuj kako imaš na prodaju zrele, sveže smokve u vreme kad inače nigde ne zru. Moterob-Alifa će se pojaviti na prozoru i tražiće da joj prodaš jednu smokvu.

Ti ćeš joj dati belu smokvu, i ona će je odmah pojesti. Na to će Moterob-Alifi izrasti dva rota, tako da neće moći uvući glavu u sobu, biće joj muka pa će povraćati i povratiće i ono ptičje srce. Ti najpre uzmi srce, a posle joj na rastanku reci da ako ima još šta da ti da ili da ti kaže, onda neka ti to pošalje ili poruči.

Mladić zahvali Starcu Sveznalcu na savetu i krene na put.

Mladić pođe iz grada u određenom pravcu i posle dugotrajna putovanja dođe naposletku do brda sa stenom i sa smokvinim stablom. Kao što mu je Starac Sveznalac predskazao, na stablu su visile dve zrele smokve, jedna crna i jedna bela, mada to godišnje doba nije bilo vreme kad zru smokve. Mladić ih uzabere i vrati se s njima u grad. Metne smokve na tanjir i krene u ulicu gde je stanovala

Moterob-Alifa, koja je upravo u tom času stajala kraj prozora i gledala.

Kad je došao u tu ulicu, mladić stane uzvikivati:

— Haj’te smokava, smokava! Evo svežih, zrelih smokava u vreme kad inače nigde ne zru! Evo zrelih smokava van vremena njihova zrenja!

Moterob-Alifa oseti silnu želju za zrelim smokvama i prizove mladića. Moterob-Alifa promoli glavu kroz prozor, nagne se i reče:

— Prodaj mi jednu smokvu.

Mladić reče:

— Nagni se malo više. Daću ti jednu lepu smokvu.

Moterob-Alifa se nagnu još više. Mladić joj pruži belu smokvu, i Moterob-Alifa je odmah strpa u usta i pojede.

Čim je Moterob-Alifa pojela smokvu, izrastu joj na glavi i s leve i s desne strane grdno veliki uvojiti rogovi. U istom trenutku oseti Moterob-Alifa jake bolove u utrobi i htede se povući s prozora u sobu. Ali se nije mogla povući: golemi i teški uvojiti rogovi bili su odveć velika smetnja da provuče glavu kroz prozor. Mogla je iskretati glavu nalevo ili nadesno, naviše ili naniže, rogovi su svagda udarali o spoljašnju stranu zida oko prozora, i glava Moterob-Alife ostala je tamo gde je bila.

Moterob-Alifa osećala je sve jače i jače bolove u utrobi i da bi se naposletku oslobodila nesnosnih muka, morala je kroz prozor povraćati. Pri tom je povratila i srce one ptice. Mladić je još uvek stajao pod prozorom Moterob-Alife i s uživanjem posmatrao njezine napore da glavu opterećenu velikim rogovima provuče kroz prozor. Mladić vide kako je spopada sve veća muka, i kad je povratila ptičje srce, brzo ga zgrabi da bi tako obezbedio sebi izvor bogatstva. A onda reče Moterob-Alifi:

— Ako inače imaš nešto da mi daš, onda mi to pošalji. — Potom ode.

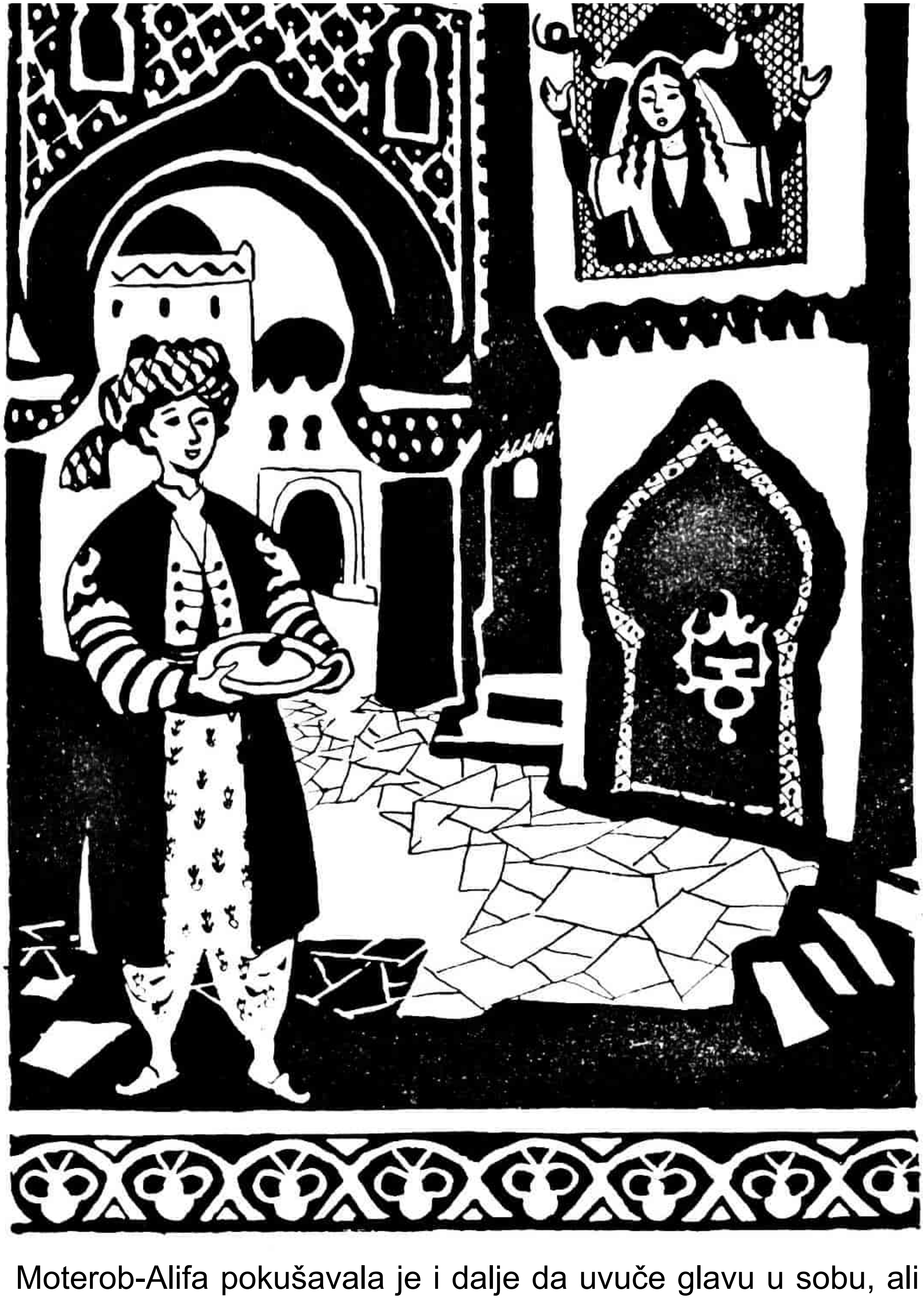

Moterob-Alifa pokušavala je i dalje da uvuče glavu u sobu, ali svi njeni pokušaji ostajali su uzaludni: rogovi su bili i suviše veliki da bi ih mogla provući kroz prozor. Naposletku dođe njen otac i, videvši je u onakvu stanju, prenerazi se. Osmotri goleme uvojite rogove i reče:

— Tebi se ne može pomoći drukčije nego jedino ako dođe rezbar i preseče rogove u korenu. Odmah ću otrčati po njega.

Otac ode da potraži kojeg rezbara. Za to vreme počnu se okupljati ljudi pod prozorom Moterob-Alife. Sad su je svi mogli videti i gledati a da za to ne morahu plaćati njenom ocu sto dukata. Mnogi su došli već i zbog samih rogova, jer još nikad nisu videli čoveka ili ženu s rogovima. Tako je sav svet u gradu potekao u ulicu u kojoj se nalazila kuća Moterob-Alife da vidi ovo čudo. A pošto je upravo tog dana bio pazarni dan, stanovnicima grada pridružiše se i mnogi ljudi iz okolnih mesta koji su bili došli na pazar.

Utom stiže Moterob-Alifin otac s rezbarom. Rezbar zatraži lestvice, popne se do prozora i uzme rezati jedan Moterob-Alifin rog na samom korenu. Posle mnogo truda utvrdi rezbar da još nikad u životu nije obrađivao ovako tvrd rog: svi su mu se noževi već bili istupili, a jedva mu je pošlo za rukom da samo malo saseče rog. Ništa više od toga nije postigao do večeri, a kad se već počelo smrkavati, reče ocu Moterob-Alifinom:

— Tvoja kći moraće provesti noć u ovom položaju. Sutra ću videti da li ću joj moći odseći makar jedan rog.

Rezbar ode. Moterob-Alifa ostade cele noći s glavom na prozoru, a da se ni pomaći nije mogla. Mladić, pak, pošto je uveče progutao srce one ptice, leže da spava; kad se ujutro mašio rukom za jastuk, našao je na njemu, kao i pre, pedeset dukata.

Sutradan kad je rezbar sa dobro naoštrenim noževima došao MoterobAlifi da nastavi rad, vide na svoje veliko iznenađenje da je rog na mestu gde ga je bio zasekao preko noći opet zarastao. Ipak se dao na posao, rezao je i rezao vasceli dan, tako da su mu se i sad svi noževi istupili, a do uveče zasekao je rog tek nešto malo više nego dan ranije.

I druge večeri ode rezbar kući, a Moterob-Alifa ostade i drugu noć s glavom na prozoru. Kad je trećeg dana opet došao s naoštrenim noževima i alatom, vide rezbar da je i sva njegova jučerašnja muka ostala uzaludna: ona zasekotina na rogu bila je obnoć zarasla. Tada rezbar reče ocu Moterob-Alifinom:

— Nisam u stanju da obavim ovaj posao. Nikad dosad nisam video čoveka kojem su tako iznenada izrasli rogovi, niti sam ikad dosad imao u radu rogove koji se tako teško seku. Onaj koji je devojku zadužio ovim rogovima možda će je moći i razdužiti. Ja joj ne mogu odseći rogove, to nije posao rezbara. — Rezbar pokupi noževe i ode, a Moterob-Alifa ostade s glavom na prozoru kao i prvog i drugog dana, ne mogući se ni pomaći.

Tada se Moterob-Alifa seti kako joj je mladić, kad je povratila ptičje srce, rekao odlazeći: „Ako inače imaš nešto da mi daš, onda mi to pošalji." Moterob-Alifa reče ocu:

— Oče, iza moje postelje nalaze se jedan stari ćilim, jedna stara kapa i jedan stari štap. Uzmi te tri stvari, poveži ih zajedno i odnesi ih onom mladiću koji ti je u svoje vreme platio četiri stotine dukata za odobrenje da me četiri puta vidi. Možda mi taj mladić može pomoći da se spasem ove nevolje. Odnesi mu te tri stvari, predaj mu ih i kaži mu da su pred njim stvari koje mu pripadaju i neka me oslobodi rogova.

Otac učini onako kako mu je kći tražila. Čudio se, doduše, našto će te starudije — stari ćilim, stara kapa i stari štap — tako imućnu mladiću kao što je taj koji je četiri puta platio po sto dukata da vidi njegovu kćer; ipak uzme te tri stvari i ode s njima mladiću. Prešavši prag njegove sobe, položi preda nj ćilim, kapu i štap i reče:

— Ove tri stvari šalje ti Moterob-Alifa, moja kći, i poručuje ti po meni da je to — to što ti pripada. Zatim te moja kći moli da je oslobodiš rogova.

Videvši da mu Moterob-Alifa vraća ćilim koji prenosi svakog tamo kud hoće, kapu koja čini nevidljivim svakog ko je ima na glavi i štap koji po zapovesti sam tuče svakot — mladić je bio vrlo zadovoljan. Ali u sebi pomisli:

— Iskusio sam kako sam nisam dovoljno pametan. Zbog toga ću prvo poći Starcu Sveznalcu i pitaću ga za savet šta mi je sada učiniti.

Mladić reče ocu Moterob-Alifinom:

— Hvala tvojoj kćeri što mi je vratila ono što mi pripada. Još ću da razmislim da li da je oslobodim rogova. Dođi opet danas u podne. pa ću ti onda odgovoriti. — Otac Moterob-Alifin ode.

Mladić odmah pohita Starcu Sveznalcu i reče mu:

— Hvala ti na tvojim dobrim savetima. MotbrobAlifa ima velike uvojite rogove. Povratila je srce one ptice i ja sam ga uzeo. Od pre tri dana ne može da provuče glavu kroz prozor: jutros mi je poslala ćilim, kapu i štap, i sad bi htela da je oslobodim rogova. Da li da joj dam crnu smokvu da je pojede?

Starac Sveznalac reče:

— Da te ta lepa devojka opet ne prevari i da se ponovo ne dočepa tvojih dragocenih stvari, moraš se njome oženiti. Tek kad ti Moterob-Alifa postane žena, nećeš više morati da strahujem od njezina lukavstva. Ali i to samo u slučaju ako budeš imao punu vlast nad njom. Vlast, pak, nad njom moći ćeš steći jedino ako ti dopadne šaka uzda sa đemom za mazgu, koja se sada nalazi u rukama Moterob-Alifina oca. Kad tom uzdom budeš zauzdao Moterob-Alifu, ona će se odmah pretvoriti u vrlo lepu mazgu i niko ti neće moći preoteti ženu ako, na primer, pođeš s njom na put. Traži, dakle, od Moterob-Alifina oca, kad ti u podne bude došao, da ti da kćer za ženu. Kaži mu neka ti, u znak dokaza da na to pristaje, donese staru uzdu sa đemom za mazge. Otac devojčin razumeće te i doneće ti uzdu. Tek kad tu uzdu budeš imao u rukama, daj Moterob-Alifi crnu smokvu, a onda idi s njom u koju drugu zemlju.

Mladić zahvali Starcu Sveznalcu na savetu i vrati se kući.

U određeno vreme dođe otac Moterob-Alifin i zapita mladića da li se odlučio da mu lepu kćer oslobodi rogova i položaja u kojem se nalazi već tri dana. Mladić reče:

— Spašću je ako mi je daš za ženu i ako mi budeš predao ono što mi ujemčuje neosporno gospodarenje na njom.

Otac Moterob-Alifin reče:

— Rado pristajem da ti dam za ženu Moterob-Alifu, svoju kćer, ali kako ću da ti obezbedim neosporno gospodarenje nad njom?

Mladić reče:

— Daj mi samo onu staru uzdu sa đemom za mazgu. To mi je dovoljno.

Devojčin otac reče:

— Vidim da dobro znaš ono što treba da znaš. Doneću ti tu uzdu sa đemom ako se zakuneš da ćeš posle toga zaista uzeti moju kćer za ženu.

Mladić reče:

— Zaklinjem se da ću je uzeti.

Otac ode. Posle nekog vremena vrati se s uzdom i đemom. Mladić mu na to preda crnu smokvu i reče:

— Neka ti kći pojede ovu smokvu, a onda mi je dovedi.

Otac ode. Moterob-Alifa pojede crnu smokvu. Čim ju je pojela, nestaše joj rogovi i ona s lakoćom provuče glavu kroz prozor. Moterob-Alifa reče ocu:

— Odvedi me mome budućem mužu.

Otac dođe mladiću s Moterob-Alifom i reče:

— Evo ti moje kćeri. Idi s njom u koju drugu zemlju. Ali pazi dobro na jedno: moja kći je tako lepa da će svaki čovek koji je bude video poželeti da je ima kao svoju. Zbog toga, kad si na putovanju s njom, čuvaj se toga da je ko vidi u tom liku i obliku. Kad putuješ, zauzdaj je tom uzdom sa đemom i ona će se smesta pretvoriti u jaku mazgu. Uzjaši je i jaši je putujući. A kad negde zanoćiš ili dospeš do mesta u koje si pošao. skini joj uzdu i opet ćeš imati pred sobom svoju ženu.

Mladić zahvali tastu na savetima, priredi veliko svatovsko slavlje, a nekoliko dana posle toga krene sa svojom mladom, lepom ženom na put

Mladić je dobro utuvio reči Starca Sveznalca i svoga tasta. Čim bi s kojeg konačišta krenuo, metnuo bi ženi na glavu uzdu s đemom, i ona bi se pretvorila u jaku mazgu. Jašući je putovas bi dalje, a kad bi prispeo u mesto do kojeg je pošao, skinuo bi lepoj mazgi uzdu i tako je opet preobrazio u ženu, ali sve to tek tada kad je bio zaštićen od radoznalih očiju drugih ljudi.

Tako putujući, dođe jednog dana u mesto u kojem odsedne kod nekakva vrlo gramžljivog ugostitelja. Mladi čovek odvede mazgu u staju da joj tamo skine uzdu, ali ga ugostitelj nikako ne ostavljaše nasamo s njom. Vrteći se neprekidno oko lepe mazge i zagledajući je sa svih strana, taj reče:

— Hteo bih da kupim tvoju mazgu.

Mladi čovek reče

— Nije mi mazga na prodaju. Prođi se razgovora o trgovini i idi odavde, jer hoću da legnem i spavam.

Ali je gramžljivi ugostitelj tražio razlog za svađu nadajući se da će takvim načinom postići ono što želi. I tako reče:

— Pa, dede, skini uzdu sa životinje i namiri je!

Mladi čovek reče:

— Ostavi tu brigu meni da je zbrinem kad budem hteo i kako budem hteo. Tebe se to ništa ne tiče.

Ugostitelj reče:

— Tiče me se, bogme, i te kako! Jer staja u koju si uveo mazgu je moja staja.

Tako su se oni dugo prepirali. Došli su i neki meštani i sa zadovoljstvom slušali njihovu prepirku. Meštani su svi bili na strani ugostitelja i nadajući se da će lepa mazga ostati u njihovom mestu unapred su se tome radovali.

Da bi se otarasio gramžljivca, mladi čovek htede na kraju otići iz ovog mesta i nastaviti put. Povede mazgu da iziđe iz staje. Ali se ugostitelj isprečí preda nj i reče:

— Pošto si u mojoj kući uzeo stan za danas, tražim od tebe da u njemu ostaneš do sutra. A sutra ćemo poći zajedno u obližnji grad u kojem živi jedan vanredno pametan amin i onda ću već videti jesam li u pravu ili nisam.

Na to svi prisutni meštani povikaše:

— Tako je! Neka to bude rešenje!

Gramžljivi ugostitelj ode, ali zakračuna spolja stajska vrata da mu gost ne bi pobegao s lepom mazgom. Mladi čovek se okrete mazgi i reče:

— O, Moterob-Alifo, zašto sad nemam koga uza se da me posavetuje šta da činim? Zašto sam od ptice koju je otac ulovio dobio samo dar da imam novca, a ne i pameti?

Idućeg dana dođu mnogi žitelji toga mesta da otprate mladog čoveka i njegovu lepu mazgu do amina koji se po svojoj velikoj pameti daleko pročuo.

U to vreme drvoseča, otac dvojice sinova, završio je prinudni rad na koji ga je bio osudio knez one prekomorske zemlje. Iskrčio je šumu, zasadio mlado drveće i dočekao njegov prvi rod. Tada je oslobođen zarobljeništva i mogao se vratiti kući. Drvoseča se preveze preko mora, pređe brda i planine, stiže u zavičaj i dođe do svoje kuće. To je bila kuća u kojoj je ranije prebivao sa ženom, sa dva sina i s jednom sluškinjom.

Pred kućom drvoseče stajao je trgovac. Kad drvoseča htede ući u kuću, isprečі se trgovac preda nj i reče:

— To nije tvoja kuća nego moja!

Drvoseča reče:

— U kući su moja žena, moji sinovi i moja sluškinja. Pusti me da uđem u svoju kuću.

Trgovac reče:

— To nije istina. U ovoj kući prebivam ja sa ženom i sluškinjom.

Drvoseča i trgovac stanu se prepirati. Oni su tako vikali da je trgovčeva žena, koja je ranije bila drvosečina žena, izišla na vrata da vidi šta je.

Ugledavši svoju ženu, drvoseča uzvikne:

— Sklanjaj se, varalico! Pusti me k mojoj ženi koja evo stoji na kućnom pragu!

Videvši da joj je prvi muž još živ, žena se uplaši, jer sklopivši pored njega živa brak s trgovcem učinila je krivično delo. I ona reče:

— Šta hoće taj čovek?

Trgovac reče:

— Taj čovek tvrdi da ti je on muž. Znaš li ti šta o tome? Jedna žena ne može imati dva muža, pa kaži sama je li ti on muž ili sam to ja?

Žena reče:

— Ti si moj muž.

Ali kako se bila veoma uplašila, reče dalje:

— Pre nego što sam pošla za tebe nisam uopšte bila udata.

Videvši da ga je žena prevarila, drvoseča poviče:

— Vi ste oboje opake varalice i lopuže!

Trgovac, žena i drvoseča tako su vikali i grdili se da je njihovu viku čula sluškinja koja je bila unutra te izišla da vidi kakva je to graja. Ugledavši svoju staru sluškinju, drvoseča poviče:

— Evo i moje sluškinje koju ste mi takođe uzeli.

Trgovac vikaše:

— To je moja sluškinja.

Drvoseča reče:

— Ti, stara sluškinjo, de kaži sama: jesam li ja tvoj pređašnji gospodar i muž ove ovde žene, ili nisam?

Sluškinja reče:

— Znam dobro da mi je gospodarica imala ranije drugog muža, ali da li si to bio ti, ne znam; oči su mi oslabile i ne mogu da te poznam, a možda si i ostareo.

Drvoseča reče:

— No, evo vas već u jednoj laži. Ti, ženo, reče da ranije nisi bila udata, a ova sluškinja iskazaće i pred sudijom da ne govoriš istinu. Hajde, trgovče, ti, koji si me lišio svega što sam imao, hajde sa mnom mudrom aminu koji u ovom kraju rešava sve tako pametno. Amin će presuditi.

Drvoseča, trgovac sa ženom i starom sluškinjom pođu sutradan mudrom aminu. Išli su zajedno ceo dan. Uveče stignu do jednog osamljenog majura i tamo zanoće. Kao imućan čovek, trgovac dobije sobu za sebe, ženu i sluškinju. Drvoseča, pak, koji nije imao novac morao se smatrati srećnim što mu je odobreno da prespava noć na gomili sena pozadi u dvorištu.

Kad je pao mrak, mlada domaćica, koja je upravo tada bila u blagoslovenom stanju, iziđe iz kuće da se na onom senu još jedanput nađe s ljubavnikom. Ona nije znala da na senu leži drvoseča. Kad mu je prišla, drvoseča đipi, mlada žena kriknu i toliko se uplaši da pobaci dete.

Na ženin vrisak dođe domaćin i kad vide šta se dogodilo, graknu na drvoseču:

— Šta to učini? Ja ti odobrih da prenoćiš na senu, a ti mi ubi dete. Naknadi mi dete! Poći ću sutra s tobom mudrom aminu i pred njim ću se s tobom sporiti. Tražiću da mi naknadiš dete.

Drvoseča, trgovac, žena, sluškinja, otac i majka deteta pođu idućeg dana zajedno u grad mudrog amina. Bili su prešli dobar deo puta kad im dotrči u susret neki čovek vičući:

— Pritecite mi u pomoć svi zajedno! Dođite i pomozite mi! Moj magarac upao u glib i zaglibljuje se sve više. Pomozite mi da izvučem magarca.

Na taj poziv drvoseča, trgovac, žena, sluškinja, otac i majka deteta poteknu zajedno ka mestu gde se magarac zaglibio. Drvoseča uhvati magarca za rep, a ostali uzmu izvlačiti živinčetu noge. Drvoseči, koji je bio najjači, pođe za rukom da uzdigne stražnji deo magarčeva trupa, ali kad je na kraju potegao da ga potpuno izvuče iz gliba, izvuče ga, ali mu iščupa rep.

Videvši šta se zbilo, vlasnik magarčev poviče u besu:

— Zar ti je to bio posao da iščupaš magarcu rep? Je li magarac moj ili je tvoj? Povešću te k mudrom aminu pa neka presudi jesi li dužan da mi naknadiš magarca ili nisi.

Onda drvoseča, trgovac, žena, sluškinja, otac i majka deteta, vlasnik magarca i magarac iščupana repa pođu skupa k mudrom aminu. Drvoseča pomisli u sebi:

— Sad mi se valja pravdati zbog tri slučaja i imam protiv sebe tri stranke. Kako će i najmudriji sudija da izrekne pravednu i pravičnu presudu u moju korist? Najbolje je da pre toga raskrstim sa životom.

I kad su na putu k aminu prelazili preko jednog brežuljka, dođu do mesta gde se uzdizala strma stena. Drvoseča skoči sa stene. Na podnožju stene, u dolini, sedeo je u tom času jedan starac; njegovih sedam sinova bili su svi na okupu, stajali su oko njega — navaljujući na njega i zahtevajući da još za života isplati svakom od njih odgovarajući deo nasledstva. Na taj skup pao je drvoseča, i to upravo na starca koji je sedeo okružen sinovima. Pad drvoseče na njega nije starac mogao živ izdržati, skljokao se i izdahnuo, dok je drvoseča ostao nepovređen.

Sedam starčevih sinova videše da im je otac konačno mrtav i da se tako dogodilo upravo ono što su njih sedmorica žarko želeli da bi se što pre dokopali nasledstva. Ali kad je drvoseča ustao zdrav i čitav, oni se okomiše na njega vičući:

— Kako si mogao ovako ubiti našeg starog. dragog oca? Zar misliš da nam otac nije ništa vredeo? To što nam je vredeo moraš nam platiti. Kreći s nama k mudrom aminu, on će već znati šta je pravo.

I onda drvoseča, trgovac, njegova žena, sluškinja, otac i majka deteta, vlasnik magarca, magarac i sedam starčevih sinova nastave skupa putovati k mudrom aminu. Drvoseča reče u sebi:

— Sad treba da pravdam sebe u četiri spora, a imam protiv sebe sedam stranaka. Kako sudija može biti toliko pravedan da izrekne presudu u moju korist? Ne pomaže mi ništa, provešću ostatak života u zatvoru.

Ugled drvosečina starijeg sina, amina, bivao je vremenom sve veći i glas o njegovoj mudrosti širio se sve više i više. Nije bilo dana a da mu ne dođu ljudi iz daleka da čuju njegovo mudro rešenje najtežih i najsloženijih slučajeva.

Ustavši jednog dana, pozove drvosečin stariji sin, amin, slugu i reče:

— Kakav me zadatak čeka danas?

Sluga reče:

— Ovde je jedan mlad čovek koji je optužen da se u staji ugostitelja u jednom mestu ponašao prema svojoj mazgi tako neprilično da je uzbudio sve stanovnike u tome mestu. Svi tamošnji žitelji došli su zajedno s ugostiteljom da se potuže na tog čoveka koji ne zaslužuje da ima tako lepu životinju. Oni zato mole da mu se lepa mazga oduzme, jer ne zaslužuje da je ima, a obavezuju se da će životinju u svom mestu timariti kako valja.

Mudri amin reče:

— Ima li, osim toga, još koji zadatak za rešavanje?

Sluga reče:

— Osim toga, doveden je ovamo i jedan veliki zločinac koga tuže četiri stranke. Taj je na varalički način hteo jednom trgovcu da preotme ženu i da prisvoji njegovo imanje; ubio je jedno dete, izvršio nasilje iščupavši rep jednom magarcu i naposletku ubio jednog u porodici visoko poštovanog starca skočivši sa stene na nj i slomivši mu kičmu. To mora da je sasvim rđav čovek.

Mudri amin reče:

— Privedi mi prvo tog mladog čoveka s njegovom mazgom i ozlojeđene žitelje onog mesta.

Kad je mudri amin ugledao brata, odmah ga je poznao, ali optuženi mladi čovek nije u aminu poznao svoga starijeg brata. Gramžljivi ugostitelj izloži aminu celu stvar. Pošto je završio optužbu, zapita amin pridošle žitelje onog mesta:

— A zbog čega ste vi došli?

Žitelji onog mesta rekoše:

— Mi smo te hteli zamoliti da daš našem selu na timarenje mazgu optuženog, ako mu zbog njegova nepriličnog ponašanja i zbog rđava i nečovečna postupanja s mazgom budeš za kaznu oduzeo životinju.

Mudri amin reče:

— Je li ko od vas došao ovamo na svojoj sopstvenoj mazgi?

Žitelji onog sela rekoše:

— Mi smo svi došli ovamo na svojim sopstvenim mazgama.

Mudri amin reče:

— Onda hajdemo u dvorište da vidim vaše mazge.

Mudri amin ode u dvorište. U dvorištu je stojalo oko stotinu mazgi. Mudri amin reče:

— Sad povedite svoje mazge i jedan za drugim prođite polako pored mazge optuženog, koja stoji ovde.

Ljudi učine tako. Ni jedna od njihovih mazgi nije bila tako lepa kao mazga mladog čoveka. Ni jedna od njih nije ni izdaleka bila tako dobro timarena kao mazga aminova brata. Jednoj je bilo povređeno oko, druga je bila bangava, treću već poodavno nije dodirnula češagija, a u većine bilo je raskrvavljenih mesta po leđima. Mazga, pak, na kojoj je došao gramžljivi ugostitelj bila je i bangava, i ćorava, i raskrvavljenih leđa i sasvim mršava.

Osmotrivši sve mazge, obrati se mudri amin žiteljima onog mesta i reče:

— Primam vaš predlog da onaj ko rđavo postupa s mazgom bude kažnjen novčanom kaznom. Jesam li dobro razumeo vaš predlog?

Žitelji onog mesta rekoše:

— Jest, dobro si ga razumeo.

Mudri amin reče:

— Uporedite sada svoje mazge s mazgom optuženog. Sve vaše mazge nalaze se u rđavu stanju, a njegova u dobrom. Prema tome, vi niste u pravu, a on je u pravu. Vi ste ga uvredili, i zato ćete mu platiti novčanu kaznu. Kazna se određuje po stanju u kojem se mazga nalazi: što gore stanje mazge, to gore po njena vlasnika.

— Od tebe, mladi čoveče, hteo bih da doznam kako si postigao da ti se mazga nalazi u tako dobrom stanju. Ne moraš mi to reći pred svima nego pođi sa mnom u sobu, a povedi i mazgu. Tamo ćeš mi reći zašto si se ustručavao da sa mazge skineš uzdu.

Mlađi drvosečin sin se veoma uplaši. Ali mudri amin pođe napred, i on nemade kud nego da s mazgom pođe za njim.

Kad su bili u sobi, zatvori mudri amin za sobom vrata, uzme mladog čoveka za ruku i reče:

— Zar me ne poznaješ? Ja sam tvoj brat.

Tada se mladom čoveku otvoriše oči, poznade brata i uzviknu:

— Ah, kako mi je milo što se vidim s tobom kao mudracem, jer ja sam sa srcem one ptice stekao veliko bogatstvo, ali ne i pamet. — Onda mu ispriča svoje doživljaje, skine mazgi uzde s đemom i pokaže bratu svoju mladu, lepu ženu. Dever usrdno pozdravi snahu, odvede je k svojim ženama i reče bratu:

— Hajde sa mnom; napolju treba da svršim jednu vrlo važnu stvar.

Mudri amin sedne na svoje mesto, a mladi brat sedne pored njega. Onda sluga privede drvoseču, trgovca, trgovačku ženu, staru sluškinju, oca i majku pobačena deteta, vlasnika magarca, magarca i sedam sinova umrlog starca. Drvoseča je bio u velikom strahu i stalno je govorio u sebi:

— U četiri spora treba da opravdam sebe i četiri stranke imam protiv sebe. Ni najmudriji sudija ne može biti na mojoj strani. Provešću ostatak života u zatvoru!

Mudri, pak, amin nagne se k bratu i šapne mu:

— Pogledaj samo: to je naš otac, naša mati, stara sluškinja i trgovac.

Mlađi reče:

— Jeste, tako je. Vidim sad i sam da su to oni. — Ali ni otac ni majka nisu poznali svoje pre toliko godina još mlade sinove.

Tužba sedam braće glasila je da im je drvoseča ubio oca. Mudri ih amin upita:

— O čemu ste govorili u času kad se dogodila nesreća? To mora da je bio kakav naročiti razgovor između vas i vašeg oca. Jer obični razgovori vode se kod kuće. To je jedno. A drugo: kad bi to bio kakav običan razgovor, teško da bi bilo mogućno da vaš otac sedi u sredini, a vas sedmorica stojite oko njega. O čemu ste, dakle, razgovarali u onom času?

Sedmorica braće se zbuniše i rekoše:

— Tražili smo od njega svaki svoj deo nasledstva, jer se nije moglo sagledati koliko će još vremena živeti.

Amin reče:

— Vi ste rđavi sinovi, jer niste mogli sačekati čak ni to da vam otac umre te da onda podelite očevinu. Zato ćete ovom čoveku koji vas je u vašem smislu samo oslobodio jednog tereta — platiti novčanu nagradu. Ali nemojte još odlaziti nego ostanite.

Tužba vlasnika magarca glasila je da je drvoseča njegovom živinčetu iščupao rep. Mudri amin zapita vlasnika:

— Šta vredi više: magarčev život ili magarčev rep?

Vlasnik magarca reče:

— Više vredi magarčev život.

Mudri amin reče:

— Onda si ti njemu više dužan nego on tebi, jer on je spasao magarcu život. Platićeš mu za to novčanu kaznu. Ali nemoj još ići nego ostani.

Po tužbi oca pobačena deteta optuženi je bio ubica njegova deteta. Mudri amin naredi majci deteta da stane pred nj i reče joj:

— Zakuni se da ćeš govoriti istinu.

Žena se zakune. Amin je zapita:

— Šta si one noći još tražila na gomili sena kad su ti koze već s večeri bile namirene?

Žena se zbuni. Naposletku reče:

— Htela sam da se tamo nađem s ljubavnikom.

Mudri amin reče njenom mužu:

— Dete, očevidno, nije bilo tvoje, te nemaš prava da podnosiš tužbu kao otac. Platićeš optuženom novčanu kaznu u ime zahvalnosti zato što je izneo na videlo preljubništvo tvoje žene. Ali nemoj još ići. Svima vama s kojima sam razgovarao postavljam još jedno pitanje: Kažite mi da li ste sami došli na misao da svaki za svoj slučaj tuži ovog čoveka?

Sedam starčevih sinova rekoše:

— Ne, nismo sami došli na tu misao, nego nam je prišao trgovac i šapnuo nam da pođemo s njim i mi, i tužimo čoveka.

Vlasnik magarca reče:

— Ne, nego mi je prišao trgovac i šapnuo mi da pođem s njim i ja, i tužim čoveka.

Otac detinji reče:

— Ne, nisam sam došao na tu misao, nego mi je još one noći došao trgovac i nagovorio me da pođem s njim i ja i tužim drvoseču.

Mudri amin reče:

— E, dobro. Znam dosta. Platite svoje kazne i idite ako vam se žuri. A ako želite da znate kakve je vrste trgovčeva tužba, sačekajte ovde pa ćete je čuti.

Posle tih aminovih reči ne ode niko nego ostanu svi da čuju trgovčevu tužbu.

Onda se mudri amin obrati trgovcu i reče: — Objasni mi tačno i ukratko šta imaš protiv ovog čoveka.

Trgovac reče:

— Ovaj strani čovek silom je hteo ući u moju kuću tvrdeći da je to njegovo imanje, a moja žena da je njegova žena.

Mudri amin zapita majku:

— Šta kažeš ti na to?

Majka reče:

— Pre svog sadašnjeg braka nisam nikad bila udata i ne poznajem ovog čoveka. Ja sam trgovčeva žena.

Mudri amin zapita staru sluškinju:

— A šta ti na to kažeš?

Stara sluškinja reče:

— Moja gospodarica bila je već ranije jednom udata. Ali ja optuženog čoveka nisam poznala jer su mi od starosti oči oslabile, a valjda i zbog toga što je i on ostario.

Mudri amin reče trgovcu:

— Već je tome davno kad si ti kupovao neko vreme od jednog drvoseče svaki dan po jedno jaje plaćajući uvek pedeset dukata za svako jaje. Drvoseča je sprva nalazio jaja u jednom gnezdu u šumi, dok mu žena nije jednog dana dala savet da uhvati pticu, donese je kući i zatvori u kavez. Ti si znao vrednost te ptice i poslao si drvoseču preko mora kao trgovca. Onda si se oženio njegovom ženom i tražio od nje da ti za svadbenu večeru skuva pticu koja je nosila ona skupocena jaja. Bilo ti je stalo do toga da pojedeš glavu i srce te ptice, jer bi time stekao izvanrednu pamet i silno bogatstvo. Sećaš li se, trgovče, svega toga?

Trgovac reče:

— Ne znam ništa o tome.

Mudri amin pozove majku bliže, svuče rukav tako da mu se videlo rame i reče:

— Ti si s drvosečom imala dva sina koji su otišli od kuće onog dana kad si se udala za trgovca i zaklala onu pticu da mu se skuva za svadbenu večeru. Pogledaj ovo! — Mudri amin imao je na ramenu mladež. Plačući, padne žena pred njim na zemlju i reče:

— Sve što si rekao, istina je, sušta istina. Ti si moj stariji sin.

Mudri amin reče dalje:

— Priznaješ li, dakle, ovog čoveka za svoga prvog muža?

Žena reče:

— Da, on je to.

Mudri amin reče:

— Trgovče, ti si ovog čoveka poslao u zemlju preko mora znajući dobro da ga time izlažeš smrtnoj opasnosti. Ukrao si mu izvor njegova bogatstva. Uzeo si mu ženu, a njegova dva sina koji sede ovde pred tobom pronašao iz roditeljskog doma. Ti si podbunio ljude da ga svojim optužbama oteraju na robiju. Trgovče, ti ćeš za sve to što si počinio platiti životom, a sve što je bilo tvoje pripada odsada drvoseči. Odvedite trgovca!

Ljudi ovdedu trgovca i pogube ga.

Mudri amin pozdravi oca i pozove ga da sedne uz njega. Onda mudri amin reče:

— Majko, otac i njegova dva sina opet su zajedno. Moj brat i ja nećemo se više rastajati. Naš otac uzeće trgovčevo imanje. Stara sluškinja ostaće kod njega. Ti si, majko, nepravo radila, ali meni, tvom sinu, ne priliči da ti sudim. Sudiće ti tvoj muž.

Kraj

POGOVOR

Alžirske narodne pripovetke dele se uglavnom na arapske i kabilske; prve se nadovezuju na bajke „Hiljadu i jedne noći“, dok druge — i kad nisu potpuno izvorne — imaju u svetskoj književnosti zasebno mesto. Ova zbirka sadrži izbor kabilskih narodnih pripovedaka.

Kabili su najčistiji soj Berbera, starosedelaca severne Afrike. Od Arapa su primili islam, ali su očuvali jezik i mnoge svoje stare običaje, a u Kabiliji — velikoj, gusto naseljenoj planinskoj oblasti koja se prostire istočno od grada Alžira, između Đurđure i Sredozemnog mora, gde ih je najviše i gde su kompaktni — i svoja naselja i svoj stari društveni poredak1). Slobodoljubivi su i borbeni. Francuzi su tek s mukom bili uspeli da savladaju njihov otpor, otmu im jedan deo njihove plodne zemlje i nasele u Kabiliji svoje kolone, većinom izbeglice iz Alzasa i Lorena posle pruskofrancuskog rata 1870—71. godine. Udeo Kabila u srećno završenim borbama za samostalnost Alžira bio je veoma velik, a držanje njihovih boraca dostojno imena hrabrih ljudi.

Kabilske narodne pripovetke skupljene su i zabeležene početkom ovog veka, upravo u vreme kad se u Kabiliji izlazilo iz ere patrijarhalnog života, a cvetno doba usmene književnosti dospevalo u njoj kraju. Objavljene su pre četrdesetak godina i od književne kritike ocenjene kao značajan prilog umetnosti narodnog pripovedanja. U naše dane, u svakoj boljoj antologiji bajki može se naći i po koja kabilska.

Po predstavi kabilskog pripovedača svet u njegovim pripovetkama je jedna velika Kabilija u kojoj, umesto kalifa i sultana, careva i kraljeva, vladaju ageliti, amini, ahnimi i kaidi, u kojoj se ljudi, u određeno doba dana sastaju na tajemajitu, sede na kamenim klupama i pričaju (primeri u bajkama ove zbirke Kabilkin sin i Dečak i deset veštica); u kojoj zlatokosi junaci kao beskućnici prebivaju po džemama (Zlatokosi Hamed), sve onako kako je negda bilo u Kabiliji. Tako njegova pripovetka dobiva kabilsko obeležje i kad je, po postanju, tuđa porekla, kad]e usmenim putom doprla do njega od nekud sa strane, a on je primio, preuzeo i prestilizovao.

Osim sinova agelita i amina koji, kako se veli u jednoj kabilskoj bajki, kad dorastu do konja i do bojna koplja, „odlaze daleko u zemlju, najpre u lov, a posle u rat, da postanu ravni očevima“, junaci Kabilovih pripovedaka su obično lovci, zemljodelci, zanatlije ili drvoseče, a nikad trgovci. Trgovac, bio on Jevrejin, ili sam Kabil, rđavo se provodi u njegovim pripovetkama (primeri: trgovac Jevrejin u bajki Čarobna jaja, trgovci, pašanci Hamedovi, u bajki Zlatokosi Hamed). Pripovetke s junakinjama koje oličavaju supružansku vernost (Čarobni grašak, Krojač i njegova žena) spadaju među najlepše što ih imaju Kabili.

Čudovišta u kabilskim bajkama slična su nemanima u bajkama drugih naroda. To su divovi-ljudožderi, zmajevi (sedmoglave aždaje) i veštice. I lavove i pantere (leoparde) pribraja Kabil čudovištima, a isto tako i golubice-devojke, osim po koje od njih koja pristane da pođe za čoveka, rodi dete s njim te se priljubi mužu i konačno ostavlja svoje druge. (Po pričanju Kabila golubice-devojke prebivaju u zemlji divova.) Pametan i hrabar čovek kadar je odbraniti se od čudovišta i savladati ih, jer su glupa i nespretna. Mnogo je teže izići na kraj s vešticama, poganim, podmuklim i osvetoljubivim bićima sveta van ovog našeg. Junak bajke može im dohakati samo tako da se obrati za savet Starcu-sveznalcu i postupi po njegovu uputstvu (bajka Dečak i deset veštica).

Zakon o bezuslovnom. poštovanju zadane reči i zakletve koji važi u narodnoj pripovedačkoj književnosti — važi i u kabilskim bajkama za sva čudovišta redom, od divova i lavova do veštica, i o njega se niko ne sme ogrešiti. U pripovetki Zlatokosi Hamed lavica čak upućuje junaka pripovetke šta mu je činiti kako bi je primorao da ni u kojem slučaju ne pogazi zakletvu kojom mu se zaklela.

Osim navedenih čudovišta postoje u kabilskim bajkama i nekoje avetinjske nepodobe (kakva je, na primer, anza) koje se kao stubovi dima ili magle, kao oblaci dima ili kao olujne pijavice kreću kroz šumu i satiru ljude. Nikakva hrabrost ne pomaže čoveku da se od n>ih odbrani, spasti ga mogu samo čarolijska sredstva. Ali kad viša pravda tako traži, onda i te avetinjske nepodobe, kao u bajki ove zbirke Krojač i njegova žena, postaju blagodetne.

Mudar starac — Staracs-veznalac — je srećno izmišljena pojava u kabilskim bajkama. To je iskonski mudrac o kojem se u drevnim mitovima Kabila kaže da je mudrost stekao od mravi. Op nije ni vođ ljudi, ni agelit, ni ratnik nego samo savetnik koji junaka bajke, kad u njega potraži saveta, upućuje šta mu je sve učiniti da se spase od velike nevolje i pogibije. A kao što se doznaje iz prikaza doživljaja drvosečina mlađeg sina s njegovom potonjom ženom — mazgom u bajki Čarobna jaja, Staracs-veznalac ima puno razumevanja i za ljubavne jade i neprilike dobroćuda zaljubljenog mladića i rado mu savetima pomogne da voljenu devojku-goropad ukroti i njom se oženi.

Može se uzgred pomenuti da su Starcas-veznalca uneli u svoje pripovetke i nekoji pripovedači Crnaca zapadne Afrike.

Pored raznovrsnosti obrađivane materije, veštine u prepletanju stvarnog sa fantastičnim i umetničkog oblikovanja uopšte, Kabilovu pripovetku karakteriše i njegov smisao za humor. Već same takozvane lančane pripovetke (Čobanče, štap i čorba, Veštica i muva) i druge šaljive pripovetke, sadržane u ovoj zbirci, dovoljno posvedočuju tu odliku njegova pripovedačkog dara. Nju, međutim, još više potvrđuju: prikaz Mehemdova putovanja sa dva saputnika u bajki Veseli Mehemd, završetak pripovetke Kabilkin sin, prikaz trgovčeva nemirnog spavanja posle večere, izlaganje povesti drvosečina mlađeg sina posle rastanka s bratom, defilovanje mazgi i presuda drvosečina starijeg sina u vezi s tim! mazgama u bajki Čarobna jaja. Humor kabilskog pripovedača je vrlo fin, a doziranje humora u bajkama delo majstora koji zna šta je mera.

Mudrica spada u kolo pripovedaka s odgonetanjem zagonetaka. Kabilska varijanta ove pripovetke razlikuje se od većine evropskih samo po tome što određene zadatke izvršuje u njoj devojčin otac, po njezinu uputstvu, dok ih u ruskoj narodnoj pripovetki („Sedmoletka“), nemačkoj, Grimovoj („Pametna seljanka"), švedsko.j („Kraljica Disa“), i drugima — izvršuje sama devojka. (Šveđani kraljicu Disu smatraju istorijskom ličnošću.) Svima ovim mudricama pramajka je ona Induskinja Dišana (tj. najstarija pripovetka o njoj) koju su boginje indijske mitologije — čije ime nosi — obdarile darom mudrosti.2) (U srpskoj narodnoj pripovetki Djevojka cara nadmudrila određene zadatke izvršuje — kao u kabilskoj — otac, po kćerinu uputstvu).

Za razvrstavanje narodnih pripovedaka po njihovoj međusobnoj sličnosti i srodnosti — od važnosti su i brojevi koji se u odnosnim pripovetkama — naročito bajkama — primenjuju. U tom pogledu kabilske pripovetke najsličnije su evropskim: i u njima broj tri ima prevagu nad svima drugim brojevima primenjivanim u narodnoj pripovedačkoj književnosti (to jest nad brojevima dva, četiri, sedam, devet, dvanaest).

Kabilovo pripovedanje je čas kitnjasto, kao što su arabeske, čas jednostavno, izraženo na način kao da je ono što priča sasvim prirodno i da se samo po sebi razume. U njegovim dužim pripovetkama koje — poput okvirnih indijskih, persijskih i arabljanskih — predstavljaju obično nekoliko pripovedaka složenih ujedno — duh Istoka oseća se i po bujanju čuda i po metaforama; u kraćima, kao i u pojedinim delovima dužih, prevladava jednostavnost i odmerenost koje karakterišu pripovetke zapadnih evropskih narodnih pripovedača, naročito skandinavskih. Tako je u svetskoj pripovedačkoj književnosti kabilskim pripovetkama određeno i zasebno mesto: ono se nalazi negde između Istoka i Zapada, ali bliže Zapadu nego Istoku.

Mirko Cvetkov

1. Kasta ljudi koju Kabili vrlo malo cene.

2.Ahari- najugledniji ljudi u jednom kraju,narodni prestavnici.

3.Po najstarijim kabilskim narodnim pripovetkama, ageliti su prvobitni vođi ljudi, tj. i knezovi, i učitelji, i sudije. Svaki grad i svako veće naselje uopšte imalo je svojeg agelita. U pripovetkama mlađeg porekla mesto agelita — predstavnika najviše društvene kaste — pojavljuju se amini kao starešine i sudije u gradovima i u selima. Amin se postaje izborom.

4. Srpska narodna poslovica: "I šešir ima svoju sen"

5. Jedna nemogućnost,pošto su mazge kako se zna jalove.

6.Anza- avetinjsko čudovište u kabilskim narodnim pripovedkama,koje u vidu stuba dima ili magle, ili u vidu oblaka,prolazi šumom i satire ljude.

7. El kif- mahovina sa kore jedne vrste drveđa koju stanovnici Male Afrike puše kao duvan.

8. Poglavica,knez

9.Talejit-trg obično usred svakog kabilskog grada ili sela gre se ljudi skupljaju ,sede na kamenim klupama i razgovaraju.

10.U Kabila džema (džamija,mošeja) nijse samo bogomolja nego i opštinski dom ,zborno mesto ljudi i konačište gostiju i ubogih meštana bez doma.U Arapa je džema samo bogomolja.

11. Kabilski pripovedač kaže:" S one strane sedam jezera"."Sedam jezera " je starokabiljski izraz za more.

12.Motiv Simplegada u drevnoj helenskoj legedni o Agronautima.

13.Akufin- veliki zemljani đup za namirnice